

A man with a beard, seen from the side, is working at a desk in a dimly lit office. He is wearing a dark, long-sleeved shirt. In front of him are several computer monitors. The background is a brick wall, and the overall lighting is blue and moody.

Jaarverslag 2022

Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen voor de Particuliere Beveiliging

Pensioenfondsen

»»» Particuliere Beveiliging

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
BESTUURSVERSLAG	
1 Woord van de voorzitter	5
2 Kerncijfers	7
2.1 Kerncijfers	8
2.2 Ontwikkeling kerncijfers in beeld	10
3 Besturing en naleving wetgeving	14
3.1 Algemeen	15
3.2 Bestuursaangelegenheden	19
3.3 Hoofdpunten pensioenregeling	26
3.4 Informatie over toezicht door AFM en DNB	28
3.5 Communicatie	29
3.6 Goed Pensioenfondsbestuur en Code Pensioenfondsen	32
3.7 Gedragscode en nevenfuncties	34
3.8 Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen	35
3.9 Geschillencommissie	35
3.10 Statuten	35
4 Financiële positie en beleid in 2022	36
4.1 Financiële opzet en positie	37
4.2 Beleid en beleidskeuzes	40
4.2.1 Premiebeleid	40
4.2.2 Toeslagbeleid	41
4.4 Uitvoering pensioenregeling	43
4.5 Actuariële analyse	56
5 Risicoverslaglegging	59
5.1 Governance	60
5.2 Risicomanagementraamwerk	61
5.3 Risicobeoordeling	64
6 Beleggingen	73

6.1	Marktontwikkelingen	74
6.2	De beleggingsportefeuille	76
6.3	Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)	80
6.4	Vooruitzichten 2023	85
7	Verslag verantwoordingsorgaan	86
7.1	Verslag verantwoordingsorgaan	87
7.2	Reactie bestuur op Verslag verantwoordingsorgaan	88
8	Rapport compliance officer	89
8.1	Samenvatting Rapport compliance officer	90
8.2	Reactie bestuur op Rapport compliance officer	91
9	Ondertekening bestuur	92
	Ondertekening bestuur	93
JAARREKENING		
10	Jaarrekening	94
10.1	Balans per 31 december 2022	95
10.2	Staat van baten en lasten	96
10.3	Kasstroomoverzicht	97
10.4	Toelichting op de jaarrekening	98
10.5	Toelichting op de balans per 31 december 2022	107
10.6	Risicobeheer	117
10.7	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	128
10.8	Verbonden partijen	129
10.9	Gebeurtenissen na balansdatum	130
10.10	Toelichting op de staat van baten en lasten over 2022	131
OVERIGE GEGEVENS		
11	Overige gegevens	136
11.1	Actuariële verklaring	137
11.2	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	139
12	Bijlagen	146
12.1	Deelnemersbestand	147

12.2	Begrippenlijst	148
12.3	Overzicht nevenfuncties bestuursleden	154

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging is in 1990 door cao-partijen in de bedrijfstak particuliere beveiliging in het leven geroepen om uitvoering te geven aan de door hen vastgestelde pensioenregeling ten behoeven van werknemers, oud-werknemers en hun eventuele nabestaanden. De bedrijfstak bestaat uit wettelijk erkende particuliere beveiligingsbedrijven, particuliere alarmcentrales en particuliere geld- en waardetransportbedrijven. Het pensioenfonds is een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds.

Het pensioenfonds wil zich voortdurend verbeteren. Daartoe is in 2022 weer een aantal stappen gezet. Het bestuur van het pensioenfonds is een deskundig en competent bestuur. Zowel voor de aansturing van operationele activiteiten als het toezicht daarop, heeft het bestuur zich gebaseerd op de Missie en Visie die in 2021 opnieuw is geformuleerd. De invoering van het nieuwe pensioencontract speelt daarin een grote rol. Over de vorm van het nieuwe pensioencontract beslissen sociale partners. Onder andere door de dynamiek met betrekking tot wet- en regelgeving zien we hier grote uitdagingen. De goede samenwerking met werknemers, werkgevers en andere belanghebbenden geeft een goede basis om deze veranderingsopdracht te realiseren. Het belang van deelnemers staat daarbij voorop.

In de pensioenregeling is door werkgevers en werknemers een vast premievolume afgesproken. Voor 2022 heeft dat geleid tot een percentage waarmee de pensioenen worden opgebouwd van 1,35%. Gegeven het afgesproken “premiebudget” wordt in 2023 die opbouw verhoogd naar 1,6% van de pensioengrondslag.

De financiële positie van het pensioenfonds is aanzienlijk verbeterd. De beleidsdekkingsgraad is van 117,5% per 1 januari 2022 gestegen naar 129,0% aan het eind van het jaar. In de huidige situatie met een hoge inflatie en een wereldwijde economische turbulentie geeft dit een mooie uitgangspositie, maar zeker geen garantie voor een comfortabele toekomst.

Op 1 september 2022 kon, naast de indexatie van 0,5% per 1 januari 2022, door een versoepelde regelgeving, een toeslag van 0,71% toegezegd worden. Daarnaast heeft het bestuur besloten, mede op grond van dezelfde versoepeling van de regelgeving, om per 1 januari 2023 een toeslag te verlenen van 7,0% aan de actieve en niet actieve deelnemers. Deze toeslag van 7,0% bestaat uit een reguliere toeslag van 3,7% en een aanvullende toeslag van 3,3%.

Het pensioenfonds voert voortdurend een beleid om haar eigen kosten, zowel die van het beheer van de pensioenen als de daaraan gekoppelde beleggingen, te beheersen. Operationele samenwerking met andere organisaties en waar mogelijk schaalvergroting zijn manieren waarop wij de relatieve kosten willen beheersen om de kosten voor onze deelnemers, vergeleken met soortgelijke fondsen, laag te houden.

De inspanningen die pensioenfondsen doen om het nieuwe pensioencontract te implementeren brachten hoge kosten met zich mee. Ook het komend jaren is dat het geval. Samen met onze uitvoerders streven wij daarom naar standaardoplossingen, en goede en eenduidige communicatie, zodat de kosten en investeringen die met de implementatie gepaard gaan, beperkt kunnen worden.

Velen hebben het afgelopen jaar bijgedragen aan het goed functioneren van het pensioenfonds. Daarvoor willen wij iedereen, stakeholders en dienstverleners danken.

Met vriendelijke groet,
namens het bestuur,

J.C.A. Kestens
Onafhankelijk voorzitter

2.1 Kerncijfers

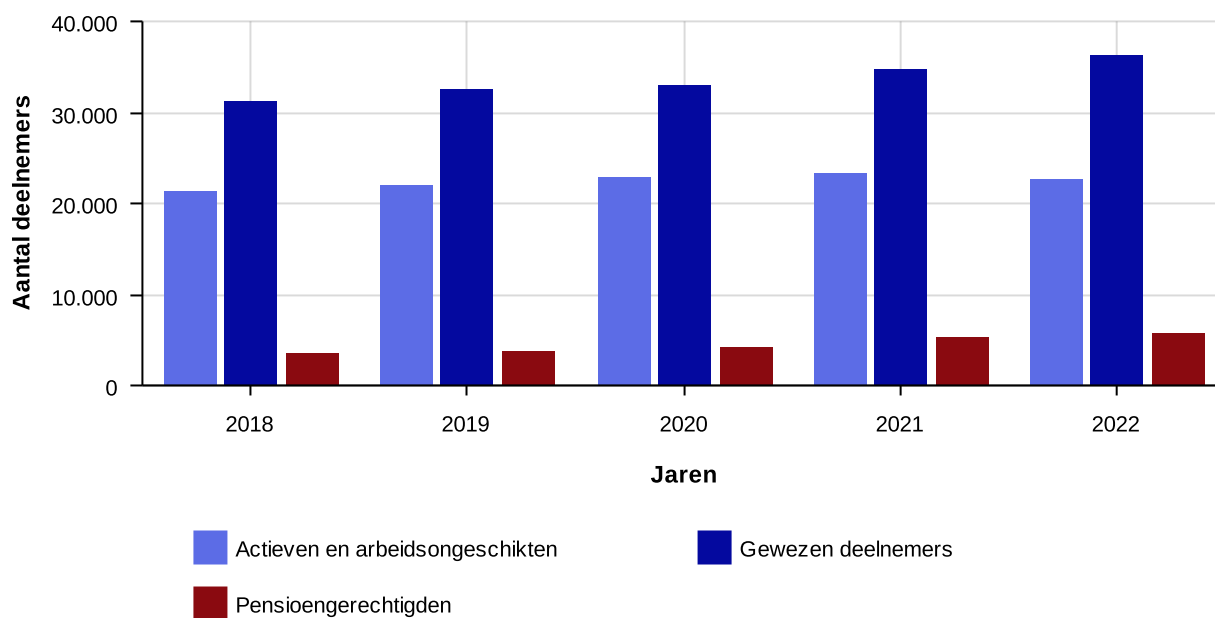
(bedragen x € 1.000)	2022	2021	2020	2019	2018
Vermogen en solvabiliteit					
Aanwezig pensioenvermogen	1.947.297	2.595.287	2.436.544	2.078.608	1.588.241
Resultaat in het boekjaar	-100.919	270.300	29.040	150.586	-45.262
Eigen vermogen	399.607	500.526	230.226	201.186	50.600
Minimaal vereist eigen vermogen	66.943	90.708	94.772	78.715	64.872
Vereist eigen vermogen	349.976	432.638	440.920	410.028	339.606
Technische voorzieningen	1.547.690	2.094.761	2.206.318	1.877.422	1.537.641
Actuele dekkingsgraad	125,8%	123,9%	110,4%	110,7%	103,3%
Beleidsdekkingsgraad	129,0%	117,5%	103,3%	106,3%	107,7%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,3%	104,3%	104,3%	104,2%	104,2%
Dekkingspositie	24,7%	13,2%	-1,0%	2,1%	3,5%
Vereiste dekkingsgraad	122,6%	120,7%	120,0%	121,8%	122,1%
Reservepositie	6,4%	-3,2%	-16,7%	-15,5%	-14,4%
Beleggingen					
Belegd vermogen	1.769.925	2.569.210	2.410.100	2.055.170	1.568.302
Rendementspercentage	-26,8%	4,2%	14,4%	24,9%	0,9%
Premies					
Feitelijke premie	77.954	79.700	76.742	78.206	73.409
Zuivere kostendekkende premie	96.608	102.228	88.237	88.322	83.431
Gedempte kostendekkende premie *	55.043	47.620	47.469	76.308	72.936
Premiedekkingsgraad	95,9%	92,2%	105,1%	107,4%	107,8%
Toeslagverlening					
Verleende toeslagen actieven	7,0%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%
Verleende toeslagen niet-actieven	7,0%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%
Z-score	0,43	1,03	0,11	0,51	0,51
Aantal aangesloten werkgevers	474	444	412	403	400
Beheerskosten					
Totale kostenratio (% gem. belegd verm.) **	0,67%	0,52%	0,48%	0,59%	0,78%
Pensioenuitvoeringskosten (incl. projecten)	5.342	4.918	4.176	4.190	3.741
Pensioenbeheerskosten (in € per deelnemer)	187,76	172,31	146,93	155,82	145,72
Vermogensbeheerskosten	10.742	11.315	7.868	9.288	7.215
Vermogensbeheerskosten (% gem. belegd verm.)	0,51%	0,47%	0,36%	0,49%	0,46%
Aantallen deelnemers					
Actieven en arbeidsongeschikten	22.717	23.248	22.766	21.907	21.366
Gewezen deelnemers	36.228	34.831	32.876	32.628	31.233
Pensioengerechtigden					
– ouderdompensioen	4.253	3.891	2.933	2.674	2.470
– nabestaandenpensioen	1.354	1.272	1.073	963	892
– wezenpensioen	127	133	122	126	147
Totaal	64.679	63.375	59.770	58.298	56.108

* Voor 2022 tot en met 2019 betreft dit de ex ante (vooraf bepaalde) gedempte kostendeekkende premie.

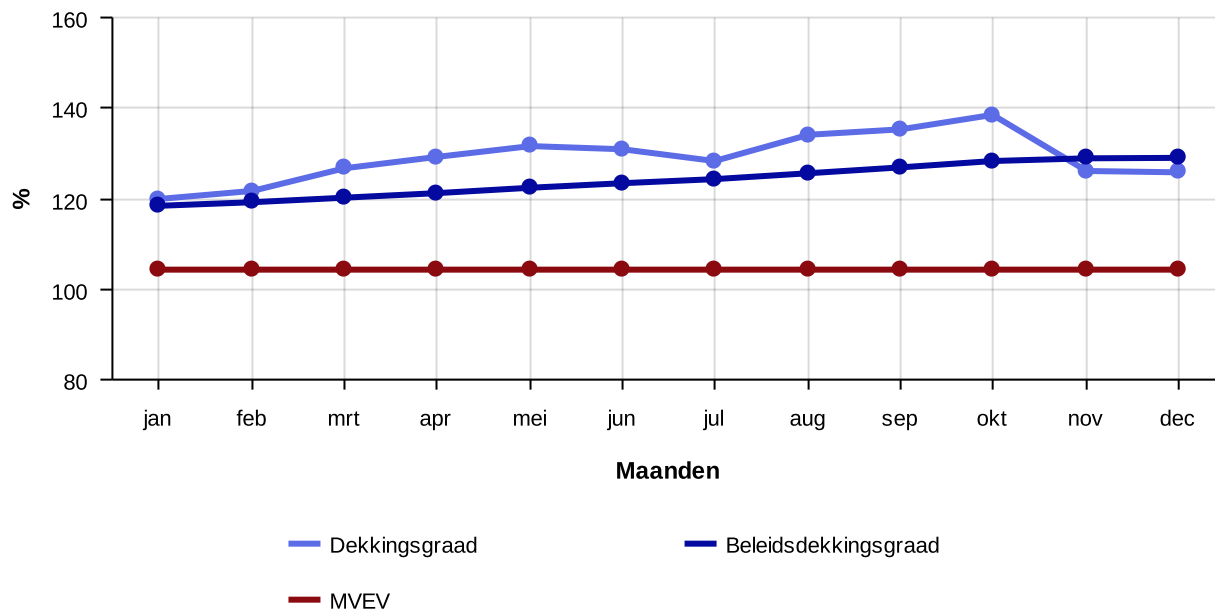
** De totale kostenratio betreft een nieuw ratio in 2022 geïntroduceerd door de Pensioenfederatie. Zie voor een uitgebreide toelichting hierover in paragraaf 4.4.3.

2.2 Ontwikkeling kerncijfers in beeld

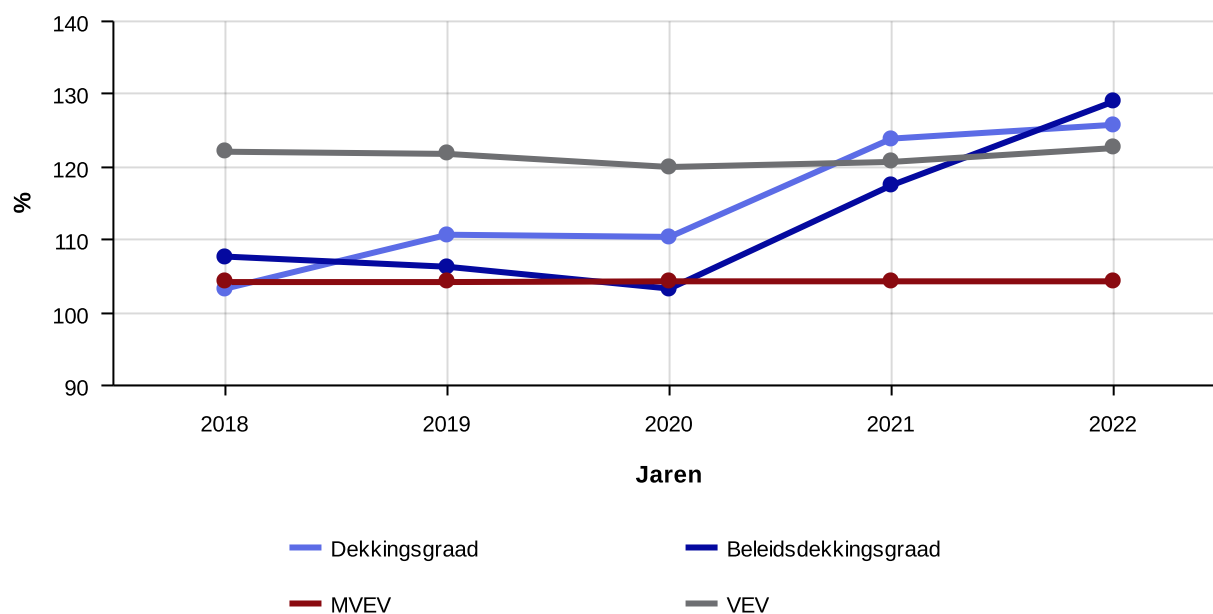
Ontwikkeling aantal deelnemers

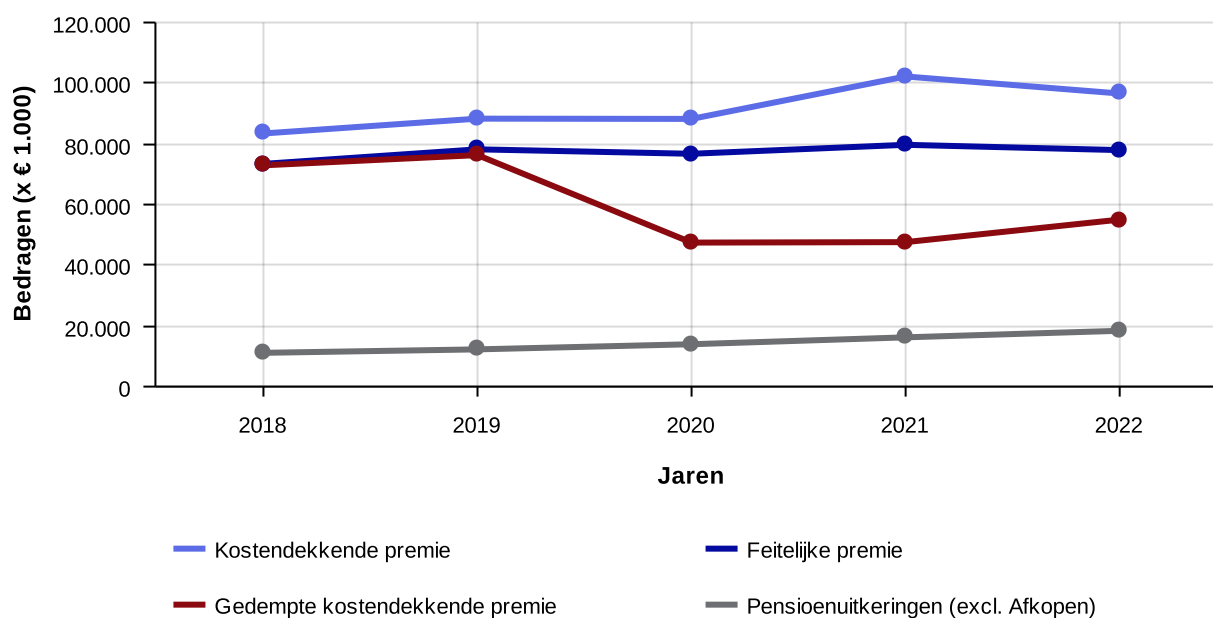
Maandelijks ontwikkeling dekkinggraad in 2022

Ontwikkeling dekingsgraad 2018 – 2022

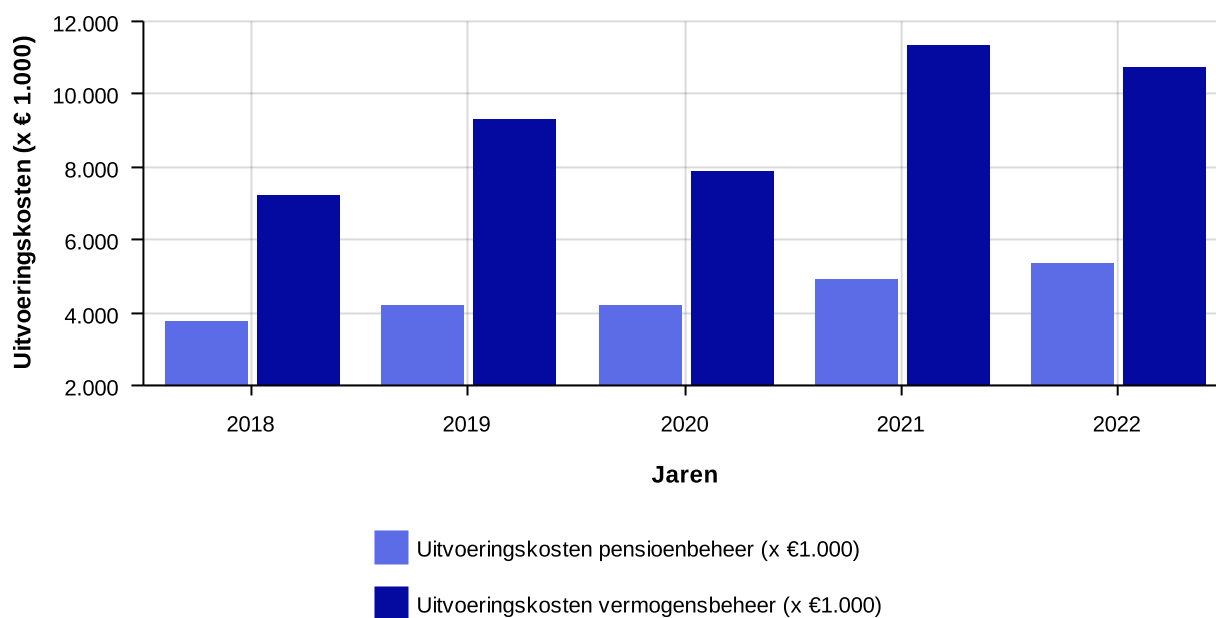

Ontwikkeling premies en uitkeringen (bedragen x € 1.000)*

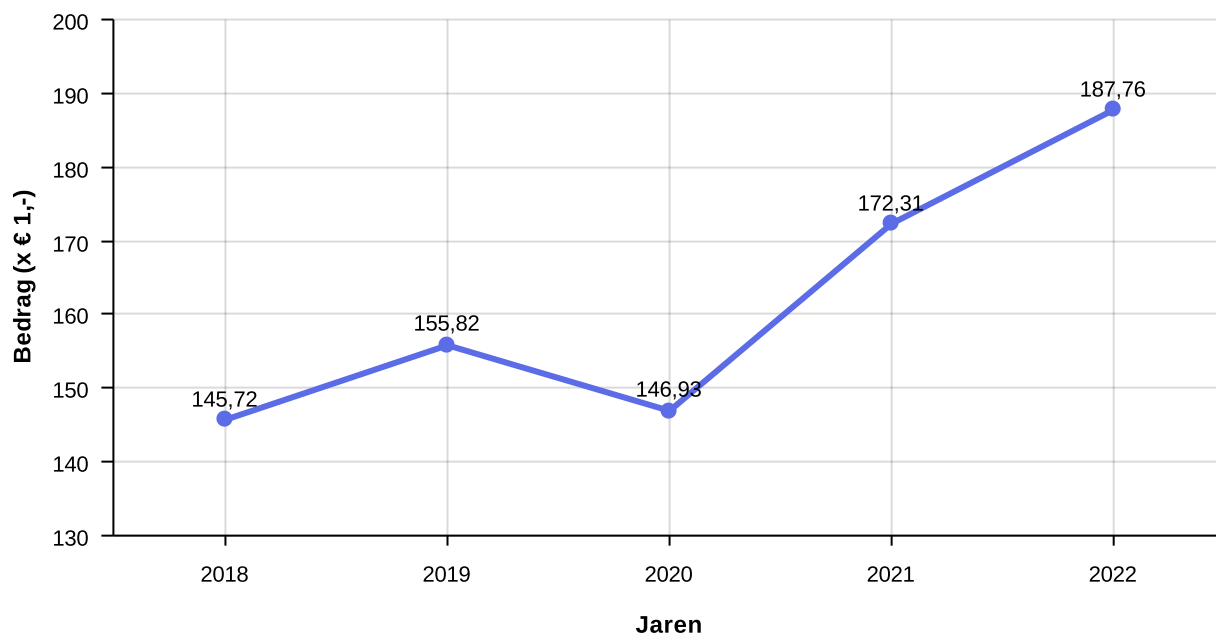

* De feitelijke premie betreft de premie die achteraf (ex post) is vastgesteld. De gedempte kostendeekkende premie betreft de vooraf (ex ante) berekende premie. Deze ex ante gedempte kostendeekkende premie wordt gebruikt bij de toets op kostendeekkendheid van de premie.

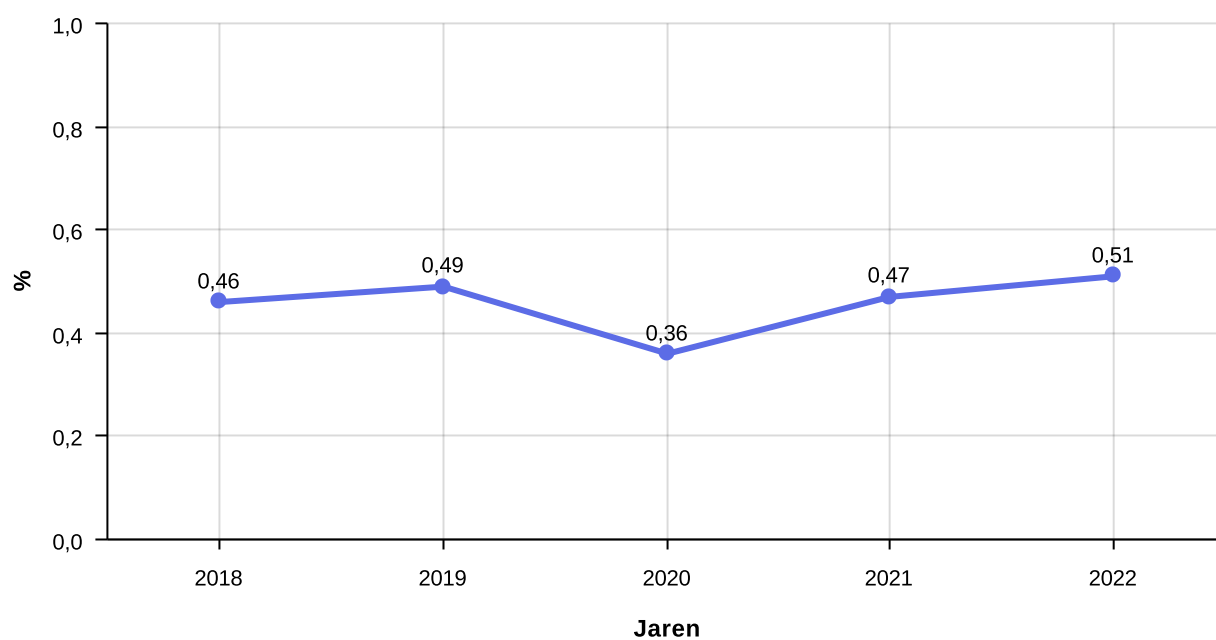
Uitvoeringskosten pensioen- en vermogensbeheer

Uitvoeringskosten pensioenbeheer (in € per actieve deelnemer & arbeidsongeschikten)

Uitvoeringskosten vermogensbeheer (in % van het gemiddeld belegd vermogen)

3.1 Algemeen

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging is opgericht op 1 juli 1990 en statutair gevestigd in Amsterdam. Het pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Amsterdam onder nummer 41209638. De laatste statutenwijziging vond plaats op 20 juni 2022. Het pensioenfonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

3.1.1 Missie en visie en strategie

Periodiek wordt op basis van een interne en externe analyse gekeken of de Missie, Visie en Strategie van het pensioenfonds nog up-to-date zijn en worden deze, waar nodig, bijgesteld. In het najaar van 2021 is een aantal strategische sessies onder begeleiding van een externe partij gehouden waarna de Missie en Visie zijn geactualiseerd en de Strategie tot en met 2027 ('Roadmap') is opgesteld.

Missie – waar staan we voor?

Beveiligers beschermen elkaar via het pensioenfonds tegen financiële risico's van ouderdom en overlijden. Die bescherming is er ook bij langdurige ziekte omdat de pensioenopbouw wordt voortgezet. Pensioenfonds Particuliere Beveiliging is een fonds waar beveiligers zich thuis voelen: beveiligers, en zij die dat waren, weten dat hun belangen evenwichtig worden gewogen. We waken over de pensioenen van beveiligers, zoals sociale partners dat met ons hebben afgesproken.

Visie – waar gaan we voor?

Pensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging is herkenbaar, service gericht, kostenbewust en heeft oog voor de omgeving. Die houding past bij de branche en de mensen die daarin werken. Het veilig beheren en laten groeien van de opgebouwde pensioenen staat voorop. We geven inzicht in de opgebouwde- en te bereiken pensioenen, zijn behulpzaam op de momenten die ertoe doen, handelen voorspelbaar en nemen alleen verantwoorde risico's.

Strategie

Het pensioenfondsbestuur heeft op 15 december 2021 de strategie voor de periode 2022 – 2027 vastgesteld. De eindrapportage met betrekking tot het afgeronde strategietraject is vastgesteld en door het bestuur vertaald in de Jaarplannen voor 2022. Jaarlijks vertaalt het bestuur de strategie vanuit de Roadmap in de jaarplannen voor het daaropvolgende jaar. Het bestuur neemt ook de 'Early warning signals', die kunnen duiden op een mogelijk gewenste strategiewijziging, mee in de jaarlijks op te stellen bestuurlijke agenda.

3.1.2 Het bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor de realisatie van de doelstelling van het pensioenfonds, de strategie en (de uitvoering van) het beleid. De samenstelling van het uitvoerend bestuur in 2022 is als volgt:

Naam	Rol	Zittingstermijn
De heer mr. P. Priester (geboortjaar 1964)	Bestuurslid	Van 01-07-2022 tot 01-07-2026
Mevrouw ir. E.M.C. Eelens FRM CAIA (geboortjaar 1981)	Bestuurslid	Van 10-07-2022 tot 10-07-2025

In 2022 heeft een herbenoeming van de heer Priester en mevrouw Eelens plaatsgevonden. DNB heeft in de melding van herbenoeming geen feiten of omstandigheden gezien die aanleiding gaven tot het opnieuw toetsen van de geschiktheid en/of betrouwbaarheid van deze bestuursleden.

De samenstelling van het niet-uitvoerend bestuur (NUB) in 2022 is als volgt:

Naam	Rol	Zittingstermijn
De heer drs. J.C.A. Kestens (geboortejaar 1950)	Voorzitter	Van 01-07-2022 tot 01-07-2024

In 2022 heeft een herbenoeming van de heer Kestens plaatsgevonden. De heer Kestens is voor twee jaar herbenoemd. Op zijn verzoek is deze periode beperkt tot twee jaar. DNB heeft in de melding van herbenoeming geen feiten of omstandigheden gezien die aanleiding geven tot het opnieuw toetsen van de geschiktheid en/of betrouwbaarheid van de heer Kestens. Inmiddels is het bestuur met behulp van een externe partij op zoek naar een opvolger voor de heer Kestens per 1 juli 2024.

Benoemd namens de werkgevers

Naam	Rol	Zittingstermijn
De heer drs. R.J. de Vries (geboortejaar 1968)	Bestuurslid	Van 25-08-2020 tot 25-08-2024
De heer ir. M. Verbrugge (geboortejaar 1968)	Bestuurslid	Van 15-07-2021 tot 15-07-2025
De heer L.R. van Gelder (geboortejaar 1984)	Bestuurslid	van 14-07-2021 tot 14-07-2025

Benoemd namens de deelnemers

Naam	Rol	Zittingstermijn
De heer C.A. van Loon (geboortejaar 1953)	Bestuurslid	van 01-07-2020 tot 01-07-2024
De heer ir. W.J. Boot (geboortejaar 1957)	Bestuurslid	van 28-12-2017 tot 28-12-2024

De heer Boot en de voordragende partij organisatie hebben aangegeven dat de heer Boot in verband met zijn pensionering aftreedt per 6 maart 2024.

Benoemd namens de pensioengerechtigden

Naam	Rol	Zittingstermijn
De heer C. Lonsain (geboortejaar 1957)	Bestuurslid	Van 01-07-2018 tot 01-07-2022
Mevrouw E.R. Schuring (geboortejaar 1970)	Bestuurslid	Van 11-07-2022 tot 11-07-2026

Op 1 juli 2022 liep de zittingstermijn van de heer Lonsain af. Hij heeft zich herkiesbaar gesteld. Mevrouw E.R. Schuring heeft zich ook kandidaat gesteld. In het voorjaar van 2022 is er onder de pensioengerechtigden een verkiezing gehouden. Mevrouw E.R. Schuring heeft deze verkiezing gewonnen. Haar benoeming is neergelegd bij DNB. DNB heeft geen bezwaar gemaakt tegen haar benoeming.

Het bestuur is de heer Lonsain zeer erkentelijk voor zijn verdiensten aan het pensioenfonds.

De norm uit de Code Pensioenfonds in zake diversiteit van het bestuur is dat in het bestuur en het verantwoordingsorgaan ten minste één lid onder de 40 jaar zitting neemt. In het verantwoordingsorgaan wordt niet aan deze norm voldaan. Het bestuur streeft naar diversificatie van leeftijd en geslacht. Bij de voordracht

en/of de benoeming zijn diversiteit in de samenstelling naar leeftijd en geslacht en complementariteit in geschiktheid belangrijke uitgangspunten. Geschiktheid gaat daarbij vóór diversiteit. In het bestuur is de heer Van Gelder, onder de 40 jaar.

In het bestuur hebben twee vrouwen zitting. In het verantwoordingsorgaan heeft geen vrouw zitting.

Bij vacatures geeft het bestuur bij voordragende partijen aan dat het bestuur streeft naar diversiteit en dat het bestuur vraagt of de voordragende partijen hier bij de voordracht aandacht aan willen schenken.

3.1.3 Organen, portefeuilles en gerelateerde partijen

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit vijf leden: drie namens de deelnemers, één namens de pensioengerechtigden, één namens de werkgevers. Het verantwoordingsorgaan is op 31 december 2022 als volgt samengesteld:

Naam	Benoemd namens
De heer H.A. Dijksterhuis (geboortjaar 1975)	Werkgevers (voorzitter)
De heer M. Dost (geboortjaar 1964)	Deelnemers
De heer M.L.E. Zeegers (geboortjaar 1968)	Deelnemers
De heer M. de Groot (geboortjaar 1976)	Pensioengerechtigden
De heer A. Hoogendoorn (geboortjaar 1960)	Deelnemers

Portefeuilles binnen het bestuursmodel

Het pensioenfonds stelt zich ten doel conform pensioenreglement en statuten de pensioenregeling uit te voeren die geldt voor werkgevers, werknemers, gewezen werknemers en hun nabestaanden in de bedrijfstak. Het bestuur heeft op basis van de opdrachtaanvaarding doelstellingen, risicohouding en beleidsuitgangspunten geformuleerd. Voor het zo optimaal mogelijk nastreven van de doelstellingen hanteert het pensioenfonds met ingang van 1 juli 2014 het Omgekeerd Gemengd Bestuursmodel. In 2018 is dit model geëvalueerd en met ingang van 1 januari 2019 concreter ingevuld door de Portefeuillestructuur toe passen, waarmee de tot dan toe opererende commissies kwamen te vervallen.

Binnen het governance model worden vier specifieke portefeuilles gehanteerd. Dit zijn de portefeuilles:

1. Balansmanagement (vermogensbeheer & actuarieel/verslaglegging);
2. Risk & Compliance;
3. Pensioenzaken & Communicatie;
4. Governance.

De portefeuilles overleggen minimaal viermaal in een jaar. In ieder portefeuilleoverleg participeert steeds 1 uitvoerend bestuurder en participeren 2 niet-uitvoerende bestuurders. Waar wenselijk participeren externe onafhankelijke adviseurs in de portefeuille overleggen.

De portefeuilles hebben een duidelijk afgebakend mandaat dat is vastgelegd in jaarplannen, de beleidsbepalende beslissingen worden door het bestuur genomen (in de bestuursvergaderingen). Dit houdt in dat alle informatie en voorstellen vanuit een bepaalde portefeuille uiteindelijk op het hoogste aggregatieniveau worden besproken en dat beleid wordt vastgesteld tijdens een bestuursvergadering. Hierin vindt consultatie plaats tussen de niet-uitvoerende en de uitvoerende bestuurders.

De voorbereiding van de bespreking binnen het bestuur vindt plaats via de portefeuilles, via het overleg tussen de uitvoerend bestuurders onderling of het overleg tussen de uitvoerend bestuurders en de voorzitter of via het niet-uitvoerend bestuur.

Partijen

Pensioenbeheer

TKP Pensioen B.V.
Postbus 501
9700 AM Groningen

Custodian en beleggingsadministrateur

Caceis Investor Services
Postbus 24001
1000 DB Amsterdam

Beleggingsadviseur

Drs. H.A. Kempen
Kempen Management & Consultancy B.V.
Jacob van Lennepaan 53
3743 AP Baarn

Adviserend actuaris

B. Weijers, AAG
Willis Towers Watson Netherlands B.V.
Prof. E.M. Meijerslaan 5
1183 AV Amstelveen

Certificerend actuaris

ir M.W. Heemskerk AAG
Mercer (Nederland) B.V.
Startbaan 6
1185 XR Amstelveen

Bestuursondersteuning

Montae & Partners B.V.
Verrijn Stuartlaan 1F
2288 EK Rijswijk

Fiduciair Manager

Columbia Threadneedle Investments
Postbus 75471
1070 AL Amsterdam

Compliance officer

Mr. H. Pullen
Maatschap Trivu
Akkerwendestraat 7
4761 ZG Zevenbergen

Accountant

Drs. J.A. van Muijlwijk-Duijzer, RA
Mazars Accountants N.V.
Eurogate II - Watermanweg 80
3067 GG Rotterdam

3.2 Bestuursaangelegenheden

3.2.1 Zelfevaluatie

In 2022 heeft geen collectieve zelfevaluatie plaatsgevonden. Deze zelfevaluatie is doorgeschoven naar 31 januari 2023 en heeft inmiddels onder begeleiding van een externe partij plaatsgevonden. In 2022 heeft de voorzitter wel individuele gesprekken met de bestuursleden gevoerd waarbij het onderwerp “functioneren van het bestuur” op de agenda stond. Resultaten uit deze gesprekken zijn ook input geweest voor de collectieve zelfevaluatie op 31 januari 2023.

3.2.2 Intern toezicht (Verslag niet-uitvoerend bestuur)

Intern toezicht

De bijdrage van het niet-uitvoerend bestuur aan dit jaarverslag heeft tot doel verantwoording af te leggen over het intern toezicht zoals vastgelegd in de artikelen 103 lid 4, 101a lid 4 en 104 lid 2 van de Pensioenwet. De interne toezichttaak kan kortweg als volgt worden samengevat: Het niet-uitvoerend bestuur heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Het niet-uitvoerend bestuur is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan en sociale partners en in het bestuursverslag. Het niet-uitvoerend bestuur staat het bestuur waarvan zij zelf deel uitmaakt, met raad ter zijde.

Werkwijze en thema's

Gedurende het verslagjaar is gewerkt met portefeuillehouders binnen het niet-uitvoerend bestuur:

- Governance;
- Risk & Compliance;
- Balansmanagement;
- Pensioenzaken & Communicatie.

Het niet-uitvoerend bestuur toetst de kwaliteit van het intern toezicht aan de vier principes die het fundament vormen van de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP):

- De zorg voor het pensioen van de deelnemer is leidend voor het toezichthouden.
- De toezichthouder is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid als toezichthouder en gedraagt zich daarnaar.
- Toezichthouders dragen zorg voor hun geschiktheid en de effectiviteit van hun werkzaamheden.
- De toezichthouders leggen verantwoording af over en zijn aanspreekbaar op het gehouden toezicht.

Het niet-uitvoerend bestuur heeft in haar Toezichtverslag 2022 stilgestaan bij een negental thema's aan de hand van de indeling die de VITP hanteert. In het verslag is per thema benoemd:

- a. Waar hebben we toezicht op gehouden (wat hebben we gecheckt)?
- b. Welke normen hebben we daarbij gehanteerd (wanneer zijn we tevreden)?
- c. Wat zijn onze bevindingen: (waar zijn we tevreden over/is wat we aantreffen oké)?
- d. Wat zijn onze bevindingen: (waar liggen we wakker van/moeten we beter begrijpen)?

Het volledige verslag intern toezicht is te downloaden via de website van het pensioenfonds. Het niet-uitvoerend bestuur streeft naar continue verbetering. Hierna volgen daarom voor dit bestuursverslag samengevat de bevindingen van de door het niet-uitvoerend bestuur getoetste toezichtgebieden. Aan deze punten werkt het bestuur nadrukkelijk in 2023.

Het functioneren van de governance

Bevindingen

De governance in het pensioenfonds werkt goed. De rollen van UB, NUB en onafhankelijk voorzitter zijn duidelijk vastgelegd en er wordt ook naar geacteerd. Het pensioenfonds kent een open cultuur waarin bestuursleden elkaar kunnen en durven aanspreken op (professioneel) gedrag. Het bestuur handelt integer. In 2022 werd een themadag gepland waarop o.a. aandacht werd besteed aan samenwerken en teambuilding. Dit onder begeleiding van een externe partij. De rode lijnen uit de "zomerse" gesprekken van de voorzitter met de bestuursleden zijn in het bestuur gerapporteerd. Deze worden meegenomen naar de zelfevaluatie die begin 2023 plaatsvindt.

Aanbevelingen / actiepunten:

- Het NUB adviseert om meer regie te voeren op het opleidingsprogramma van individuele bestuurders. Tevens kan competentie management de basis zijn voor het formuleren van opleidingsplannen van het Bestuur als geheel.
- De governance van het pensioenfonds, in het bijzonder de werking, omvang en wenselijkheid van het omgekeerd gemengd model, is alweer een aantal jaren geleden vastgesteld na geëvalueerd te zijn geweest. Het zou aan te bevelen zijn deze evaluatie periodiek in te plannen.

Het functioneren van het bestuur

Bevindingen

Betrokkenheid en eigen mening zijn voldoende aanwezig. Online vergaderen blijft hierin wel, vooral bij ingewikkelde agendapunten, een belemmering. Slechts een enkel onderwerp had beter voorbereid kunnen zijn. Positief is dat fysiek aanwezig zijn bij vergaderingen weer kan.

Geen aanbevelingen / actiepunten.

Het beleid van het bestuur

Bevindingen

Het NUB heeft vastgesteld dat de beleidslijnen evenwichtig zijn en dat voldoende waarborgen zijn vervat ten aanzien van de zorgvuldigheid in de richting van onze deelnemers. Het beleid ten aanzien van het bedrag Ineens en de keuzebegeleiding zijn volledig in lijn met Missie, Visie en Strategie van het pensioenfonds.

Voor wat betreft de ontwikkelingen rondom Wtp zijn er flinke stappen gezet. Hierbij kan gemeld worden dat er door ondersteuning van een werkgroep van NUB-bers een normenkader is voorgesteld en vastgesteld om evenwichtige belangenbehartiging zo transparant mogelijk te doen. Het activeren van de sociale partners om de voorbereidingen voor Wtp sneller vorm te gaan geven is goed gelukt.

Het tijdspad voor besluitvorming bij o.a. sociale partners is krap. Het NUB beveelt echter aan om na te denken over de vraag of alle mogelijkheden worden gebruikt om het huidige tijdspad te behalen, eventuele uitwijkmogelijkheden in kaart te brengen en als die er niet zijn een plan B uit te werken voor de situatie dat dit tijdspad en daarmee de beoogde transitiedatum niet wordt gehaald.

- Uit het representativiteitsonderzoek bleek dat de toevoeging van afroepkrachten wel tot een fors verlaagde representativiteit heeft geleid. Het bestuur wordt geadviseerd hiernaar nader onderzoek te doen ook in relatie tot de maatschappelijke wens grotere groepen deelnemers (21-minners, ZZP-ers) in pensioenregeling op te nemen.
- Breed was de wens binnen het bestuur dat het nieuwe 'digitale pensioenfonds voor bestuurders en ondersteuning' zou worden neergezet. De contouren zijn helder en in 2023 krijgt dit verder invulling.
- Een aandachtspunt blijft de custodian. De custodian eist voortdurend aandacht op vanwege tekortkomingen in operationele performance.
- Bij elke vacature is beleidsmatig één van de eisen, het diversiteitsbeleid van het pensioenfonds.
- Een aandachtspunt is voldoende zelfkritisch blijven.

Algemene gang van zaken in het pensioenfonds inclusief specifiek de financiën

Bevindingen

De organisatiestructuur van het pensioenfonds is duidelijk en adequaat; de rollen zijn helder. In vergaderingen is voldoende aandacht om integere bedrijfsvoering te realiseren. Zo handelt het pensioenfonds in overeenstemming met geldende externe en interne regelgeving. Evaluatiemomenten liggen vast en de evaluatieprocedure is in beleid vastgelegd. De communicatie naar deelnemers en werkgevers vindt minimaal op wettelijk niveau plaats. Een doelmatige besteding van de financiële middelen is geborgd in duidelijke afspraken met de uitvoerder, inbedding in de jaarplannen en continue aandacht in de uitvoering. Transparantie daarin is belangrijk. De vermogensbeheerkosten en de kosten per deelnemer zijn daarbij duidelijke indicatoren die beide in het bestuursverslag genoemd worden en budgettair eveneens nu worden meegenomen.

Geen aanbevelingen / actiepunten.

Het risicomanagement

Bevindingen

Risicomanagement is goed en structureel onder de aandacht. Het is een geïntegreerd onderdeel van alle onderwerpen die het bestuur bespreekt. Input van de sleutelfunctiehouder heeft zijn plek in zowel besluitvorming als vanuit de toezichtrapportages. Deze input wordt ook zichtbaar meegewogen en aanbevelingen opgevolgd (afwijking kan onderbouwd, maar is niet voorgekomen).

Geen aanbevelingen / actiepunten.

De evenwichtige belangenafweging

Bevindingen

De evenwichtige belangenafweging bij de toeslagverlening is constructief en wel doordacht gevoerd. Onder andere met behulp van inzichten op de effecten bij de verschillende maatmensen zowel naar leeftijd als actief, slaper of gepensioneerd. Voor de Wtp (invaren), als ook voor de transitie-FTK, is een evenwichtigheidskader opgesteld. Wij zijn tevreden over hoe dit proces is doorlopen. Het pensioenfonds is goed in staat de belangen van alle deelnemersgroepen evenwichtig af te wegen.

Geen aanbevelingen / actiepunten.

Transparante en begrijpelijke communicatie

Bevindingen

Het pensioenfonds slaagt er goed om met de deelnemer op B1 niveau te communiceren. Als we kijken naar bepaalde detaildocumenten zijn deze soms complexer. Het bestuur heeft, uit oogpunt van kosten er voor gekozen deze documenten niet op B1 taalniveau (eenvoudiger) uit te werken.

Geen aanbevelingen / actiepunten.

Naleving Code Pensioenfonds

Bevindingen

Het pensioenfonds voldoet niet geheel aan de code pensioenfonds op het punt van diversiteit hoewel er verbetering zichtbaar is omdat er een 2de vrouw in het bestuur is benoemd. Het bestuur is zich hiervan bewust en er is in het bestuur over gesproken.

Aanbevelingen / actiepunten:

- overweeg bij elke nieuwe benoeming hoe het aspect van diversiteit in de procedure voldoende aandacht krijgt.

Cultuur en gedrag

Bevindingen

De deelnemers aan de verschillende overleggen zijn in voldoende mate betrokken, en hun bijdrage wordt door de anderen respectvol meegenomen in de besluitvorming. Tijdens de evaluatiemomenten aan het einde van de bestuursvergaderingen kon dit iedere keer geconstateerd worden. Er heerst een prettige en open sfeer, waarin een kritische inhoudelijke houding gecombineerd wordt met een goede intermenselijke relatie.

In 2022 was een “samenwerken en teambuilding” themadag georganiseerd onder externe begeleiding en die dag gaf veel ruimte om beter kennis te maken met de persoon achter de bestuursfunctie. Deze sessie heeft zeker bijgedragen aan een verbeterde onderlinge samenwerking.

Geen aanbevelingen / actiepunten.

Opvolging eerdere aanbevelingen intern toezicht

Het bestuur heeft de aanbevelingen van het intern toezicht adequaat opgevolgd. Resterende acties zijn in het toezichtplan 2023 opgenomen.

3.2.3 Verslag auditcommissie

Conform het omgekeerd gemengd bestuursmodel heeft het bestuur ter ondersteuning van de interne toezichtfunctie een externe auditcommissie ingesteld. In voorjaar 2020 is het reglement van de auditcommissie aangepast om het adviserende karakter van de auditcommissie te verduidelijken (zie jaarverslag 2020). De niet-uitvoerende bestuursleden benoemen en ontslaan de leden van de auditcommissie.

In 2022 bestond de auditcommissie uit één onafhankelijk lid: mevrouw S.G. van der Lecq (aandachtsgebied governance). De andere positie (aandachtsgebied vermogensbeheer) was gedurende 2022 vacant.

In het verslagjaar heeft mevrouw Van der Lecq contacten met de voorzitter en de respectievelijke niet-uitvoerende bestuursleden gehad. Vanuit het aandachtsgebied governance is onder andere geadviseerd over:

- Verbeteringen in de verslaglegging over het interne toezicht
- Concretiseren toezichtplannen van de niet-uitvoerend bestuur-portefeuilles
- Doorontwikkeling deskundigheidsbevordering niet-uitvoerend bestuurders.

In najaar 2021 is de auditcommissie meegedeeld dat het bestuur bij DNB een verzoek om dispensatie van de auditcommissie heeft ingediend. In de loop van 2022 is gebleken dat DNB dit verzoek heeft afgewezen, waarna het bestuur de taakopdracht en samenstelling van de auditcommissie opnieuw heeft bezien. In deze context heeft mevrouw Van der Lecq zich niet beschikbaar gesteld voor een tweede benoemingstermijn. Met twee nieuwe leden is de auditcommissie per begin 2023 weer volledig bemenst.

3.2.4 Geschiktheid van het bestuur

In 2022 heeft het bestuur diverse themadagen gehouden om de geschiktheid van de bestuursleden, naast individuele opleidingen, mede op peil te houden. De volgende thema's zijn collectief besproken:

- Evenwichtige belangenafweging. Als uitgangspunt werd genomen de wettelijke basis en invulling in de Code Pensioenfonds. Hoe vertaalt zich dit in de praktijk en in de bestuursbesluiten;
- Wet toekomst pensioenen. Het pensioenfonds heeft diverse educatiesessies gehouden over dit onderwerp;
- Datakwaliteit. Welke acties kan het bestuur nemen om tot een optimalisatie te komen van data in de administratie;
- Klimaat & engagement. Welke rol speelt klimaat in de beleggingsportefeuille, waar dient een fonds zich aan te houden en hoe kan een fonds helpen bij klimaatbescherming;
- Het bestuur heeft een oefensessie gehouden in het kader van het Business Continuity Plan (BCP).

3.2.5 Beloningsbeleid

Per 1 januari 2022 is het beloningsbeleid aangepast. De hoogte van de beloning is niet aangepast maar de hoeveelheid gemiddeld te besteden uren voor de onafhankelijk voorzitter en het uitvoerend bestuur is tijdelijk verhoogd. Voor de genoemde tijdsbesteding wordt uitgegaan van een einddatum van de implementatie van de Wet toekomst pensioenen (Wtp). Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies gegeven op het aangepaste beloningsbeleid.

Het beloningsbeleid is in te zien via de website van het pensioenfonds.

3.2.6 Vergaderdata, studie/beleidsdagen en overige bijeenkomsten

Het bestuur heeft in 2022 tien keer vergaderd. Negen keer kwam het bestuur bijeen voor een reguliere vergadering, daarnaast vond in februari een studiedag plaats. Tijdens deze studiedag heeft het bestuur zich bezig gehouden met evenwichtige besluitvorming en competentie teamwerken. Het laatste onderwerp was gericht op het optimaliseren van de bestuurlijke samenwerking. Een aantal bestuursleden heeft individuele opleidingen gevolgd. Het overzicht met deze opleidingen maakt onderdeel uit van het geschiktheidsplan van het pensioenfonds.

3.2.7 Actuariële en bedrijfstechnische nota

Op 16 juni 2022 heeft een update van de Abtn plaatsgevonden. In december 2022 is de Abtn van het pensioenfonds meest recentelijk geactualiseerd naar de situatie van 1 januari 2023. Deze aanpassing behelzen:

- De verplichtstelling is in lijn gebracht met de door het ministerie gepubliceerde tekst;
- Actualisatie parameters/kerncijfers;
- Actualisatie beleggingsbeleid;
- Actualisatie uitbestedingsbeleid;
- Actualisatie actuariële grondslagen;
- Bijlage risicobeheersing;
- Mevrouw Schuring is opgenomen als lid van het bestuur namens de pensioengerechtigden;
- Het schema onder 'Organisatiestructuur' is verbeterd door het verantwoordingsorgaan toe te voegen;
- Daar waar van toepassing zijn namen van betrokken organisaties geüpdatet;
- De tekst van het toeslagenbeleid is geüpdatet.

3.2.8 Wet- en regelgeving - relevante ontwikkelingen

Implementatie Wet waardeoverdracht klein pensioen

In 2022 is een verdrag ontstaan in de afwerking van waardeoverdrachten kleine pensioenen. De minister van SZW heeft op verzoek uit het pensioenveld een wetswijziging in voorbereid waarbij het niet meer relevant is of een klein pensioen is ontstaan door individuele of collectieve beëindiging, voor de vraag of die automatisch mag worden overgedragen. Bij het opstellen van de planning heeft de Pensioenfederatie er rekening mee gehouden dat deze wetswijziging op 1 januari 2022 van kracht zou worden. Deze datum is niet gehaald. De uiteindelijke inwerkingtreding van het wetsvoorstel is 1 januari 2023 geworden. Om deze reden is de planning aangepast. De afwikkeling vindt pas naar verwachting plaats in de periode mei-december 2023.

Wet toekomst pensioenen

Een zeer belangrijk aandachtspunt voor het bestuur in 2022 en de daaropvolgende jaren is de implementatie van de Wet toekomst pensioenen. Het bestuur heeft gemerkt dat veel op hen afkomt.

Het bestuur heeft stelde 2021 in overleg met sociale partners een projectorganisatie in en – stelde een plan Implementatie Wet toekomst pensioenen op, inclusief vaststelling van het daarbij behorend budget en de benodigde resources (o.a. een externe projectleider) voor de periode 2022 en 2023. Onderdeel van de aanpak is een Bestuurlijke Regiegroep. Het project ressorteert onder de aansturing van de fondsvoorzitter en wordt via de Bestuurlijke Regiegroep bestuurd. Twee niet-uitvoerend bestuurders hebben specifiek dit onderwerp als aandachtsgebied, de Wtp is als belangrijk onderwerp opgenomen in het Intern Toezichtsplan van het niet-uitvoerend bestuur. Alle betrokken stakeholders ontvangen maandelijks de rapportage van de Bestuurlijke Regiegroep. De bestuurlijke regiegroep is in 2022 met hoge frequentie bijeengekomen en in de bestuursvergaderingen als ook in themasessies heeft het bestuur aan beeldvorming en voorgenomen besluitvorming gedaan.

Het wetgevingstraject verloopt helaas zeer moeizaam tot nu toe. Eind 2022 is het wetsvoorstel door de Tweede Kamer aangenomen. Op het moment van schrijven vindt de behandeling in de Eerste kamer plaats.

Datakwaliteit

In 2022 is in samenwerking met de administrateur van het pensioenfonds gewerkt aan optimalisatie van de datakwaliteit. Er zijn projecten uitgevoerd naar “onvindbare personen”, nog niet afgehandelde echtscheidingen en niet opgevraagde pensioenen. Het bestuur is van mening dat een goede beheersing van data is essentieel is voor het pensioenfonds. Tekortkomingen in de datakwaliteit zouden kunnen leiden tot foutief vastgestelde pensioenuitkeringen, inefficiënte processen, onjuiste rapportages en extra kosten en daarmee tot financiële schade of reputatieschade. Adequate en aantoonbare beheersing van de datakwaliteit zorgt voor transparantie naar deelnemers en toezichthouders en draagt bij aan een goede reputatie, robuustheid van de pensioenuitvoering, compliance, kostenbeheersing en kan een versneller zijn voor innovatie.

Daarbij draagt de focus van het bestuur op de vereiste datakwaliteit ook bij aan een soepele overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Wanneer in de overgang naar een nieuw pensioencontract het verzoek tot invaren vanuit sociale partners van de reeds opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten aan het fondsbestuur wordt gedaan, is reeds een belangrijke randvoorwaarde voorbereid. Een optimale datakwaliteit zal helpen mogelijke geschillen met (oud)deelnemers en pensioengerechtigden te voorkomen.

Aanpassing verplichtstelling

Door het bestuur van het pensioenfonds is in 2022 veel tijd en energie besteed aan het aanpassen van de verplichtstelling. Deze aanpassing werd veroorzaakt doordat de particuliere beveiligingssector volop in ontwikkeling is. Enerzijds wijzigt de wijze van beveiligen zich: daarom is verzocht bedrijven met een ‘VTC-vergunning’, de Video Toezicht Centrales, onder werkingssfeer van de verplichtstelling te brengen. Anderzijds is de arbeidsmarkt continu aan verandering onderhevig, ook in de particuliere beveiligingsbranche. Flexibele arbeid voorziet ook in deze branche in een behoefte van zowel de werkgevers als werknemers. Dergelijke ontwikkelingen leidden tot de vraag of er nog onderscheid kan worden gemaakt in de vorm van arbeidsovereenkomsten. Daarom is vanuit het pensioenfonds het verzoek aan sociale partners gedaan om ook degenen die krachtens een afroepcontract kunnen worden opgeroepen voor het verrichten van losse ongeregelde diensten oproepkrachten onder de verplichtstelling te brengen. Op verzoek van sociale partners heeft het bestuur eind juni 2022 een verzoek tot wijziging ingediend bij het ministerie. Het ministerie is akkoord gegaan waardoor ook oproepkrachten vanaf 1 januari 2023 onder de verplichtstelling vallen.

ZZP als deelnemer in de pensioenregeling

Op verzoek van sociale partners en in samenwerking met hen heeft het pensioenfonds beoordeeld of het brengen van ZZP'ers onder de verplichtstelling een haalbare kaart is. Het bestuur heeft na dit onderzoek geconcludeerd dat het op dit moment niet verantwoord is om ZZP'ers onder de verplichtstelling te brengen. Het bestuur adviseert sociale partners om ZZP'ers vooralsnog niet onder de verplichtstelling te brengen.

De eventuele uitvoering van ZZP'ers onder de verplichtstelling zorgt voor een hoog juridisch en uitvoeringstechnisch risico. Het is bij voorbaat niet in te schatten of het pensioenfonds te maken krijgt met juridische procedures. Daarnaast zal het representativiteitscijfer van het pensioenfonds als gevolg van het onder de verplichtstelling brengen van de ZZP'ers zich in de kritische zone gaan begeven. Bovengenoemde knelpunten zorgen voor extra werkzaamheden, hoge kosten en risico's.

Op dit moment wordt bij de behandeling in de Tweede Kamer van het wetsvoorstel Wet toekomst pensioenen een discussie gevoerd over het opheffen van "witte vlekken" (mensen die werken maar geen pensioen opbouwen). Het bestuur van het pensioenfonds adviseert sociale partners deze discussie af te wachten en aan de hand van het resultaat van deze discussie nader te bezien of er aanvullende stappen kunnen worden genomen.

3.2.9 Vooruitblik 2023

In 2023 zal voor het pensioenfonds op basis van wetgeving en eisen van toezichthouders wederom een stevig jaar worden. Het belangrijkste voor ons is de verdere implementatie van de gevolgen van de Wet toekomst pensioenen.

De keuzes die gemaakt moeten worden zijn op zichzelf ingewikkeld. Sociale partners hebben daarin een bepalende rol, die veel van hen vraagt. Dat geldt ook voor het verantwoordingsorgaan met zijn adviserende rol. Voor het pensioenfonds betekent het dat stakeholders goed gefaciliteerd en ondersteund moeten worden. Bij keuzemogelijkheden hebben sociale partners en het pensioenfonds een gedeelde voorkeur voor standaard oplossingen, waardoor veranderkosten beperkt worden. Op basis van voorbereidingen die in 2021 begonnen, moet het komend jaar het project goed op stoom komen om, volgens planning, in 2025 klaar te zijn.

De particuliere beveiligingssector blijft volop in ontwikkeling. Enerzijds wijzigt de wijze van beveiligen zich: daarom is gezocht bedrijven met een 'VTC-vergunning', de Video Toezicht Centrales, onder werkingssfeer van de verplichtstelling te brengen. Anderzijds is de arbeidsmarkt continu aan verandering onderhevig, ook in de particuliere beveiligingsbranche. Flexibele arbeid voorziet ook in deze branche in een behoefte van zowel de werkgevers als werknemers. Dergelijke ontwikkelingen leiden tot de vraag hoe zo goed mogelijk aan te sluiten bij de verschillende vormen van arbeidsovereenkomsten. Daarom is vanuit een gezamenlijk initiatief door sociale partners en het pensioenfonds het verzoek aan sociale partners gedaan om ook degenen die krachtens een afroepcontract kunnen worden opgeroepen voor het verrichten van losse ongeregelde diensten oproepkrachten onder de verplichtstelling te brengen. Sociale partners hebben aan het bestuur bevestigd dat de verplichtstelling zoals hierboven vermeld, wordt aangepast. De aanpassing is 1 januari 2023 geëffectueerd.

De crisis als gevolg van het conflict in de Oekraïne zal onze aandacht houden. Onze verwachting is echter dat de financiële gevolgen beperkt zullen zijn.

Als ieder jaar zal de zich immer uitbreidende wet- en regelgeving weer een stevig beroep doen op ons zogenaamde "governance budget". Voor een middelgroot pensioenfonds, met relatief sobere regeling, is dat vergelijkenderwijs een zware last.

Ondanks de turbulentie in het pensioendomein, blijft onze belangrijkste doelstelling de dienstverlening aan onze deelnemers en werkgever te continueren en waar mogelijk verder te verbeteren.

3.3 Hoofdpunten pensioenregeling

Pensioensysteem

De pensioenregeling is een middelloonregeling gebaseerd op een CDC (collectieve beschikbare premieregeling) waarbij het maximale opbouwpercentage 1,875% bedraagt. Het beschikbare budget is op basis van het premievolume 2018 door sociale partners vastgesteld op 12,3% van de loonsom. Het opbouwpercentage voor 2022 is vastgesteld op 1,35%, de pensioenpremie bedraagt in 2022 32% van de pensioengrondslag. Voor 2023 is het opbouwpercentage vastgesteld op 1,60%.

Toetredingsleeftijd

Een werknemer die in dienst is bij een werkgever die is aangesloten bij het pensioenfonds, neemt verplicht deel aan de pensioenregeling. De deelname gaat in op de eerste dag van de maand waarin de werknemer 21 jaar wordt. Afroepkrachten zijn uitgesloten van deelname aan de pensioenregeling.

Pensioenleeftijd

De pensioenleeftijd in 2021 is 67 jaar. Ondanks dat door de overheid de fiscale pensioenleeftijd in 2018 is verhoogd naar 68 jaar hebben sociale partners de pensioenleeftijd niet gewijzigd.

Belanghebbenden

Het pensioenfonds kent de volgende belanghebbenden:

- actieven deelnemers en arbeidsongeschikten;
- gewezen deelnemers;
- pensioengerechtigden (zowel nabestaanden als wezen);
- werkgevers.

Pensioengrondslag

De grondslag voor het pensioen is een tot een jaarbedrag herleid salaris tot een maximum van € 59.706 (in het jaar 2022) verminderd met een franchise van € 20.938 (in het jaar 2022). Hiermee komt de maximale pensioengrondslag voor 2022 op € 38.768. Onder pensioengevend salaris wordt verstaan het op de datum van vaststelling van de pensioengrondslag voor de deelnemer geldende basissalaris vermeerderd met de daarover berekende vakantietoeslag zoals in het pensioenreglement omschreven.

Opbouwpercentage ouderdomspensioen

Opbouwpercentage ouderdomspensioen

In 2022 wordt 1,35% van de pensioengrondslag opgebouwd aan ouderdomspensioen.

Partnerpensioen

Het partnerpensioen bedraagt 70% van het opgebouwde ouderdomspensioen. Dit wordt voor deelnemers nog vermeerderd met 70% van het ouderdomspensioen dat zij nog had kunnen opbouwen tot de pensioendatum. Voor dit deel van het partnerpensioen wordt uitgegaan van een opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen van 1,875%.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 14% van het opgebouwde ouderdomspensioen. Dit wordt voor deelnemers nog vermeerderd met 14% van het ouderdomspensioen dat zij nog hadden kunnen opbouwen tot de pensioendatum. Voor dit deel van het wezenpensioen wordt uitgegaan van een opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen van 1,875%. Het wezenpensioen wordt uitgekeerd tot 18 jaar of tot 27 jaar voor studerende kinderen. Als beide ouders zijn overleden, wordt het wezenpensioen verdubbeld.

Premie

De premie in 2022 bedraagt 32% van de pensioengrondslag. De aangesloten werkgever is de premie voor de in zijn dienst zijnde deelnemers verschuldigd aan het pensioenfonds. Van de premie komt 40% voor rekening van de deelnemer.

Premievrijstelling

Als een deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet het reglement (onder voorwaarden) in een premievrije opbouw. Voor de voortzetting van de pensioenopbouw is over dit inkomensgedeelte geen bijdrage verschuldigd.

In de communicatie over de pensioenregeling wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan het beschikbare budget, de daling of stijging van het opbouwpercentage en het risico dat deelnemers lopen in verband met een pensioenopbouw die over de jaren heen fluctueert.

Uitvoeringsreglement

Aangesloten werkgevers zijn naast de bepalingen in het pensioenreglement tevens gebonden aan de bepalingen in het uitvoeringsreglement. In dit reglement zijn onder andere afspraken vastgelegd over:

- De wijze van vaststelling van de premie.
- De betaling van de premie.
- De verplichting tot informatieverstrekking door de werkgever.
- Procedure bij niet nakomen betalingsverplichting.

3.4 Informatie over toezicht door AFM en DNB

AFM

De AFM is als toezichthouder belast met het bevorderen van een zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten, waaronder het bewaken van de informatie die pensioenfondsverschaffers ten aanzien van juistheid en begrijpelijkheid.

Contact met de AFM

Er is in 2022 correspondentie met de AFM geweest over de volgende onderwerpen:

- Op 26 januari 2022 heeft het pensioenfonds van de AFM een brief ontvangen waarin aan het pensioenfonds wordt gevraagd zich aan te melden voor het digitale AFM-portaal.
- Op 10 juni 2022 heeft de AFM het pensioenfonds verzocht de “rapportage SFDR 2022 pensioen” in te dienen.
- Op 3 oktober 2022 heeft de AFM het pensioenfonds een uitvraag gestuurd over tijdelijke toeslagverlening. Het pensioenfonds heeft op 13 oktober geantwoord dat het gebruik heeft gemaakt van de versoepeling in de regelgeving. Daarnaast heeft het pensioenfonds van de AFM algemene informatie ontvangen over de klachtenregeling en communicatie Wet toekomst pensioenen.

DNB

DNB is als toezichthouder belast met het prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen. Doel is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector. Het pensioenfonds legt daarom structureel alle wijzigingen in statuten, reglementen, Abtn en de jaarstukken voor aan DNB. Verder informeert het pensioenfonds DNB met de voorgeschreven rapportages periodiek over de financiële situatie van het pensioenfonds.

Er is reguliere correspondentie met de toezichthouder geweest in 2022. Zo ontving het pensioenfonds van DNB verschillende algemene brieven over op dat moment actuele thema's voor pensioenfondsverschaffers. Dit waren onder andere de toezichtthema's 2022, het herstelplan (het pensioenfonds behoeft in 2022 geen herstelplan in te dienen) en de vragenlijst niet-financiële risico's die door het bestuur tijdig is ingezonden.

Daarnaast heeft het bestuur ook contact gehad met DNB over het verzoek tot ontheffing van een auditcommissie. DNB is hierin niet met het pensioenfonds meegegaan.

Geen sancties AFM of DNB

In 2022 zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd door AFM en/of DNB. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het pensioenfonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het pensioenfonds gebonden aan toestemming van DNB.

Onderzoeken vanuit DNB

In 2022 heeft geen fondsspecifiek onderzoek vanuit DNB plaatsgevonden.

3.5 Communicatie

Goede pensioencommunicatie is erg belangrijk. Met goede communicatie helpen we deelnemers om in beweging te komen en gepaste keuzes te maken. We willen ze de juiste inzichten geven, zodat ze zelf actie ondernemen wanneer dat nodig is. Daarom is onze communicatie erop gericht om deelnemers in beweging te krijgen om daarna zelf de regie te kunnen nemen over hun eigen pensioensituatie. We bouwen aan een sterke en goede relatie met onze deelnemers met als doel dat zij vertrouwen hebben in en tevreden zijn over het pensioenfonds.

Communicatiebeleidsplan 2021-2023

De communicatie van Pensioenfonds Particuliere Beveiliging gebeurt op basis van een communicatiebeleidsplan en een jaarlijkse communicatieplan. Wij stellen het beleidsplan telkens voor een periode van drie jaar vast. Het huidige communicatiebeleidsplan is tot en met 2023 vastgesteld.

De twee beleidsdoelen voor deelnemers en werkgevers zijn:

Zelfredzaamheid:

- Onze deelnemers zijn zelfredzaam: ze hebben inzicht in hun pensioen en komen in actie als dat nodig is.
- Onze werkgever (of administratiekantoor) is zelfredzaam: hij heeft inzicht in de pensioenregeling en weet wanneer hij of zijn werknemers in actie moeten komen.

Relatie:

- Onze deelnemers hebben een sterke relatie met Pensioenfonds Particuliere Beveiliging.
- Onze werkgever (of administratiekantoor) heeft een sterke relatie met het pensioenfonds.

Met communicatie dragen wij bij aan het realiseren van bovenstaande beleidsdoelen.

Eind 2021 is naar aanleiding van het herijken van de missie en visie ook de strategische ambitie verder aangescherpt. Deze strategische ambitie is verwerkt in het communicatiejaarplan 2022.

Nieuw pensioenstelsel

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel heeft Pensioenfonds Particuliere Beveiliging op haar website een aparte themapagina 'nieuw pensioenstelsel' aangemaakt. Deelnemers worden geïnformeerd over de voortgang van en de veranderingen door het nieuwe pensioenstelsel. Verder geeft het uitvoerend bestuurslid Pensioenzaken & Communicatie door middel van een vlog uitleg over het nieuwe stelsel. De themapagina wordt continu geactualiseerd.

Website en portaal

Wij bieden veel informatie via de website aan. Voor de deelnemer wordt na inloggen op het persoonlijke portaal specifiek die informatie getoond die voor zijn of haar persoonlijke situatie relevant is. Actieven, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden hebben daarmee rechtstreeks toegang tot hun persoonlijke gegevens, opgebouwde aanspraken en documenten. Via de pensioenplanner kunnen deelnemers zelf eenvoudig online pensioen aanvragen, uitrekenen hoeveel pensioen zij later krijgen, of bijvoorbeeld nagaan wat het betekent als zij eerder met pensioen gaan. Ook kunnen deelnemers hun gegevens controleren en waar nodig aanpassen dan wel aanvullen. Naast digitale dienstverlening biedt het pensioenfonds ook de mogelijkheid om via pensioenconsulenten te worden ondersteund.

Dit sluit goed aan op ons beleid om een open, betrouwbare en toegankelijke organisatie te zijn, waarbij het verkrijgen van een realistische kijk op de pensioensituatie zo eenvoudig mogelijk wordt. Op de website hebben wij specifieke thema-pagina's gemaakt. Informatie over belangrijke actuele onderwerpen zijn makkelijk te vinden voor deelnemers en we kunnen deelnemers ernaar verwijzen.

Campagnes

Onze campagnes zijn laagdrempelig van aard en zoomen zoveel mogelijk in op de fase waarin de werkgever of deelnemer zich bevindt. Relevante informatie op het juiste moment in een aansprekende vormgeving. We activeren op deze manier deelnemers (eventueel via de werkgever) om meer inzicht te krijgen in hun individuele pensioensituatie en de mogelijkheden die de pensioenregeling biedt. Naast het pensioenregister is het persoonlijk pensioenportaal een belangrijk communicatiemiddel waar een deelnemer zoveel mogelijk op maat wordt bediend. In 2022 waren de belangrijkste campagnes:

- Verkort Jaarverslag
- Videogesprekken
- Pensioen3daagse
- Campagne e-mailadressen verzamelen
- Mijn werknemer gaat met pensioen

Ook dit jaar stelt Pensioenfonds Particuliere Beveiliging naast het Jaarverslag tevens een Verkort Jaarverslag beschikbaar. In deze verkorte versie geeft het pensioenfonds een beeld van de belangrijkste cijfers en feiten van 2022. Doelgroep: werkgevers en deelnemers via website, e-mailing werkgevers en deelnemers met e-mailadres.

De mogelijkheid voor het maken van een videogesprek staat openbaar op de contactpagina van de website. We nodigen de deelnemers ook gericht uit om hiervan gebruik te maken.

Doelgroep: actieve deelnemers met e-mailadres 55+.

Veel werkgevers, pensioenaanbieders en pensioenadviseurs nemen deel om Nederlanders in beweging te krijgen voor hun pensioen. De thematiek van 2022 was net als in 2021: 'Heb jij later goed geregeld? Check het nu!'. Doelgroep: alle actieve deelnemers die digitaal bereikbaar zijn en signaal deelname aan werkgevers.

Deelnemers zonder e-mailadres ontvangen een kaart met activatie om hun e-mailadres te registreren en hun communicatie-voorkeur op digitaal te zetten in hun portaal. Doelgroep: alle deelnemers zonder e-mailadres m.u.v. deelnemers 80+ en gewezen deelnemers met kleine pensioenen onder de afkoopsom.

Met deze campagne helpen we de werkgever en zijn werknemers op weg met het nadenken over met pensioen gaan, door met elkaar in gesprek te gaan. Doelgroep: werkgevers met werknemers in dienst die maximaal 5 jaar voor pensioendatum zitten.

Naast bovenstaande specifieke campagnes zetten we ook (nieuws)brieven in waarin we meer inzoomen op actualiteit of persoonlijk relevante ontwikkelingen zoals wijzigingen in de regeling, status nieuw pensioenstelsel, verhogen van de pensioenen etc.

Panels

- Werkgevers
- Deelnemers

We hebben in 2022, net als in 2021, twee digitale panelbijeenkomsten georganiseerd. Doel is om in gesprek te gaan met de werkgevers zodat we weten wat er leeft en hoe wij de werkgevers kunnen ondersteunen. In de tweede sessie stond ook de kennismaking met de relatiemanager op de agenda.

In 2022 lukte het niet om een panelbijeenkomst op locatie te organiseren. Daarom hebben we in het najaar een digitale panelbijeenkomst georganiseerd. Deze was succesvol en wordt in 2023 weer georganiseerd. Het doel is om met elkaar in gesprek te gaan over effectieve communicatie: welke ideeën hebben deelnemers hierover en wat kunnen we nog verbeteren. Doelgroep uitnodiging: actieven en pensioengerechtigden die digitaal bereikbaar zijn.

Relatiemanager

We hebben in 2022 de relatiemanager geïntroduceerd om de binding van het pensioenfonds met de sector en de werkgevers te vergroten. Insteek is om de werkgevers extra aandacht te geven, niet om afwijkende processen op werkgeversniveau af te spreken. De belangrijkste taak voor 2022 was: relatie opbouwen met de top 12 werkgevers.

LinkedIn

Eind 2022 zijn we gestart met de voorbereidingen van de implementatie van de bedrijfspagina Pensioenfonds Particuliere Beveiliging op LinkedIn. Met de inzet van LinkedIn willen we de zichtbaarheid van ons pensioenfonds vergroten en de relatie versterken met de werkgevers.

Doelgroep: werkgevers (direct), deelnemers (indirect), andere stakeholders zoals andere pensioenfondsden (indirect).

Uitbesteding pensioencommunicatie

Wij hebben de uitvoering van de pensioencommunicatie uitbesteed aan TKP.

Het communicatiebeleid wordt bepaald in de Portefeuille Pensioenzaken & Communicatie, die ook de uitvoering toetst en goedkeurt. Het bestuursbureau heeft een controlerende rol.

3.6 Goed Pensioenfondsbestuur en Code Pensioenfondsen

In 2022 heeft het bestuur zich met inachtneming van het onderstaande aan de Code Pensioenfondsen 2018 gehouden. Over deze code dient in het bestuursverslag van 2022 gerapporteerd te worden. Het bestuur heeft geconstateerd dat norm 33 “In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er ten minste één vrouw en één man” niet geheel wordt nageleefd. Uitsluitend in het bestuur zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar, zoals toegelicht in paragraaf 3.1.2 van het bestuursverslag. In het bestuur zitten twee vrouwen. Een vrouw is van niet-Nederlandse afkomst. In het VO zit geen vrouw. Er zitten in het verantwoordingsorgaan geen mensen onder de 40 jaar. Het bestuur is van mening dat het bewustzijn inzake diversiteit binnen het bestuur in voldoende mate aanwezig is. Daarnaast wil het bestuur diversiteit binnen de fondsorganen bevorderen. Bij een vacature wordt bij de voordragende en verkiesbare partij het belang van diversiteit onder de aandacht gebracht. De vereiste kwaliteit is een randvoorwaarde die niet opzijgezet wordt vanwege diversiteit.

Ondanks het pas-toe-of-leg-uit karakter van de Code Pensioenfondsen zijn er bepalingen die altijd een toelichting veronderstellen. Deze normen worden hieronder genoemd, met een verwijzing naar de toelichting in het jaarverslag.

Rapportagenorm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur beschrijft in het bestuursverslag bij de betreffende beleidsonderwerpen het beleid dat het in 2022 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
Norm 31 De samenstelling van pensioenfondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur rapporteert in het bestuursverslag over de samenstelling van pensioenfondsorganen en de geschiktheid van de leden en over diversiteit.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het verantwoordingsorgaan of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Nee	In het bestuursverslag rapporteert het bestuur over de diverse samenstelling van pensioenfondsorganen, de doelen ten aanzien van diversiteit en de stappen voor het bevorderen van diversiteit.
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De niet uitvoerende bestuursleden betrekken de Code bij de uitoefening van hun taak en rapporteren hierover in hun rapportage.
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In het bestuursverslag beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het pensioenfonds.
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het bestuur licht in hoofdstuk 'beleggingen' de overwegingen toe om maatschappelijk verantwoord te beleggen.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In het bestuursverslag rapporteert het bestuur over de naleving van de integriteitregeling en over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In het bestuursverslag wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

3.7 Gedragscode en nevenfuncties

3.7.1 Compliance officer

Het pensioenfonds heeft met ingang van 2022 mr. H. Pullen van maatschap Trivu als compliance officer aangesteld. Het bestuur heeft in de bestuursvergaderingen van de rapportages van de compliance officer kennisgenomen. Met de compliance officer vindt tevens op kwartaalbasis afstemming plaats via het Vervullersoverleg.

3.7.2 Naleving gedragscode

De compliance officer organiseert tweejaarlijks een uitvraag inzake de naleving van de Gedragscode van Pensioenfonds Particuliere Beveiliging. De compliance officer heeft over het jaar 2022 de bevindingen inzake de beoordeling van de naleving van de gedragsregels door de Verbonden Personen aan het bestuur gerapporteerd. Verbonden personen zijn:

1. leden van het bestuur;
2. leden van het verantwoordingsorgaan en de auditcommissie;
3. de externe leden van Portefeuille-overleggen en de externe beleggingsadviseur, alsmede leden van overige organen en externe adviseurs die niet onder het voorgaande vallen;
4. bestuursondersteuner(s);
5. sleutelfunctiehouders en sleutelfunctie vervullers.

Het bestuur kan andere (groepen van) personen als verbonden persoon aanwijzen. Medewerkers van uitbestedingspartners zijn geen verbonden personen, tenzij deze op basis van bovengenoemde leden 3 en 4 van dit artikel wel als zodanig door het bestuur zijn aangewezen.

In paragraaf 8.1 is het verslag naar aanleiding van de rapportages van de compliance officer opgenomen.

3.7.3 Nevenfuncties

Jaarlijks worden de hoofd- en nevenfuncties van alle Verbonden Personen in kaart gebracht. Nieuwe nevenfuncties moeten door betrokkenen worden gemeld. Bij het aangaan van contracten met derden wordt in kaart gebracht welke mogelijke tegenstrijdige belangen gepaard kunnen gaan met de opgegeven hoofd- en nevenfuncties. Op grond van de Gedragscode is het aanvaarden van alle nevenfuncties onderworpen aan de goedkeuring van het bestuur en dient dit gemeld te worden aan de compliance officer.

In bijlage 12.3 is een overzicht van de nevenfuncties van de bestuursleden opgenomen.

3.8 Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

De Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen is opgesteld door de Pensioenfederatie (hierna: de Gedragslijn) en heeft een dwingend karakter voor de pensioenfondsen welke als lid zijn aangesloten bij de Pensioenfederatie. Met deze gedragslijn laten pensioenfondsen zien op welke manier zij gegevens van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden of andere aanspraakgerechtigden beheren. De pensioenfondsen rapporteren voor het eerst per 1 januari 2020 over de naleving van de gedragslijn. Als lid van de Pensioenfederatie legt pensioenfonds Particuliere Beveiliging middels dit jaarverslag verantwoording af over de toepassing van de normen uit de gedragslijn gedurende geheel 2021. Voor zover er mogelijk normen niet (volledig) zijn toegepast wordt dit gemotiveerd toegelicht. De toepassing van de Gedragslijn is vastgelegd in alle privacy documenten. Naleving hiervan is in de (uitbestedings)processen geborgd. De Functionaris Gegevensbescherming van het pensioenfonds ziet hier ook actief op toe.

Daarnaast heeft bij alle kritische uitbestedingspartijen van pensioenfonds Particuliere Beveiliging de uitvraag plaatsgevonden naar de naleving van de Gedragslijn. Hierbij is ook gekeken naar de beschikbare assurance rapportages en is gebruik gemaakt van uitvragen en overleggen met de uitbestedingspartijen van het pensioenfonds die tevens als verwerker zijn geclassificeerd. De uitbestedingspartijen hebben verklaard de normen van de Gedragslijn na te leven, aanvullend op de geldende AVG-normen. Een uitbestedingspartij heeft verklaard een eigen beleid te hanteren dat minimaal 'gelijkwaardig' is aan de Gedragslijn. Op basis van deze uitkomsten is vastgesteld dat aan de normen van de Gedragslijn is voldaan. Pensioenfonds Particuliere Beveiliging verklaart zich in 2022 aan de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens door pensioenfondsen te hebben gehouden.

3.9 Geschillencommissie

In 2022 heeft het pensioenfonds niet te maken gehad met geschillen. In de 2022 heeft de Pensioenfederatie de gedragslijn "Goed omgaan met klachten" opgesteld. Bij de Pensioenfederatie aangesloten pensioenfondsen dienen per 1 januari 2024 te voldoen aan deze gedragslijn. In het najaar van 2022 heeft de Pensioenfederatie een nul-meting uitgevoerd. Het pensioenfonds scoorde een kleine voldoende. In 2023 zal het pensioenfonds de huidige klachtenregeling en geschillenregeling wijzigen door een nieuwe klachtenregeling die voldoet aan de gedragslijn

3.10 Statuten

De statuten van het pensioenfonds zijn op 20 juni 2022 gewijzigd. De statuten zijn aangepast aan de voorgestelde wijziging van de verplichtstelling. Tevens is een passage aangepast dat de eerste zittingstermijn maximaal vier jaar kan duren. Zodat bij een tussentijdse vacature het nieuwe bestuurslid niet gebonden is aan de resterende termijn van het vertrokken bestuurslid.

4.1 Financiële opzet en positie

Het resultaat in boekjaar 2022 bedraagt € 100.919 negatief. Dit negatieve resultaat wordt veroorzaakt door de daling van de rentetermijnstructuur (RTS), waardoor de technische voorziening van het pensioenfonds is gestegen. Ook het behaalde negatieve rendement op de beleggingen van -26,8% heeft bijgedragen aan het negatieve resultaat.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad is een belangrijke maatstaf voor de financiële positie van een pensioenfonds. Het geeft het pensioenvermogen als percentage van de contante waarde van de pensioenverplichtingen weer. De dekkingsgraad kan wijzigen door diverse factoren, zoals de ontwikkeling van het beleggingsresultaat, verzekeringstechnische ontwikkelingen en de ontwikkeling van de rentetermijnstructuur. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als het gemiddelde van de twaalf maanddekkingsgraden naar de meest actuele inzichten.

Ontwikkeling dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad is gestegen van 123,9% ultimo 2021 naar 125,8% per 31 december 2022. Het onderstaande verloop van de actuele dekkingsgraad laat zien welke componenten de meeste invloed hebben gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

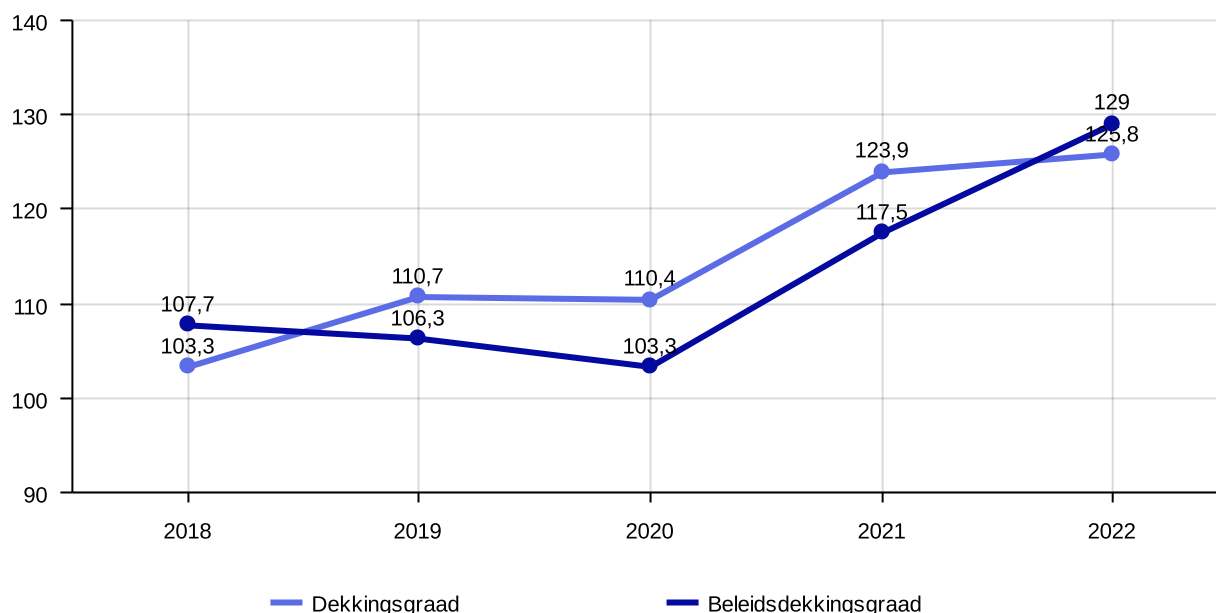
De ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds gedurende het jaar 2022 wordt hieronder weergegeven:

	2022	2021
Dekkingsgraad 1 januari	123,9%	110,4%
Effect beleggingsresultaat	-32,6%	5,0%
Effect wijziging rentetermijnstructuur	64,9%	8,6%
Effect premies	-0,9%	-0,6%
Effect uitkeringen	0,2%	0,1%
Effect toeslagverlening	-6,3%	-0,5%
Effect incidentele mutaties	-1,6%	1,1%
Effect overige oorzaken	-21,8%	-0,2%
Dekkingsgraad 31 december	125,8%	123,9%

Beleidsdekkingsgraad

Het bestuur neemt toekomstige beslissingen op basis van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2022 van 129,0% in vergelijking met 117,5% ultimo 2021 en niet op de actuele dekkingsgraad, maar verliest daarbij de actualiteit niet uit het oog.

Een overzicht met het verloop van de (actuele) dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad in de afgelopen 5 jaar wordt in de volgende grafiek getoond:

Herstelplan

DNB heeft op 27 januari 2022 laten weten dat voor het pensioenfonds geen geactualiseerd herstelplan hoefde in te dienen. Waar eerder de beleidsdekkingsgraad leidend was voor een herstelplan, heeft DNB besloten dat ondanks het feit dat er wettelijk gezien een tekort is, er geen herstelplan ingediend hoeft te worden als de ingediende feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2021 (123,9%) hoger is dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen (120,7%).

Per 31 december 2022 is de beleidsdekkingsgraad (129,0%) hoger dan de vereiste dekkingsgraad per 31 december 2022 (122,6%), waardoor het pensioenfonds uit herstel is.

Haalbaarheidstoets

Met een haalbaarheidstoets controleert het pensioenfonds of de afgesproken ambities worden gerealiseerd, of het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is en of het pensioenfonds voldoende herstelcapaciteit heeft. Het pensioenfonds voert een "jaarlijkse haalbaarheidstoets" uit.

Het pensioenfonds stelt de volgende drie ondergrenzen vast:

1. De ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de situatie dat precies aan de vereisten van het vereist eigen vermogen wordt voldaan: 100%.
2. De ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke financiële positie van het pensioenfonds op de berekeningsdatum: 90%.
3. De maximale afwijking van het pensioenresultaat in het slechtweerscenario vanuit de feitelijke financiële situatie van het pensioenfonds op de berekeningsdatum: 50%.

Het pensioenfonds heeft in 2021 de verplichte haalbaarheidstoets uitgevoerd en de resultaten hiervan gerapporteerd aan DNB. Hierbij een overzicht van de resultaten:

	Risicohouding (lange termijn)	2021	2022	
Toetsing – verwacht pensioenresultaat	Ondergrens / maximale afwijking	Resultaat	Resultaat	Voldaan?
Vanuit feitelijke financiële positie				
Mediaan	90%	97%	97%	Ja
Slechtweerscenario		66%	68%	
Relatieve afwijking t.o.v. mediaan	50%	31%	30%	Ja

Beleidsuitgangspunten

Voor toepassing binnen ALM-studies heeft het bestuur, tezamen met sociale partners, in 2020 de volgende beleidsuitgangspunten gedefinieerd, uitgaande van een startdekkingsgraad van 104,3% en een horizon van 15 jaar:

Beleidsuitgangspunten	Norm
Toeslagrealisatie (% van maatstaf)	Minimaal 30%
Jaarlijkse kans op verlaging	Maximaal 8%
Omvang verlaging (zonder uitsmeren) (gemiddelde van scenario's met verlaging)	Maximaal 10%
Omvang verlaging (zonder uitsmeren) (1e percentiel)	Maximaal 45%

Periodiek worden de beleidsuitgangspunten, het ambitieniveau en de risicohouding met sociale partners geëvalueerd.

4.2 Beleid en beleidskeuzes

Het bestuur heeft beleid ontwikkeld op het gebied van financiering, beleggingen en toeslagen om de risico's en de financiële positie van het pensioenfonds te beheersen. Bij het maken van beleidskeuzes worden de belangen van alle belanghebbenden evenwichtig afgewogen. Het beleid moet worden uitgevoerd binnen de kaders van de pensioenovereenkomst zoals die overeengekomen is tussen werkgevers en werknemers.

4.2.1 Premiebeleid

Het reglementaire premiepercentage is 32,0%. In het jaar 2012 is het pensioenfonds overgestapt naar een gedempte kostendeekkende premie. Het bestuur is zich ervan bewust dat de dempingsmethode gedurende langere tijd gehanteerd dient te worden. DNB heeft per brief ingestemd met de overstap naar een gedempte kostendeekkende premie. Mede uit het oogpunt van evenwichtige belangenbehartiging heeft het bestuur (in samenspraak met sociale partners) vanaf 2016 gekozen voor een rentedemping, waarbij 60 rentetermijnstructuren zijn gemiddeld. Vanaf 2020 is overgestapt op de methode op basis van verwacht rendement met een afslag voor indexatie.

De toetsing van de kostendeekkendheid van de premie wordt uitgevoerd op basis van ex-ante cijfers, dus op basis van de vooraf verwachte premie en de vooraf vastgestelde gedempte kostendeekkende premie.

De gedempte kostendeekkende premie voor het verslagjaar bedraagt vooraf bepaald (ex-ante) € 55.043* en achteraf vastgesteld (ex-post) € 56.035. De samenstelling van de vooraf bepaalde en achteraf vastgestelde gedempte kostendeekkende premies is als volgt:

	Ex-ante	Ex-post
Actuarieel benodigd	29.816	29.894
Solvabiliteitsopslag	6.053	6.175
Opslag voor uitvoeringskosten	5.024	5.565
Premie voorwaardelijke onderdelen	14.150	14.401
Totaal	55.043	56.035

De zuivere kostendeekkende premie (zonder demping toe te passen) bedroeg in het verslagjaar € 96.608. De samenstelling van de zuivere kostendeekkende premie is als volgt:

Actuarieel benodigd	75.456
Solvabiliteitsopslag	15.587
Opslag voor uitvoeringskosten	5.565
Totaal	96.608

De vooraf verwachte premie is € 55.043. Deze premie wordt gebruikt voor de toetsing van de kostendeekkendheid van de premie met de vooraf bepaalde (ex-ante) gedempte kostendeekkende premie. De feitelijke premie (ex-post) bedraagt € 77.954 (2021: € 79.700).

* Genoemde bedragen zijn x € 1.000.

4.2.2 Toeslagbeleid

De toeslag op de pensioenaanspraken van de (ex-)deelnemers en van de ingegane pensioenen is voorwaardelijk. Er bestaat geen recht op jaarlijkse toeslag. Of er toeslag wordt verleend en in welke mate is afhankelijk van de financiële middelen van het pensioenfonds en van het oordeel van het bestuur en de actuaris over de financiële positie van het pensioenfonds. In het verleden verleende toeslagen geven geen zekerheid over toeslagen in de toekomst.

Het bestuur heeft de volgende toeslagmatrix (geldend vanaf 1 juli 2015) vastgesteld:

- Ondergrens voor voorwaardelijke toeslagverlening 110% (wettelijk).
- De bovengrens voor voorwaardelijke toeslagverlening vast te stellen conform de FTK-systematiek (wettelijk).
- Inhaaltoeslagen toestaan vanaf een beleidsdekkingsgraad hoger dan de bovengrens.

Bij het toekennen van toeslagen kijkt het bestuur ook naar de economische situatie en kan worden afgeweken van het toeslagbeleid.

Hieronder een overzicht met de toegekende en gemiste toeslagen vanaf 2006 voor de actieve deelnemers. Hun toeslagverlening volgde tot 1 januari 2020 de loonontwikkeling en vanaf 1 januari 2020 de prijsontwikkeling:

Datum toeslag	Maatstaf (prijsindex)	Toegekend	Gemist
1 januari 2006	1,15%	1,15%	0,00%
1 januari 2007	1,25%	1,25%	0,00%
1 januari 2008	3,10%	3,10%	0,00%
1 januari 2009	3,25%	0,00%	3,25%
1 januari 2010	3,10%	0,90%	2,20%
1 januari 2011	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2012	2,30%	0,00%	2,30%
1 januari 2013	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2014	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2015	1,50%	0,00%	1,50%
1 januari 2016	1,50%	0,00%	1,50%
1 januari 2017	2,50%	0,00%	2,50%
1 januari 2018	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2019	1,50%	0,00%	1,50%
1 januari 2020	1,03%	0,00%	1,03%
1 januari 2021	1,97%	0,00%	1,97%
1 januari 2022	1,21%	0,50%	0,71%
1 september 2022	0,00%	0,71%	-0,71%
1 januari 2023	7,36%	7,00%	0,36%

Hieronder een overzicht met de toegekende en gemiste toeslagen vanaf 2006 voor de niet-actieve deelnemers en pensioengerechtigden, waarvan het dienstverband op of na 1 januari 2004 is beëindigd:

Datum toeslag	Maatstaf (prijsindex)	Toegekend	Gemist
1 januari 2006	1,02%	1,02%	0,00%
1 januari 2007	1,65%	1,65%	0,00%
1 januari 2008	1,25%	1,25%	0,00%
1 januari 2009	1,91%	0,00%	1,91%
1 januari 2010	1,44%	0,45%	0,99%
1 januari 2011	0,67%	0,00%	0,67%
1 januari 2012	1,90%	0,00%	1,90%
1 januari 2013	2,05%	0,00%	2,05%
1 januari 2014	1,59%	0,00%	1,59%
1 januari 2015	0,99%	0,00%	0,99%
1 januari 2016	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2017	0,52%	0,00%	0,52%
1 januari 2018	1,59%	0,00%	1,59%
1 januari 2019	1,27%	0,00%	1,27%
1 januari 2020	1,03%	0,00%	1,03%
1 januari 2021	1,97%	0,00%	1,97%
1 januari 2022	1,21%	0,50%	0,71%
1 september 2022	0,00%	0,71%	-0,71%
1 januari 2023	7,36%	7,00%	0,36%

Hieronder een overzicht met de toegekende en gemiste toeslagen vanaf 2006 voor de niet-actieve deelnemers en pensioengerechtigden, waarvan het dienstverband vóór 1 januari 2004 is beëindigd:

Datum toeslag	Maatstaf (prijsindex)	Toegekend	Gemist
1 januari 2006	1,15%	1,15%	0,00%
1 januari 2007	1,25%	1,25%	0,00%
1 januari 2008	3,10%	3,10%	0,00%
1 januari 2009	3,25%	0,00%	3,25%
1 januari 2010	3,10%	0,90%	2,20%
1 januari 2011	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2012	2,30%	0,00%	2,30%
1 januari 2013	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2014	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2015	1,50%	0,00%	1,50%
1 januari 2016	1,50%	0,00%	1,50%
1 januari 2017	2,50%	0,00%	2,50%
1 januari 2018	0,00%	0,00%	0,00%
1 januari 2019	1,50%	0,00%	1,50%
1 januari 2020	4,52%	0,00%	4,52%
1 januari 2021	1,97%	0,00%	1,97%
1 januari 2022	1,21%	0,50%	0,71%
1 september 2022	0,00%	0,71%	-0,71%
1 januari 2023	7,36%	7,00%	0,36%

4.4 Uitvoering pensioenregeling

De taak van het pensioenfonds is het uitvoeren van de pensioenregeling die sociale partners hebben bepaald. Om invulling te geven aan deze taak heeft het pensioenfonds ten behoeve van de uitvoering van de pensioenregeling een pensioenreglement opgesteld. De uitvoering van de pensioen- en werkgeversadministratie is uitbesteed aan TKP. In deze paragraaf wordt ingegaan op de kosten van de uitvoering, de klachten- en geschillenregeling, de incidentenregeling en het communicatiebeleid.

4.4.1 Uitbestedingsbeleid

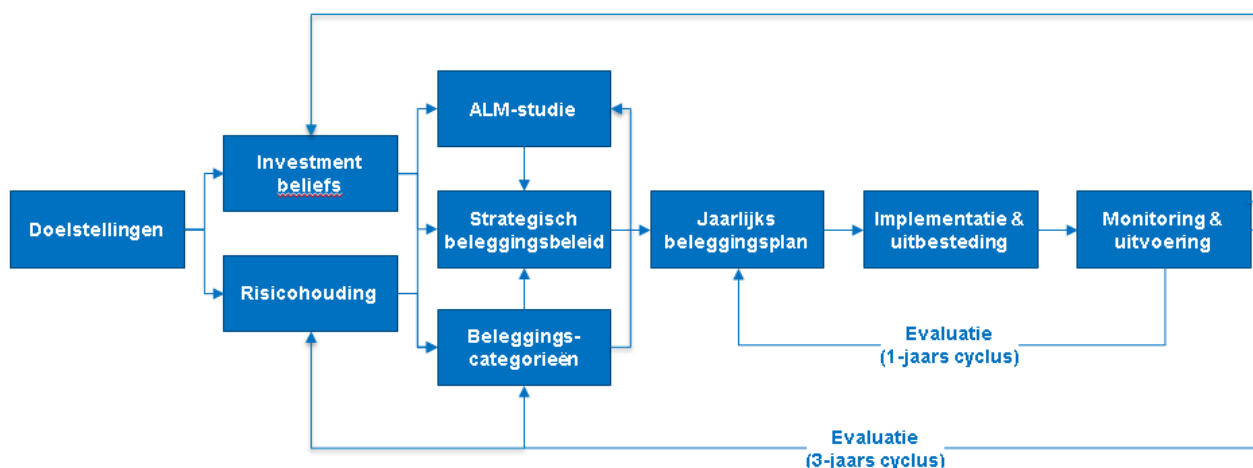
Het pensioenfondsbestuur heeft een uitbestedingsbeleid opgesteld. Hierbij de uitgangspunten die meest recentelijk per november 2022 zijn vastgesteld:

- Het bestuur blijft eindverantwoordelijk voor de uitbestede activiteiten of processen.
- Het bestuur behoudt volledige zeggenschap over de uitbestede activiteiten of processen.
- Het bestuur leeft het uitbestedingsbeleid na, zoals dat door het bestuur is opgesteld conform de wettelijke eisen en op basis van de richtlijnen van DNB.
- Het beleid voldoet aan de van toepassing zijnde wet- en regelgeving.
- Het bestuur selecteert onafhankelijke uitvoerders op basis van kwaliteit, prijs en marktconformiteit.
- Het bestuur van het pensioenfonds zorgt voor voldoende countervailing power binnen het bestuur zelf of huurt indien noodzakelijk countervailing power in.
- Bij de keuze van de uitvoerder wordt rekening gehouden met toekomstige ontwikkelingen van het pensioenfonds.
- De uitkomst van het selectieproces wordt waar relevant getoetst door een extern adviesbureau, c.q. het proces kan worden uitbesteed aan een extern adviesbureau.
- Het bestuur voert periodiek een controle uit op de marktconformiteit van de uitbestede acties en processen.
- Het bestuur voert periodiek een controle uit op (het proces van) de datakwaliteit van de uitbestede processen.
- Het uitbestedingsbeleid wordt minimaal elke twee jaar door het bestuur geëvalueerd en is laatstelijk updatet vastgesteld in november 2019.
- Er dienen afspraken te worden gemaakt over de wijze waarop een overeenkomst wordt beëindigd, en over de wijze waarop wordt gewaarborgd dat het pensioenfonds de werkzaamheden na beëindiging van een overeenkomst weer zelf kan uitvoeren of door een andere derde kan laten uitvoeren.
- Het bestuur voert jaarlijks evaluatiegesprekken met de uitbestedingspartijen. Bij het afscheid van een uitbestedingspartij wordt een exitgesprek gevoerd.
- Bij het uitbesteden van activiteiten worden minimaal twee offertes opgevraagd.
- Het bestuur onderschrijft het IMVB-convenant Pensioenfonds. Hiermee draagt het pensioenfonds bij aan het realiseren van de doelstellingen van het convenant.

4.4.2 Beleggingsbeleid

Beleggingsbeleid

Het pensioenfonds doorloopt voor de totstandkoming en uitvoering van het strategisch beleggingsbeleid onderstaande beleggingscyclus:

In lijn met de prudent person regel, sluit het strategisch beleggingsbeleid aan bij de doelstellingen, Investment Beliefs en risicohouding van het pensioenfonds:

Doelstellingen

De voornaamste financiële doelstellingen van het pensioenfonds zijn:

- Het waarborgen van de opbouw van de pensioenaanspraken overeenkomstig de in het reglement vastgelegde bepalingen.
- Het minimaliseren van de kansen op een dekkings- en reservetekort, alsmede van de mate van dekkings- en reservetekort.
- Het maximaliseren van het beleggingsrendement (binnen de risicokaders) om de nagestreefde toeslagen te realiseren.

De doelstelling van het beleggingsbeleid (in samenhang met bovenstaande doelstellingen) is:

Het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van de strategische asset allocatie bij een acceptabel risico, rekening houdend met en passend bij de verplichtingenstructuur van het pensioenfonds.

Investment Beliefs

Ten aanzien van de gestelde doelen heeft het bestuur Investment Beliefs geformuleerd die - tezamen met de 'prudent person' regel - het kader vormen waarbinnen het beleggingsbeleid wordt uitgevoerd. Het pensioenfonds heeft haar Investment Beliefs in 2020 geactualiseerd.

De Investment Beliefs van het pensioenfonds zijn als volgt:

1. Ambitieniveau en pensioenverplichtingen zijn leidend

De beleggingsportefeuille dient zodanig ingericht te worden dat het rendements-/risicoprofiel op lange termijn zo goed mogelijk aansluit bij het ambitieniveau, de risicobereidheid en de onderhavige verplichtingen van het pensioenfonds.

2. Wij hanteren de strategische vermogensallocatie, inclusief afdekkingstrategieën, als de meest bepalende beleggingsbeslissing voor het rendement en het risico van de portefeuille

3. Diversificatie of spreiding verbetert de verhouding tussen rendement en risico

Het bestuur is van mening dat spreiding over meerdere beleggingscategorieën en risicobronnen bijdraagt aan een stabiele ontwikkeling van de dekkingsgraad. Diversificatie is dan ook een uitgangspunt bij de inrichting van de portefeuille. Hierbij kijkt het bestuur wel kritisch naar de verwachte diversificatievoordelen. Sommige beleggingscategorieën lijken diversificatievoordeel op te leveren, maar zijn in de praktijk sterk afhankelijk van bestaande risicobronnen in de portefeuille. Daarnaast kunnen correlaties oplopen in extreme situaties, waardoor diversificatievoordelen verminderen.

4. Beleggingsrisico wordt beloond

Risicomanagement is geïntegreerd in het beleggingsproces: risico en rendement kunnen niet los van elkaar worden gezien. Er zijn beleggingscategorieën te vinden waarmee, door het nemen van risico, een risicopremie verdiend kan worden. Voor elke beleggingscategorie wordt de afweging gemaakt of tegenover het risico in verwachting een adequate vergoeding staat. Pensioenfonds Particuliere Beveiliging verwacht dat onder andere de risicofactoren aandelen, krediet en illiquiditeit op lange termijn worden beloond met een passend rendement.

5. Rente- en valutarisico worden in hoge mate als onbeloond gezien

Het pensioenfonds gelooft dat rente- en valutabewegingen niet te voorspellen zijn. Vanwege het belang dat wordt gehecht aan risicobeheersing worden deze risico's strategisch afgedekt, waarbij de mate van afdekking afhangt van de specifieke eigenschappen van het risico ten aanzien van verplichtingen en dekkingsgraad en de mogelijkheden om de afdekking efficiënt en beheerst uit te voeren.

6. Individuele beleggingscategorieën moeten voldoende omvang hebben om een materiële bijdrage te kunnen leveren aan de portefeuille en om de toename van complexiteit van de portefeuille te kunnen verantwoorden

7. Passief beheer

Er bestaan inefficiënties in financiële markten, maar het is onzeker of het pensioenfonds hier de voordelen van kan realiseren. Dit komt door de hogere kosten en de twijfel of strategieën die hierop inspelen houdbaar zijn voor de langere termijn. Om deze reden is passief beleggen* het uitgangspunt.

* Hiermee wordt bedoeld beleggen met als doelstelling het halen van een vergelijkbaar rendement als de relevante index. Hierbij worden geen eigen actieve keuzes voor beleggingstitels gemaakt. Doelstelling is tevens de transactiekosten zo laag mogelijk te houden.

8. Maatschappelijk verantwoord beleggen loont

De wereld en daarmee het pensioenfonds is gebaat bij een samenleving, waarin met respect wordt omgegaan met mens en milieu en waarin voldoende aandacht wordt gegeven aan het goed besturen van ondernemingen en andere instituties. Het pensioenfonds is ervan overtuigd dat verantwoord beleggen bijdraagt aan verantwoorde, stabiele en goede beleggingsresultaten en dat het tevens uitdrukking geeft aan de maatschappelijke betrokkenheid van het pensioenfonds.

9. Uitbesteding van delen van het beleggingsproces is noodzakelijk om voor elk onderdeel in het proces de gepaste kennis en expertise in huis te halen

10. Kostenbewustzijn is essentieel bij het inrichten van een beleggingsportefeuille. Verwachte opbrengsten zijn onzeker, maar kosten merendeels niet

Risicohouding

De risicohouding van het pensioenfonds voldoet aan de prudent person regel en komt tot uitdrukking in de door het pensioenfonds gekozen grenzen in het kader van de haalbaarheidstoets. Voor de korte termijn vertaalt dit zich in de hoogte van het vereist eigen vermogen en de bijbehorende bandbreedte.

Voor toepassing binnen de in 2020 uitgevoerde ALM-studie zijn de volgende kritische grenzen gedefinieerd:

- Dekkingsgraad: 104,3%.
- VEV-bandbreedte: 119,0% - 125,0%.
- Toeslagerealisatie: min 30%, jaarlijkse kortingskans: maximaal 8%, omvang korting: maximaal 10%, omvang korting (1e percentiel): 45%.

Voor toepassing binnen de haalbaarheidstoets zijn de volgende grenzen gedefinieerd:

- Ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat startend vanuit het vereiste vermogen: 100%.
- Ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat startend vanuit de feitelijke financiële positie: 90%.
- Maximale afwijking bij slechtweerscenario: 50%.

Risicohouding korte termijn (tot 3 jaar)

De mate waarin beleggingsrisico's worden gelopen komt terug in het vereist eigen vermogen (VEV), zijnde de omvang van het eigen vermogen waarover een pensioenfonds, gegeven een bepaald risicoprofiel, zou moeten beschikken. Op basis van de uitgangssituatie van 1 januari 2015 is de risicohouding op korte termijn geformuleerd als een bandbreedte voor het strategische VEV ter grootte van 119,0% - 125,0%. Zodra het strategische VEV buiten deze bandbreedte komt, of dreigt te komen, wordt het risicoprofiel van het pensioenfonds, in overleg met cao-partijen heroverwogen. Daarnaast wordt gekeken naar het feitelijke VEV, welke binnen dezelfde bandbreedte van +/- 3% om het strategische VEV moet bewegen. Zodra het feitelijke VEV buiten deze bandbreedtes treedt dan wordt dit besproken met de uitvoerend bestuurders en vervolgens in het bestuur.

Het pensioenfonds brengt op basis van het VEV de financiële risico's in kaart met behulp van de voor het VEV voorgeschreven wegingsmethode. Hieruit blijkt dat het renterisico en marktrisico's de belangrijkste risico's voor het pensioenfonds zijn. Het renterisico wordt deels afgedekt (60%) evenals het valutarisico. Het marktrisico wordt voor zover mogelijk beperkt door voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille aan te brengen.

Strategisch beleggingsbeleid en doorvertaling

Het strategisch beleggingsbeleid wordt ten minste iedere drie jaar geëvalueerd en gedocumenteerd. Het strategisch beleggingsbeleid is tot stand gekomen op basis van de in 2020 uitgevoerde ALM-studie met als input de doelstellingen en ambitie, de Investment Beliefs ten aanzien van risicobronnen, de evaluatie van beleggingscategorieën, de risicohouding van het pensioenfonds en de verwachte rendementen.

De voornaamste uitkomsten van deze ALM-studie zijn:

- Het handhaven van de bestaande match/return-verdeling (35/65%) en niveau van de renteafdekking (60%).
- Het verhogen van de allocatie naar particuliere hypotheeklen ten laste van het volledig afbouwen van de grondstoffen-allocatie.
- Het volledig afbouwen van de allocatie naar beursgenoteerd vastgoed ten gunste van de andere beleggingscategorieën in de returnportefeuille.

Het beleggingsplan betreft een jaarlijkse vertaling hiervan met concrete en gedetailleerde normgewichten en bandbreedtes per beleggingscategorie.

Implementatie & uitbesteding vloeit voort uit het beleggingsplan. Er zijn afspraken gemaakt met de fiduciair manager en de vermogensbeheerders via Investment Management Agreements (IMA's) en SLA's. Ten behoeve van de monitoring worden diverse rapportages ontvangen van de relevante partijen. Op een aantal specifieke onderdelen is beleid geformuleerd, namelijk over manager selectie en monitoring, tegenpartijen en securities lending.

4.4.3 Uitvoeringskosten

Het pensioenfonds probeert volledige inzage in de kosten te geven, waarbij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie gevolgd worden. De kosten pensioenbeheer worden gerapporteerd in euro per deelnemer. Het aantal deelnemers is het totaal van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden ultimo 2022. Alle bedragen in deze paragraaf zijn in € 1.000, tenzij anders aangegeven.

	2022	2021
Totale kostenratio	0,67%	0,52%
Pensioenuitvoeringskosten		
Totaal pensioenuitvoeringskosten incl. projectkosten	5.342	4.918
Totaal pensioenuitvoeringskosten excl. projectkosten	4.836	4.608
Kosten pensioenbeheer incl. projectkosten per deelnemer (x € 1,-)	187,76	172,31
Kosten pensioenbeheer excl. projectkosten per deelnemer (x € 1,-)	169,98	161,44
Vermogensbeheerkosten		
Totaal vermogensbeheerkosten	10.742	11.315
Totaal beheerskosten	8.857	7.685
Totaal transactiekosten	1.885	3.630
Totaal vermogensbeheerkosten (in % van het gem. belegd verm.)	0,51%	0,47%
Totaal beheerkosten (in % van het gem. belegd verm.)	0,42%	0,32%
Totaal transactiekosten (in % van het gem. belegd verm.)	0,09%	0,15%

De pensioenfederatie heeft in haar ledenmail van 20 december 2022 een nieuw ratio geïntroduceerd. De Pensioenfederatie beveelt aan om, naast de bestaande (wettelijke) kengetallen met betrekking tot de uitvoeringskosten, een zogenaamde “totale kostenratio” op te nemen in het jaarverslag. Dit geeft een totaalinzicht in alle kosten van het beheer van een pensioenfonds, exclusief transactiekosten, als percentage van het belegd vermogen. Hiermee wordt duidelijk welke impact deze kosten hebben op het opgebouwde (pensioen)vermogen. Het kengetal dient als aanvullende, maar tevens als belangrijkste graadmeter voor de beoordeling van de kosten van het pensioenfonds. Dit percentage heeft het pensioenfonds conform aanbevelingen van de Pensioenfederatie opgenomen. In 2022 bedroeg de totale kostenratio 0,67%, terwijl dit in 2021 nog 0,52% was. De toename wordt met name veroorzaakt door de daling van het gemiddeld belegd vermogen met € 288 mln.

4.4.3.1 Toelichting pensioenuitvoeringskosten

De kosten pensioenbeheer bestaan uit de volgende componenten:

- Kosten deelnemer.
- Kosten werkgever.
- Kosten bestuur en financieel beheer.
- Kosten projecten.

De kosten deelnemer hebben betrekking op alle werkzaamheden die de administratie van het pensioenfonds verricht om de pensioenaanspraken te administreren, de uitkeringen van de pensioengerechtigden te verzorgen en alle deelnemers en pensioengerechtigden te informeren. Te denken valt hierbij aan het verwerken van waardeoverdrachten, het afkopen van kleine pensioenen, het toekennen van pensioenen en de communicatie met alle doelgroepen (helpdesk, website, pensioenplanner, nieuwsbrief, Uniform Pensioenoverzicht, pensioen 1-2-3, enzovoorts).

De kosten werkgever hebben betrekking op alle activiteiten die voortvloeien uit het beheer van het bestand van aangesloten werkgevers, de aanlevering en verwerking van de werknemersgegevens, het opleggen en innen van de pensioenpremies en het onderhouden van de contacten met die werkgevers.

De kosten bestuur en financieel beheer hebben betrekking op de bestuurlijke kosten (bestuur, verantwoordingsorgaan en auditcommissie), het voeren van het secretariaat, het opstellen van het jaarverslag en het samenstellen van financiële rapportages, de kosten van het wettelijk toezicht (DNB, AFM) en de advies- en controlekosten (actuaris, accountant, aan derden uitbestede activiteiten).

De projectkosten in 2022 zijn gemaakt in het kader van de Wet toekomst pensioenen.

De algemene kosten betreffen kosten die niet direct toegerekend kunnen worden aan de pensioenuitvoering of vermogensbeheer. Deze kosten betreffen kosten voor Bestuur en commissies, externe adviseurs en toezichthouders. De algemene kosten worden verdeeld over pensioenuitvoeringskosten en vermogensbeheerkosten. De verhouding van deze verdeling wordt ieder jaar vastgesteld door het Bestuur. Deze toerekening van kosten is niet op de jaarrekening van toepassing. In de jaarrekening worden deze toegerekende kosten onder pensioenuitvoeringskosten verantwoord.

In de volgende tabel is een specificatie opgenomen van de kosten pensioenbeheer die het pensioenfonds in het verslagjaar heeft gemaakt. Tevens worden ter vergelijking de kosten van 2021 weergegeven.

	2022	2021
Kosten werknemer		
Administratie, communicatie en uitvoering	2.755	2.528
Kosten werkgever		
Administratie, communicatie en uitvoering	423	396
Kosten bestuur en financieel beheer		
Ondersteuning en financiële administratie	793	809
Toezihtkosten		
DNB	119	116
AFM	37	19
Verantwoordingsorgaan	27	28
Advies- en controlekosten		
Actuaris	146	141
Accountant en compliance	58	78
Pensioenfederatie	36	35
Kosten bestuur en vergaderingen	273	248
Diverse adviseurs	129	135
Overige kosten	40	75
Projectkosten	506	310
Totaal pensioenuitvoeringskosten incl. projectkosten	5.342	4.918
Totaal pensioenuitvoeringskosten excl. projectkosten	4.836	4.608
Toerekening algemene kosten aan kosten vermogensbeheer		
Kosten accountant/adviseur	120	148
Kosten bestuursondersteuning	206	204
Kosten bestuur	300	277
Overige kosten	183	86
Totaal toegerekend aan kosten vermogensbeheer	809	715
Totaal pensioenbeheerskosten in de jaarrekening	6.151	5.633
Actieve deelnemers	22.717	23.248
Pensioengerechtigden	5.734	5.296
Totaal aantal deelnemers	28.451	28.544
Pensioenbeheerskosten incl. projectkosten in euro per deelnemer	187,76	172,31
Pensioenbeheerskosten excl. projectkosten in euro per deelnemer	169,98	161,44

De totale pensioenuitvoeringskosten van 2022 komen uit op € 6.151, dit is een stijging ten opzichte van 2021 met € 518. Deze stijging wordt o.a. veroorzaakt door de kosten werknemer, waarin de administratie-, communicatie- en uitvoeringskosten zijn opgenomen die in 2022 zijn gestegen met € 227. Daarnaast zijn in 2022 de projectkosten voor de Wet toekomst pensioenen gestegen met € 196. De overige kostensoorten zijn in totaliteit nagenoeg gelijk gebleven.

Oordeel bestuur over de pensioenuitvoeringskosten per deelnemer

Het bestuur heeft conform de Aanbevelingen uitvoeringskosten (de Pensioenfederatie) beoordeeld of de pensioenbeheerkosten passend zijn in relatie tot het serviceniveau, complexiteit van het pensioenfonds en de pensioenregelingen, de communicatiestrategie van het pensioenfonds en de waardeoverdrachten. Het bestuur oordeelt dat dit het geval is.

In oktober 2022 kwam benchmarkvergelijking over het jaar 2021 via Bell beschikbaar voor het bestuur. Het bestuur heeft deze in januari 2023 in de bestuursvergadering besproken. Een belangrijke conclusie daaruit was dat de deelnemerskosten voor pensioenbeheer in 2021 op basis van de definitie van de Pensioenfederatie onder het gemiddelde van de Peergroup lagen. Het bestuur heeft op basis van het genoemde onderzoek geconcludeerd dat de kosten voor pensioenuitvoering in positieve zin in lijn lagen met de Peergroup.

Over 2021 hanteerde het bestuur de vergelijking op basis van het genoemde benchmarkrapport. De kosten voor pensioenuitvoering per deelnemer bedroegen bij het pensioenfonds over 2021 volgens de rapportage € 172,-. De Peergroup van pensioenfonds waarmee het pensioenfonds kan worden vergeleken, toonde over de genoemde periode een bedrag van € 198,- aan uitvoeringskosten.

Het bestuur vindt de uitvoeringskosten van € 172,- per deelnemer over 2021 acceptabel. Op basis van de vergelijking in benchmark zijn deze kosten in lijn met, zelfs lager dan die van vergelijkbare pensioenfonds. Daarnaast is het bestuur van mening dat de kosten passen bij de dienstverlening die het pensioenfonds biedt aan zijn stakeholders. De toename van de kosten ten opzichte van 2020 is verklaarbaar door onder andere projectkosten en gestegen kosten bij uitbestede partijen (indexatie). Er is bij het fonds wel een stijgende lijn waarneembaar ten aanzien van die kosten: in 2019 en 2020 bedroegen deze namelijk respectievelijk € 156,- en € 147,-.

Deze toename is niet wenselijk in de zin dat het bestuur een stabiliserende of zelfs dalende trend in de kosten wil bewerkstelligen. Gezien de wettelijke ontwikkelingen (Wet toekomst pensioenen) blijkt al over het verslagjaar 2022 dat dit een uitdaging vormt met de uitvoeringskosten van € 188,- per deelnemer. Niettemin blijft het bestuur hierop sturen. Hierop wordt in de paragraaf Vooruitblik 2023 nader ingegaan.

4.4.3.2 Toelichting Vermogensbeheerkosten

Het inzicht in en de beheersing van kosten van vermogensbeheer in de pensioensector heeft grote aandacht gekregen. Het beleid is gericht op het verhogen van inzicht, om de kosten nog beter te kunnen beheersen en te reduceren, met behoud van rendement. Het pensioenfonds volgt in de presentatie van de kosten van vermogensbeheer de “Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie” zoals gepubliceerd in november 2011 en de “Nadere uitwerking kosten vermogensbeheer herziene versie met aanvullingen van de Pensioenfederatie” zoals gepubliceerd in februari 2016.

			Transactiekosten		
2022	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten excl. aan- verkoopkosten	Aan- en verkoopkosten	Totaal
Kosten per beleggingscategorie					
Vastgoed	1.139	1.707	28	-177	2.697
Aandelen	408	-	125	186	719
Alternatieve beleggingen	673	-17	172	144	972
Vastrentende waarden	972	-	786	260	2.018
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	3.192	1.690	1.111	413	6.406
Kosten overlay beleggingen	-		361	-	361
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	3.192		1.472	413	6.767
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursond.	809				809
Fiduciair beheer	2.202				2.202
Bewaarloon	101				101
Advieskosten vermogensbeheer	157				157
Overige kosten	706				706
Totaal overige vermogensbeheerkosten	3.975				3.975
Totaal kosten vermogensbeheer	7.167	1.690			10.742

			Transactiekosten		
2021	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten excl. aan- verkoopkosten	Aan- en verkoopkosten	Totaal
Kosten per beleggingscategorie					
Vastgoed	842	928	26	1.476	3.272
Aandelen	443	-	-	223	666
Alternatieve beleggingen	544	119	370	64	1.097
Vastrentende waarden	1.037	-	246	777	2.060
Commodities	36	-	-	139	175
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	2.902	1.047	642	2.679	7.270
Kosten overlay beleggingen	-		309	-	309
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	2.902	1.047	951	2.679	7.579
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursond.	714				714
Fiduciair beheer	2.121				2121
Bewaarloon	116				116
Advieskosten vermogensbeheer	130				130
Overige kosten	655				655
Totaal overige vermogensbeheerkosten	3.736				3.736
Totaal kosten vermogensbeheer	6.638	1.047			11.315

Toelichting op vermogensbeheerkosten

Op totaalniveau zijn de kosten ruim 5% gedaald met € 574. Dit terwijl de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds veel harder in waarde afnam (ca 25%). Dit laat zich vooral verklaren door de vaste kosten en de kosten van de illiquide beleggingscategorieën zoals privaat vastgoed en infrastructuur, categorieën die in tegenstelling tot aandelen en vastrentende waarden juist zijn gestegen in waarde.

De beheerkosten van het privaat vastgoed en infrastructuur nemen met € 426 toe. De performancekosten van het vastgoed stijgen nemen toe met € 779.

Omdat er in 2022 geen transities hebben plaatsgevonden zijn de transactiekosten fors afgenomen. Deze dalen van € 2,6 miljoen in 2021 naar € 413 in 2022.

Hieronder is een toelichting per categorie opgenomen:

- De performancekosten van het privaat vastgoed zijn sterk toegenomen. Dit is één van de weinige categorieën die in 2022 een (sterk) positief rendement kenden.
- Bij de vastrentende waarden en aandelen zien we gedaalde beheerkosten. Dit is in lijn met de waardedalingen van de respectievelijke beleggingsportefeuilles.
- Conform de aanbeveling Pensioenfederatie wordt voor alle categorieën waarbij in een fonds wordt belegd een volledige look through van transactiekosten toegepast. Bij look through is een correctie gemaakt voor de in- en uitstapvergoedingen bij beleggingsfondsen, door het pro rata deel van deze opbrengsten te verdisconteren met de in- en uitstapvergoedingen die door het pensioenfonds zijn betaald. Daarnaast is het pro rata deel van de transactiekosten in een beleggingsfonds aan het pensioenfonds toegerekend.
- De kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursondersteuning & de advieskosten waren in 2022 hoger dan in 2021 door indexering van de tarieven.
- De kosten voor fiduciair beheer waren in 2022 hoger dan in 2021 door indexering van het tarief.

- De post bewaarloon en overige kosten bevat kosten voor aanvullende dienstverlening (zoals rapportages, compliance monitoring, bankdiensten, belastingterugvordering) door Caceis. De kosten van Caceis zijn gedaald vanwege het lagere aantal transacties. Verder zijn onder overige kosten de aanvullende kosten opgenomen van het Euro Liquidity Funds van Columbia Threadneedle Investments. Deze kosten zijn gestegen, wat zich laat verklaren door de hoeveelheid transacties in het Liquidity Fund als gevolg van de sterke rentebewegingen in 2022.

In 2022 zijn de totale kosten van het vermogensbeheer € 10.742, wat gesplitst kan worden in € 8.857 aan beheerkosten (inclusief de performance gerelateerde kosten) en € 1.885 aan transactiekosten.

Met een gemiddeld belegd vermogen over 2022 van € 2.133.579 komen de totale kosten vermogensbeheer uit op 0,51% (2021: 0,47%), waarvan 0,42% beheerkosten (2021: 0,32%) en 0,09% transactiekosten (2021: 0,15%) van het gemiddeld belegd vermogen.

Bruto en netto rendement

Het brutorendement van de beleggingsportefeuille bedroeg -26,8% over 2022, versus een benchmarkrendement van -27,48%. Dit betekent dat het pensioenfonds een 'outperformance' had van 0,94%-punt. Na beheerkosten (34bp) blijft er voor het pensioenfonds nog steeds een outperformance over van 0,60%-punt.

Rendement op langere termijn en risico

Het pensioenfonds is een passieve belegger en heeft de beleggingsportefeuille dan ook (grotendeels) als zodanig ingericht. De strategische portefeuille is een uitvloeisel van de pensioenambities alsook de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds. Het pensioenfonds monitort periodiek of de economische uitgangspunten zoals gehanteerd in de ALM-studie nog actueel zijn en of met de huidige strategische portefeuille invulling kan worden gegeven aan de risicohouding (pensioenambities) van het pensioenfonds. Als uit deze periodieke monitoring blijkt dat de strategische portefeuille onvoldoende toereikend is en/of de economische uitgangspunten zoals gehanteerd in de ALM-studie niet langer actueel zijn onderneemt het bestuur van het pensioenfonds, in overleg met de sociale partners, verdere actie.

Prestatie gerelateerde vergoedingen

Het pensioenfonds betaalt een prestatievergoeding voor de beleggingen in zowel Infrastructuur als Privaat vastgoed. De totale prestatievergoeding bedraagt over 2022 ruim € 1.690 versus een bedrag van € 1.047 over 2021. Een hogere prestatievergoeding betekent dan ook dat de performance van deze twee categorieën over 2022 significant hoger is geweest.

Benchmarking

Bell Pension Consultants & Actuaries heeft op verzoek van het bestuur van het pensioenfonds een benchmarkonderzoek uitgevoerd naar de door het pensioenfonds gemaakte uitvoeringskosten. Dit benchmarkonderzoek heeft betrekking op de door het pensioenfonds gemaakte kosten over de periode (2019 t/m 2021) in vergelijking met een peergroup van 68 (vergelijkbare) pensioenfonds. Over de gemeten periode bedragen de gemiddelde vermogensbeheerkosten (exclusief transactiekosten) 0,31% van het belegde vermogen. Dit is gelijk aan de kosten bij de peergroup.

Voor wat betreft de transactiekosten geldt dat het driejaarsgemiddelde van het pensioenfonds (0,13%) boven het gemiddelde van de peergroup (0,07%) ligt. Dit laat zich vooral verklaren door de jaren 2019 en 2021 waarin enkele transitie binnen de beleggingsportefeuille hebben plaatsgevonden.

Oordeel bestuur over de kosten van vermogensbeheer

Het bestuur heeft conform de “Aanbevelingen uitvoeringskosten (De Pensioenfederatie)” beoordeeld of de vermogensbeheerkosten in relatie tot de assetallocatie en de benchmarkkosten en het rendement op lange termijn en het benchmarkrendement passend zijn. Het bestuur oordeelt dat dit het geval is, waarbij het bestuur zich heeft gebaseerd op de vergelijking met andere pensioenfonds die zijn opgenomen in het benchmarkingrapport 2019 t/m 2021 van Bell. Het bestuur concludeert dat de door het pensioenfonds gemaakte vermogensbeheerkosten in lijn zijn met wat in de markt gebruikelijk is, kijkend naar zowel de strategische allocatie alsook de omvang van het belegde pensioenvermogen.

4.4.4 Klokkenluiders- en Incidentenregeling

Het pensioenfonds beschikt over een Klokkenluiders- en Incidentenregeling. Deze bevat een procedure voor interne en externe meldingen van Incidenten en (potentiële) Misstanden (onregelmatigheden) en de afhandeling daarvan. De regeling bevat waarborgen voor de bescherming van de melder of de klokkenluider volgens deze regeling die te goeder trouw melding maakt van incidenten en (potentiële) misstanden. Het bestuur bevordert dat de dienstverleners van het pensioenfonds een Klokkenluiders- en Incidentenregeling hebben. In 2022 hebben zich geen datalekken voorgedaan. Bij pensioenadministrateur TKP hebben zich in 2022 tien operationele incidenten voorgedaan waarover is gerapporteerd en die zijn vastgelegd in het Incidentenregister. Deze zijn naar behoren opgelost.

4.4.5 Klachten

Een klacht of een geschil is elke uiting van ontevredenheid over de uitvoering van de pensioenregeling, de bejegening of over een genomen besluit van het pensioenfonds onafhankelijk van plaats, tijd of manier van uiten.

Aantal klachten en geschillen	2022	2021
Aantallen klachten	106	83
Aantallen geschillen	2	3

Klachten

In 2022 zijn 4 bezwaren op nota, 23 klachten en 79 telefonische klachten ontvangen. Deze telefonische klachten worden direct afgehandeld.

Van het totaal aantal klachten en geschillen dat is ontvangen in 2022, zijn er 57 afkomstig van deelnemers en 51 van de werkgevers.

De stijging van het aantal klachten wordt met name veroorzaakt door de toename van de telefonische klachten. In 2022 zijn in totaal 79 telefonische klachten ontvangen, in 2021 waren dit 48 telefonische klachten. Daarnaast zijn er in totaal 34 meer klachten van deelnemers ontvangen.

Klachten	Aantallen:	
Klachten in behandeling 1 januari 2022:	1	
Ingediende klachten:	106	
Waarvan behandeld als klacht		106
Waarvan normaal in behandeling genomen door pensioenfonds		106
Waarvan behandeld door de Ombudsman Pensioenen		0
Afgehandeld in 2022:	104	
In behandeling 31 december 2022:	1	

Geschillen

In 2022 zijn 2 geschillen voorgekomen, die bij initiële afhandeling als klacht zijn opgepakt. Bij beide geschillen was er sprake van ontevredenheid over een beslissing over de uitvoering van de regeling.

Geschillen	Aantallen:	
Geschillen in behandeling 1 januari 2022:	0	
Ingediende geschillen:	2	
Waarvan behandeld als geschil		2
Waarvan normaal in behandeling genomen door pensioenfonds		2
Waarvan behandeld door de Ombudsman Pensioenen		0
Afgehandeld in 2022:	2	
In behandeling 31 december 2022:	0	

4.5 Actuariële analyse

Analyse van het resultaat*

In de volgende tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van het pensioenfonds vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen kunnen afwijken van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

* Genoemde bedragen zijn x € 1.000

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Resultaat op beleggingen	-681.187	107.987
Resultaat op wijziging RTS	719.887	158.596
Resultaat op premie	-2.238	-6.923
Resultaat op toeslagverlening	-112.136	-10.185
Resultaat op waardeoverdrachten	-719	-327
Resultaat op kosten	42	42
Resultaat op uitkeringen	-366	-33
Resultaat op kanssystemen	-4.501	2.842
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	-19.634	18.439
Resultaat op andere oorzaken	-67	-138
Totaal saldo van baten en lasten	-100.919	270.300

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen worden verstaan:

- Alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer.
- De rentelasten over vreemd vermogen, achtergestelde leningen en rekening courantverhoudingen met andere partijen.
- De benodigde interesttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars spot rate uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaareinde van het vorige verslagjaar.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt € -681.187. Dit bedrag bestaat uit het behaalde beleggingsresultaat (€ -687.688) en benodigde interest (€ 10.194). Het rendement op de beleggingen draagt in 2022 negatief bij aan de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De mutatie van € 719.887 betreft de wijziging van de technische voorzieningen voor risico pensioenfonds door de wijziging RTS in het boekjaar. Hiervan wordt € 723.371 veroorzaakt door de wijziging van de RTS en € -3.484 door de aanpassing van de UFR.

De stijging van de rente zorgt voor een daling van de technische voorzieningen. Dit levert een positieve bijdrage aan het resultaat in het boekjaar.

Premie

Het resultaat op premie wordt vastgesteld door de totaal ontvangen premie af te zetten tegen de actuariële benodigde premie.

Om het resultaat op premie correct vast te stellen wordt de saldering van alle baten en lasten in verband met premie afgezet tegen de mutatie van de technische voorzieningen als gevolg van inkoop van aanspraken.

De lasten in verband met premie bestaan uit de volgende onderdelen:

- Het deel van de ontvangen premie dat bestemd is voor dekking van de directe uitvoeringskosten in het verslagjaar.
- Het deel van de ontvangen premie dat bestemd is voor dekking van de toekomstige uitvoeringskosten horend bij de inkoop van nieuwe pensioenaanspraken in het verslagjaar.

De mutatie van de TV in verband met premie bestaat uit de volgende onderdelen:

- De inkoop van nieuwe aanspraken, exclusief opslag voor toekomstige uitvoeringskosten.
- De overlijdensrisicokoopsom voor nog niet gefinancierd verzekerd nabestaandenpensioen.
- De risicokoopsom voor arbeidsongeschiktheid.

Het resultaat op premie bedraagt € -2.238.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid.

Toeslagverlening

Het bestuur heeft, op basis van de financiële positie, besloten om per 1 januari 2022 een toeslag te verlenen van 0,5% en per 1 september 2022 een toeslag van 0,71% aan de actieve en inactieve deelnemers van het pensioenfonds. Per 1 januari 2023 is een toeslag verleend van 7,0% aan de actieve en inactieve deelnemers van het pensioenfonds. Het totale resultaat op toeslagverlening in het boekjaar bedraagt € -112.136.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Een aanpassing van de actuariële grondslagen of methoden in het verslagjaar leidt tot nieuwe eisen ten aanzien van de prudentie van de grondslagen. Indien grondslagen wijzigen wordt dit resultaat hier vermeld.

In september 2022 heeft het Koninklijk Actuarieel Genootschap de Prognosetafel AG2022 gepubliceerd. Het pensioenfonds is per 30 november 2022 overgegaan op deze prognosetafel. Dit heeft een negatief effect op het resultaat van € 12.948. Ook heeft een aanpassing van de correctiefactoren op de sterftetekansen plaatsgevonden. Deze aanpassing heeft een verhogend effect op het resultaat van € 1.996.

Daarnaast is de PVI-opslag verhoogd van 8,5% naar 10,5%. Dit heeft een verlagend effect op het resultaat met € -3.355.

Tenslotte is met ingang van 2023 is het opbouwpercentage van de toekomstige opbouw van de arbeidsongeschikten verhoogd van 1,35% naar 1,60%. Deze aanpassing heeft geleid tot een verlaging van het resultaat met € -5.327.

Andere oorzaken

Dit zijn overige actuariële resultaten die ontstaan doordat de feitelijke uitkomsten afwijken van hetgeen actuariel verondersteld is. Deze resultaten zijn niet toe te wijzen aan één van de eerdergenoemde categorieën.

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie bestaat uit een actuariael benodigde premie voor de pensioenopbouw en de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid, een solvabiliteitsopslag, de opslag voor uitvoeringskosten en de opslag voor toeslagverlening en reservetekort.

De kostendekkende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2021. De gedempte kostendekkende premie is gebaseerd op het gemiddelde van 60 gepubliceerde rentetermijnstructuren.

Voor de toetsing van de premie is de vooraf bepaalde (ex-ante) gedempte kostendekkende premie gehanteerd. In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van de kostendekkende premie, de ex-ante en de ex-post gedempte premie en de feitelijke premie.

Premiecomponent	Kostendekkende premie	Gedempte premie (ex post)	Gedempte premie (ex ante)	Feitelijke premie (ex post)
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	65.893	25.810	25.605	
Risicopremie overlijden	1.817	1.050	1.136	
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	5.769	2.260	2.273	
Opslag toekomstige uitvoeringskosten	1.977	774	802	
Opslag uitvoeringskosten	5.565	5.565	5.024	
Solvabiliteitsopslag	15.587	6.175	6.053	
Premie voorwaardelijke onderdelen	0	14.401	14.150	
Ontvangen premie				77.954
Afrekening vorig jaar				449
Totale premie	96.608	56.035	55.043	78.403

De premie voor 2022 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK, op basis van de ex-ante berekende premies. Het uitgangspunt is dat de verwachte (ex-ante) feitelijke premie (de beschikbare premie) van € 77.049, minimaal gelijk is aan de ex-ante gedempte kostendekkende premie (de benodigde premie) van € 55.043. Op basis van deze ex-ante opstelling is de premie kostendekkend.

De in het boekjaar ontvangen premie bedraagt € 78.403. Hiervan heeft € 449 betrekking op pensioenopbouw over voorgaande boekjaren. De feitelijke premie (ex-post) bedraagt hierdoor € 77.954.

Achteraf (ex-post) bekeken bedraagt de gedempte kostendekkende premie € 56.035 en de feitelijke premie (exclusief de premie voorgaande boekjaren) € 77.954. Ook op basis van de achteraf berekende bedragen is de feitelijke premie dus kostendekkend.

De verschillen tussen zowel de ex-post feitelijke premie en de ex-ante verwachte premie en de ex-post gedempte kostendekkende premie en de ex-ante gedempte kostendekkende premie worden verklaard door mutaties in het deelnemersbestand van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds beschikt over een risicomanagementbeleid. Hierin is op hoofdlijnen beschreven hoe het pensioenfonds risico's beheerst en welke kaders hiervoor bij het pensioenfonds en bij alle uitbestedingspartners worden gehanteerd. In het beleid zijn de uitgangspunten opgenomen en wordt beschreven op welke wijze het pensioenfonds invulling geeft aan de risico-governance en aan het risicomanagementraamwerk.

5.1 Governance

Het pensioenfonds werkt volgens het 'three lines model', een methode binnen het risicomanagement die eraan bijdraagt dat de belangrijkste risico's goed beheerst worden zodat de organisatie in control is. De governancestructuur van het pensioenfonds is zodanig ingericht dat de onafhankelijkheid van de tweede lijn respectievelijk derde lijn ten opzichte van de eerste respectievelijk eerste en tweede lijn is gewaarborgd. Dit wordt onderstaand nader toegelicht.

In de risico-governance is het uitvoerend bestuur eerste lijn verantwoordelijk. Vanuit die verantwoordelijkheid bestaat de rol van het uitvoerende bestuur uit:

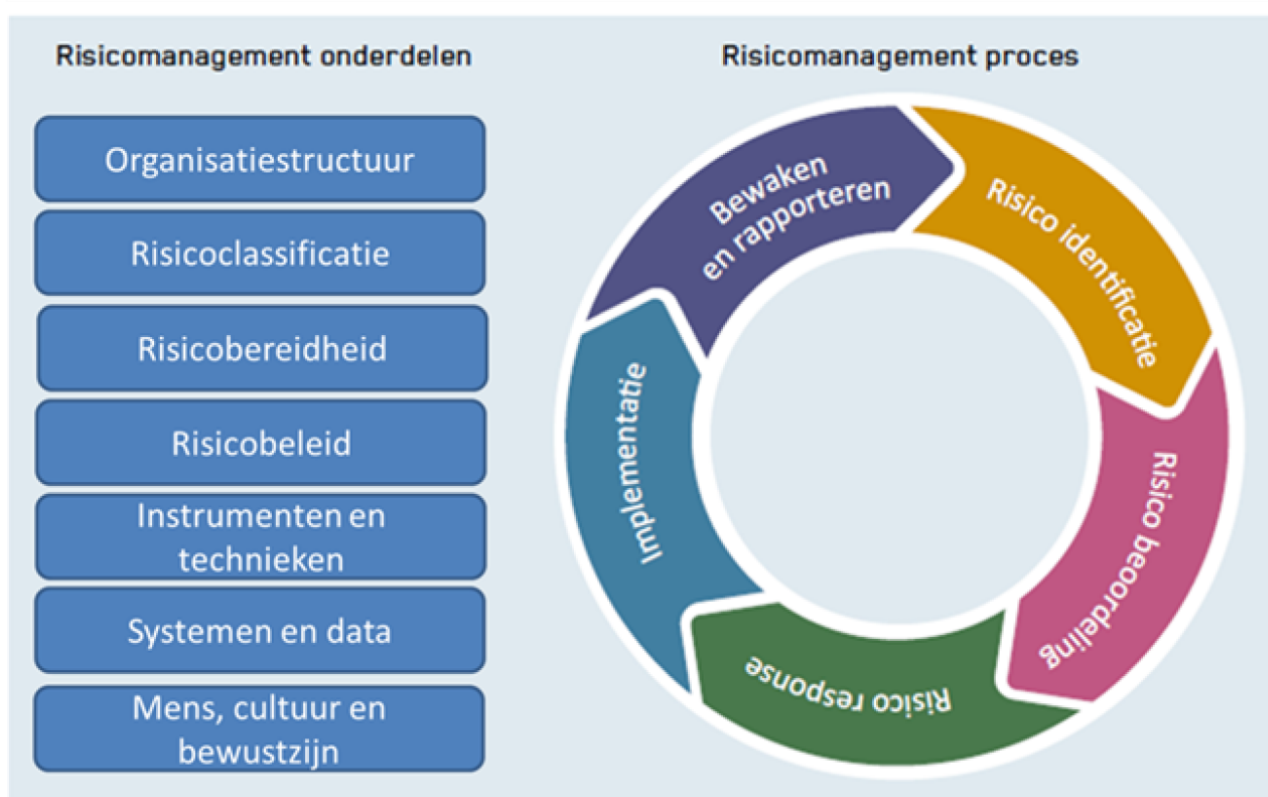
- Implementeren in de dagelijkse bedrijfsvoering en de prioritering van het management van het integraal risicomanagementraamwerk;
- Uitvoeren van het risicomanagementproces bestaande uit het identificeren en beoordelen van risico's, het vaststellen en implementeren van risicobeheersmaatregelen en bewaken en rapporteren van de risico's en de genomen beheersmaatregelen, rekening houdend met de uniformiteit waaronder de risicobereidheid;
- Rapporteren aan zowel het bestuur als andere interne en externe belanghebbenden over de risico's waaraan het pensioenfonds is blootgesteld;
- Waarborgen van risicobewustzijn, integriteit, ethisch gedrag en het verkondigen van het belang van risicomanagement.

De sleutelfunctiehouder risicobeheer is tweede-lijn verantwoordelijk en ondersteunt het bestuur bij de vaststelling of alle risico's afdoende worden beheerst en geeft gevraagd en ongevraagd zijn risico-opinie ten aanzien van door het bestuur te nemen besluiten. Dat blijkt uit het periodiek vaststellen of de diverse risicorapportages zijn ontvangen, zijn behandeld en of hiervan een zichtbare beoordeling is geweest (is vastgelegd). De sleutelfunctiehouder risicobeheer stelt op kwartaalbasis een eigen risicorapportage op met daarin onder meer een eigen oordeel over risicobeheersing van het pensioenfonds.

Andere tweede-lijnfuncties zijn de sleutelfunctiehouder actuariael, de compliance officer en de functionaris gegevensbescherming.

De sleutelfunctiehouder interne audit is derde-lijn verantwoordelijk. Hij/zij ondersteunt en adviseert de eerste en tweede lijn en bewaakt of de eerste en tweede lijn hun verantwoordelijkheden ook daadwerkelijk nemen.

5.2 Risicomanagementraamwerk

Risicomanagementonderdelen

Het raamwerk bestaat uit zeven risicomanagementonderdelen:

1. Het risicobeheer is doeltreffend en goed geïntegreerd in de organisatiestructuur en de besluitvormingsprocessen;
2. Het pensioenfonds stelt strategieën, processen en rapportageprocedures vast die noodzakelijk zijn voor het regelmatig onderkennen, meten, bewaken en beheren van de risico's en het rapporteren hierover;
3. Het pensioenfonds heeft haar risicobereidheid gedefinieerd en heeft daaraan meetbare prestatie-indicatoren gekoppeld;
4. Het pensioenfonds draagt zorg voor de uitvoering van het beleid, evalueert het beleid ten minste driejaarlijks en past het beleid bij belangrijke wijzigingen onverwijld aan;
5. Het pensioenfonds heeft de instrumenten en technieken benoemd ter concrete en praktische ondersteuning van de uitvoering van het risicoproces;
6. Het pensioenfonds beschikt over systemen en data voor het vastleggen, opslaan en analyseren van kwantitatieve en kwalitatieve risicodata;
7. Het pensioenfonds besteedt aandacht aan mensen, cultuur en bewustzijn als essentieel onderdeel van adequaat risicomanagement.

Risicomanagementproces

Voor het borgen van kwaliteit wordt gewerkt met een cyclus voor het beheer van de verschillende onderdelen van het raamwerk. Voor een eenduidige benadering van de beheersing van risico's binnen het pensioenfonds is daartoe een risicomanagementproces gedefinieerd, bestaande uit de volgende onderdelen:

- **Risico-identificatie:** het op basis van de strategie en doelstellingen identificeren van de potentiële risico's die de realisatie van de strategie en doelstellingen kunnen belemmeren.
- **Risicobeoordeling:** het analyseren, beoordelen en mogelijk kwantificeren van de (oorzaken van de) risico's.

- Risicoreactie: het bepalen van de maatregelen om met het risico om te gaan, waarbij opties zijn:
 - risicovermijding (stoppen met activiteiten);
 - risico-acceptatie (geen maatregelen);
 - risicobeheersing (beheersingsmaatregelen / controls); of
 - risico delen (herverzekerden).
- Implementatie: het daadwerkelijk inrichten, implementeren en verankeren van de maatregelen.
- Bewaken & rapporteren: het gedurende het gehele risicomanagementproces bewaken en verantwoording afleggen over de kwaliteit en voortgang.

Eigenrisicobeoordeling

Een wezenlijk onderdeel van het risicomanagementraamwerk is de eigenrisicobeoordeling (ERB). De ERB is een instrument voor het pensioenfonds om inzicht te krijgen in de samenhang tussen de strategie, de materiële risico's die het pensioenfonds kunnen bedreigen, de mogelijke gevolgen hiervan voor de financiële positie van het pensioenfonds en de pensioenaanspraken en pensioenrechten. De ERB geeft inzicht in de effectiviteit van het risicobeheer inclusief de (feitelijke) beheersmaatregelen. Dit inzicht is van essentieel belang voor de vormgeving van het risicobeheer van het pensioenfonds. Het pensioenfonds voert tenminste driejaarlijks een reguliere ERB uit. Deze frequentie is gekoppeld op de (strategische) beleidscyclus van het pensioenfonds, zodat de ERB een onderbouwing is voor strategische beleidsbesluiten.

Eind 2020 heeft het bestuur de eindrapportage ERB vastgesteld van de driejaarlijkse reguliere ERB.

Naast de driejaarlijkse reguliere ERB zijn er twee soorten omstandigheden die om een tussentijdse actualisatie van (een deel van) de ERB vragen:

- a. Een significante wijziging in het risicoprofiel (bijvoorbeeld een significante wijziging in de risicohouding).
- b. Een strategisch besluit met een materiële impact op het risicoprofiel.

In 2019 heeft het bestuur een eerste ERB uitgevoerd als onderdeel van het strategische besluit om over te gaan tot opdrachtaanvaarding van de per 1 januari 2020 te wijzigen pensioenregeling naar een pensioenregeling met de CDC-karakter.

Het pensioenfondsbestuur heeft op 15 december 2021 de strategie voor de periode 2022 – 2027 vastgesteld. Een tussentijdse actualisatie van de ERB op basis van de strategie 2022 – 2027 is niet noodzakelijk. Jaarlijks vertaalt het bestuur de strategie vanuit de Roadmap in de jaarplannen voor het daaropvolgende jaar. Voor risicomanagement vindt deze vertaling zijn weerslag in het IRM jaarplan.

IRM-jaarplan

In het IRM-jaarplan worden de thema's vastgelegd en ingepland, waarbij expliciet aandacht zal worden besteed aan de daarmee gepaard gaande risico's. De belangrijkste risico-gerelateerde thema's in 2022 waren:

- mogelijke risico's die gepaard gaan met de introductie van het Pensioenakkoord in relatie tot:
- inflatie en (de resistentie van) de huidige portefeuille(verdeling);
- transitie van de PGM fondsen;
- de ontwikkelingen bij Caceis op operationeel en IT-vlak;
- verdere uitwerking en invulling van het MVB-beleid (inclusief SFDR);
- cyber risico;
- datakwaliteit: borgen juistheid en volledigheid van data – specifiek ook met het oog op een mogelijk toekomstig invaarsluit als gevolg van het nieuwe Pensioenakkoord;
- zelfevaluatie en competentiemeting van het bestuur.
- Omgeving: de relatie met sociale partners, verantwoordingsorgaan, (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, werkgevers en toezichhouders;
- Operationeel: de bestuurlijke besluitvormingsprocessen en de ondersteuning daarbij vanuit adviseurs;
- Uitbesteding: de relatie met de partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed;
- Juridisch: de implementatie van wet- en regelgeving en de verankering daarvan in beleid.

Daarnaast zijn in 2022 de analyses van het matching-/renterisico, en het marktrisico integraal herijkt.

In 2023 zal het bestuur aandacht geven aan de mogelijke risico's die gepaard gaan met de introductie van Wet toekomst pensioenen (Wtp) in relatie tot:

- Houdbaarheid strategie: de relatie met sociale partners, verantwoordingsorgaan, (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, werkgevers en toezichhouders.
- Interne governance: de implementatie van wet- en regelgeving en de verankering daarvan in beleid.
- Operationeel: de bestuurlijke besluitvormingsprocessen, de ondersteuning daarbij vanuit adviseurs en het overleg met en de uitvoering door de partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed.

De risicoanalyse die specifiek in het kader van Wtp is opgesteld, wordt tweemaal per jaar besproken.

Daarnaast wordt risico-gerelateerde aandacht gegeven aan de ALM-studie (waarbij nadrukkelijk wordt gekeken naar de transitie a.g.v. Wtp en de impact van extreme scenario's), de communicatie met stakeholders, het ZZP-vraagstuk, evaluatie van het herverzekeringsbeleid, de mogelijke transitie van de illiquide PGGM-fondsen en de opleidingsplannen voor het bestuur.

In 2023 zijn integrale herijkingen gepland van het IT-risico bestuur(sorganen), het kredietrisico en het operationeel risico en van de risicoanalyses levensvatbaarheid bedrijfsmodel, houdbaarheid strategie en interne governance. Ook vindt in 2023 een herijking plaats van de reguliere ERB.

5.3 Risicobeoordeling

Voor het identificeren van risico's zijn de door DNB gedefinieerde FIRM-risicocategorieën als uitgangspunt gebruikt. Het pensioenfonds onderscheidt de volgende hoofd risico-categorieën:

- Matching-/renterisico
- Marktrisico
- Kredietrisico
- Verzekeringstechnisch risico
- Omgevingsrisico
- Operationeel risico
- Uitbestedingsrisico
- IT-risico
- Integriteitsrisico
- Juridisch risico

De eerste vier categorieën zijn financieel van aard, de overige zijn niet-financieel. De hoofdcategorieën zijn verder onder te verdelen naar deelrisico's.

Risico's worden kwantitatief en kwalitatief (aan de hand van vooraf in het risicomanagementbeleid vastgestelde referentieschalen) beoordeeld op basis van de waarschijnlijkheid van het optreden van het risico (kans) en de impact daarvan op het behalen van de doelstellingen.

De analyse van de financiële risico's is gemaakt op basis van UFR. Indien deze op basis van marktrente wordt gemaakt, zouden de risico's groter zijn. Bovendien zijn de analyses gemaakt op geïsoleerde risico's waarbij in samenhang het cumulatieve risico nog aanzienlijk is.

Bij de risicoanalyse wordt onderscheid gemaakt tussen het bruto risico, het netto risico en de risicotolerantie (als weergave van de risicobereidheid).

Het bruto risico is het risico zonder rekening te houden met eventuele beheersmaatregelen die het bestuur treft om de waarschijnlijkheid en/of impact te beperken. Het bruto risico is afhankelijk van de context waarbinnen het pensioenfonds opereert en de doelstellingen. Het netto risico is het risico dat overblijft nadat is gereageerd op de bruto risico's. Indien het netto risico vanuit de risicobereidheid (nog) niet acceptabel is, worden aanvullende acties gedefinieerd om tot de risicotolerantie te komen.

Rente-/matchingrisico

Het renterisico is het risico dat voortvloeit uit:

1. het niet gematcht zijn van activa en passiva (inclusief off-balanceposten) dan wel
2. inkomsten en uitgaven in termen van rentevoet, rente typische looptijden, basisvaluta, liquiditeit typische looptijden en
3. de gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil.

Het matchingrisico is nader onderverdeeld in rente-, valuta-, liquiditeit- en inflatierisico. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

Het strategisch afdekkingsbeleid ten aanzien van de nominale verplichtingen is afhankelijk van de rente. Het afdekkingsbeleid wordt periodiek getoetst aan de hand van een ALM-studie. Het pensioenfonds kiest bewust om een gedeelte van het renterisico, mede gelet op de samenstelling van het deelnemersbestand, niet af te dekken om herstelcapaciteit te behouden. De rente-overlay wordt uitgevoerd door middel van rentederivaten, hoofdzakelijk renteswaps, staatsobligaties en bedrijfsobligaties. Via maand- en kwartaalrapportages wordt door de vermogensbeheerder verantwoording afgelegd over de rentehedge. Aan de orde komen onder meer: hedgeratio, de rentegevoeligheid van de totale verplichtingen, de hedge per bucket en het ex post hedge percentage.

Het valutarisico wordt afgedekt door de exposure naar vreemde valuta van een aantal beleggingscategorieën af te dekken met vooraf vastgelegde afdekkingspercentages. Voor het afdekken van valuta exposure kan gebruik worden gemaakt van instrumenten met een maximale looptijd van 2 jaar: spot-transacties en forwards. Per kwartaal vindt rapportage door de vermogensbeheerder plaats over hedgeratio en norm.

In het kader van central clearing wordt op dagbasis de benodigde cash voor derivaten gemonitord en worden de derivatenposities dagelijks direct afgerekend. In de kwartaalrapportage is een liquiditeitstoets in stress per ultimo kwartaal opgenomen.

De beleggingsportefeuille bevat categorieën waarbij bewust wordt gestreefd naar het beperken van het inflatierisico. Het pensioenfonds belegt daarnaast gedeeltelijk in risicovolle beleggingen mede vanuit inflatiematching oogpunt. Het inflatierisico ligt voor een belangrijk deel bij de pensioengerechtigden, gewezen deelnemers en deelnemers via het voorwaardelijke toeslagbeleid van het pensioenfonds. Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre pensioenaanspraken en pensioenrechten worden aangepast.

Per 31 december 2022 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Marktrisico

Het marktrisico is het risico ten gevolge van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten binnen een handelsportefeuille. Voor pensioenfonds geldt dat het marktrisico alleen betrekking heeft op de niet-rentedragende activa.

Dit risico is nader onderverdeeld in prijsvolatiliteit, marktliquiditeit en concentratie en correlatie. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

Het pensioenfonds kiest voor spreiding in de beleggingsportefeuille qua risicoprofiel van de achterliggende beleggingen in relatie tot de verplichtingen van het pensioenfonds. Beleggen in risicovollere producten wordt bewust gedaan in de veronderstelling dat daar een hoger rendement tegenover staat.

Keuzes met betrekking tot de asset allocatie worden gemaakt op basis van een ALM-studie. Er wordt voor elk jaar een beleggingsplan vastgesteld. Voor bestaande categorieën wordt ten minste één keer per drie jaar een investment case behandeld. Eventuele opname van nieuwe categorieën gebeurt eveneens middels een investment case. Opname van een nieuwe beleggingscategorie en herziening of beëindiging van bestaande categorieën worden door het bestuur besloten. Hierbij geldt het principe "discretionair waar het kan" (ook gelet op transparantie) waarbij kosten en proportionaliteit worden meegewogen.

Compliance-statements bevatten een overzicht met eventuele overtredingen op mandaten en/of beleggingsrichtlijnen door de vermogensbeheerders zelf. Daarnaast vindt controle van de beleggingsrichtlijnen plaats door de onafhankelijke beleggingsadministrateur Caceis.

Columbia Threadneedle Investments rapporteert per kwartaal de risico-inschattingen aangaande balansrisico, allocatierisico en concentratierisico. Daarnaast rapporteert Columbia Threadneedle Investments per kwartaal over de wijze van uitvoering van de mandaten door de onderliggende managers. Afspraken over spreiding in sectoren en geografische gebieden zijn vastgelegd in de mandaten en worden op maandbasis getoetst door Caceis.

Derivaten mogen gebruikt worden om op efficiënte wijze een marktpositie in te nemen of af te dekken, maar niet om te speculeren. Het pensioenfonds maakt gebruik van central clearing. Om te allen tijde te kunnen voldoen aan hieruit volgende onderpand verplichting is een kredietfaciliteit bij de bewaarder ingericht. Beheer van liquide middelen vindt op dag basis plaats. Per kwartaal wordt hierover gerapporteerd.

In het kader van het prudent person beginsel zorgt het bestuur op advies van de beleggingscommissie voor een beheerste blootstelling aan minder liquide producten. In de jaarlijkse toetsing wordt hieraan door de certificerend actuaaris aandacht besteed.

Het bestuur past een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid (MVB-beleid) toe. Dit beleid bestaat uit engagement, corporate governance en het uitsluiten van ondernemingen van het belegbaar universum. Het verantwoord beleggingsbeleid wordt vormgegeven binnen de geselecteerde beleggingsfondsen en de

discretionaire mandaten. Bij de selectie en evaluatie van (externe) beheerders worden duurzaamheidscriteria door de fiduciair meegenomen. (Externe) beheerders moeten ESG-criteria in hun beleggingsbeslissingen meenemen bij (semi-) actieve strategieën. Tot slot wordt van (externe) (semi-) actieve portefeuillebeheerders verwacht dat zij MVB-beleid handhaven en naleven en hierover in hun rapportage verantwoording afleggen. Het pensioenfonds rapporteert over MVB in het jaarverslag, via de website en schenkt er aandacht aan in de nieuwsbrieven.

Per 31 december 2022 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Kredietrisico

Het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen (waaronder verstrekte kredieten, leningen, vorderingen, ontvangen garanties) niet nakomt al dan niet als gevolg van het aan beperkingen onderhevig zijn van buitenlandse betalingen.

Dit risico is nader onderverdeeld in default probability en loss given default. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

Het pensioenfonds let scherp op kredietwaardigheid en liquiditeit en stuurt op creditratings. Met betrekking tot onderpand zijn duidelijke afspraken gemaakt en vindt spreiding over meerdere tegenpartijen plaats. Monitoring van het tegenpartijrisico geschiedt dagelijks en de fiduciair heeft de verplichting afwijkende zaken te rapporteren aan het pensioenfonds. Op kwartaalbasis wordt een rapportage geleverd met posities per tegenpartij. Het pensioenfonds heeft kennisgenomen van en maakt gebruik van het beleid van de fiduciair op dit punt.

Het pensioenfonds maakt gebruik van central clearing, waarbij het tegenpartijrisico door het Clearing House wordt gedragen. Beheer van liquide middelen vindt op dag basis plaats. Per kwartaal wordt hierover gerapporteerd.

Caceis treedt als de tegenpartij op voor het uitlenen van effecten. Hiertoe zijn specifieke afspraken gemaakt over de kwaliteit en de spreiding van het onderpand. Naast rapportages van Caceis zelf zorgt het pensioenfonds op reguliere basis voor controle op die afspraken.

Per 31 december 2022 bevinden alle nettorisico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Verzekeringstechnisch risico

Het risico dat de uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit de premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en de premiestelling van het product.

Dit risico is nader onderverdeeld in sterfte-, arbeidsongeschiktheids-, concentratie- en correlatierisico. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

De belangrijkste risico's voor het pensioenfonds zijn de levensverwachting en arbeidsongeschiktheid. Wanneer ontwikkelingen op deze gebieden de noodzaak geven tot aanpassing van de grondslagen zal het pensioenfonds hiertoe direct overgaan. De adviserend actuaire ondersteunt bij de vaststelling van de actuariële grondslagen.

Jaarlijks doet de waarmerkend actuaire verslag via een certificeringsrapport over de financiële positie van het pensioenfonds. Het actuariële rapport wordt opgesteld door TKP Pensioen. Op basis hiervan monitort het bestuur het verzekeringstechnisch risico.

Per 31 december 2022 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Omgevingsrisico

Het omgevingsrisico is het risico als gevolg van buiten de instelling of groep komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Dit risico is nader onderverdeeld in concurrentie, afhankelijkheid en reputatie. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

Het pensioenfonds volgt ontwikkelingen in de nabije omgeving van het pensioenfonds op de voet. Dit betreft met name ontwikkelingen bij aangesloten werkgevers, media-aandacht voor pensioen in algemene zin en media-aandacht voor het pensioenfonds in het bijzonder. Het pensioenfonds bewaakt in hoeverre wordt voldaan aan het representativiteitscriterium. De beleggingsprestaties van het pensioenfonds worden jaarlijks getoetst met behulp van de Z-score en performancetoets.

Het bestuur beheerst dit risico door een naar haar mening voorzichtig beleid te voeren en flexibel te reageren op ontwikkelingen. Het bestuur bewaakt dat beleidsbeslissingen onafhankelijk en vrij van belangenverstrengeling worden genomen.

Communicatie en engagement zijn belangrijke instrumenten voor het pensioenfonds in de beheersing van het omgevingsrisico. Het pensioenfonds stelt eenmaal per drie jaar een communicatiebeleidsplan op. Vanuit het communicatiebeleidsplan wordt jaarlijks een voorstel voor een jaarplan met een begroting ontwikkeld dat door het bestuur wordt vastgesteld. Het bestuur informeert de aangesloten werkgevers, de deelnemers en de pensioengerechtigden via de website en het jaarverslag over het beleid. Het pensioenfonds heeft bij haar beleggingsbeleid aandacht voor corporate governance en duurzaamheid. Bij het nemen van beleggingsbeslissingen wordt rekening gehouden met ongewenste elementen als wapenproductie, schending van mensenrechten en het bevorderen van strafbare of moreel verwerpelijke gedragingen. Het pensioenfonds onthoudt zich van transacties in dergelijke beleggingsfondsen en/of heeft CTI de opdracht gegeven de dialoog aan te gaan met dergelijke beleggingsfondsen.

Per 31 december 2022 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Operationeel risico

Een operationeel risico is een risico dat samenhangt met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting of procesuitvoering. Dit risico is nader onderverdeeld in (pre)acceptatie/transactie, verwerking, uitkering / betaling / settlement, informatie, productontwikkeling, kosten en personeel. Deze risico's zijn met name intern gedreven.

De tekenbevoegdheden van het pensioenfonds zijn vastgelegd middels inschrijving bij de Kamer van Koophandel. In de tussen het pensioenfonds en de externe uitvoerders gesloten overeenkomsten zijn afspraken opgenomen over betalingsverkeer en volmachten.

Het bestuur kan haar bevoegdheden delegeren aan één of meer door het bestuur al dan niet uit zijn midden aangewezen portefeuilles, adviseurs of uitbestedingspartners. Deze gedelegeerde bevoegdheden worden echter uitgeoefend onder toezicht en verantwoordelijkheid van het bestuur. De commissie, adviseur of uitbestedingspartner legt voor de uitoefening van haar taken verantwoording af aan het voltallige bestuur. Dit gebeurt aan de hand van de notulen van een commissievergadering en notities danwel presentaties met adviezen voor het bestuur.

Bij het nemen van bestuursbesluiten wordt altijd in ogenschouw genomen of er door het besluit mogelijk sprake is van benadeling van derden. Iedere vergadering toetst het bestuur of agendapunten worden besproken waarbij sprake kan zijn van belangenverstrengeling. Daarnaast wordt iedere bestuursvergadering als apart agendapunt "nevenfuncties/giften" besproken.

Het pensioenfonds kent een verplicht gestelde pensioenregeling voor werkgevers en hun werknemers als omschreven in de verplichtstelling.

Het pensioenfonds voert de door werkgevers en werknemers overeengekomen pensioenregeling uit. De

bepalingen liggen vast in het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement. Het bestuur bewaakt ontwikkelingen in wet- en regelgeving, die van invloed zijn op de reglementen. Relevante wijzigingen in wet- en regelgeving worden afgestemd met werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers en de uitvoerders aan wie activiteiten zijn uitbesteed.

Het pensioenfonds beschikt over een uitbestedingsbeleid, waarin het proces rondom uitbestedingen is vastgelegd alsmede de eisen die daarbij aan een uitvoerder worden gesteld. Het uitbestedingsbeleid wordt elke twee jaar door het bestuur geëvalueerd.

Het bestuur kan afhankelijk van het (meerjarig) resultaat de kostenopslagen in premie en voorziening pensioenverplichtingen aanpassen. Om de werkelijke kosten te bewaken wordt jaarlijks een begroting opgesteld en vindt elk kwartaal een beoordeling plaats of de kosten binnen de begroting blijven. Afwijkingen van de begroting zijn slechts mogelijk indien onderbouwd en door het bestuur geaccordeerd. In de tussentijd het pensioenfonds en de externe uitvoerders gesloten overeenkomsten zijn afspraken opgenomen over tarieven, kosten en vergoedingen.

Het bestuur heeft een geschiktheidsplan opgesteld. In het geschiktheidsplan wordt uiteengezet welke deskundigheden, competenties en professioneel gedrag van het bestuur worden verwacht en welke mogelijkheden daartoe worden aangereikt. (Nieuwe) bestuursleden volgen, indien noodzakelijk, een pensioenopleiding. Daarnaast heeft het bestuur minimaal eens per jaar een studiedag en is sprake van een zelfevaluatie door het bestuur. Het pensioenfonds heeft een gedragscode ingesteld voor het bestuur en het verantwoordingsorgaan en al degenen die voor, namens of in opdracht van het pensioenfonds werken en alle door het bestuur aan te wijzen betrokkenen, ter voorkoming van conflicten tussen het belang van het pensioenfonds en de privébelangen van betrokkenen alsmede ter voorkoming van het gebruik van vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds voor privédoeleinden. De bij de gedragscode behorende verklaring wordt jaarlijks ondertekend. Een externe compliance officer toetst of het bestuur de gedragscode naleeft. Het pensioenfonds brengt twee keer per jaar de hoofd- en nevenfuncties in kaart en nieuwe nevenfuncties moeten door betrokkenen worden gemeld. Bij het aangaan van contracten met derden wordt in kaart gebracht welke mogelijke tegenstrijdige belangen gepaard kunnen gaan met de opgegeven hoofd- en nevenfuncties. Het bestuur heeft daarnaast een klokkenluidersregeling en een incidentenregeling. Het pensioenfonds beschikt over een klachten- en geschillenprocedure en -commissie.

Per 31 december 2022 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Uitbestedingsrisico

Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden (al dan niet binnen een groep, al dan niet aan de sponsor) uitbesteede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel worden geschaad.

Dit risico is per externe uitvoerder nader onderverdeeld in continuïteits-, integriteits-, kwaliteits- en IT-risico. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

Het uitbestedingsrisico vormt een zeer belangrijk aandachtsgebied voor het pensioenfonds. Zowel het pensioenbeheer (aan TKP en Montae & Partners B.V.) als het vermogensbeheer (aan Columbia Threadneedle Investments en Caceis) zijn uitbesteed. Dit risico vormt als het ware de keerzijde van met name het operationeel risico, het IT-risico en het integriteitsrisico van het pensioenfonds zelf; het pensioenfonds laat zich regelmatig informeren over de wijze waarop de externe uitvoerders deze risico's beheersen.

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsbeleid inclusief selectie- en evaluatieproces opgesteld en heeft commissies ingesteld die onder meer belast zijn met de voorbereiding van selectie- en evaluatietrajecten. De selectie van externe uitvoerders vindt plaats op basis van eisen gesteld door DNB en criteria geformuleerd door het pensioenfonds zelf. De criteria van het pensioenfonds hangen samen met beschikbare deskundigheid, de cultuur van de organisatie, schaalvoordelen en flexibiliteit. Het pensioenfonds legt de selectie en evaluatie van externe uitvoerders vast.

Contractueel is vastgelegd dat uitbestedingspartners zijn gehouden aan de uitbestedingsregels ingevolge de Pensioenwet, die van toepassing zijn op het pensioenfonds. Het pensioenfonds toetst de externe uitvoerders op hun beheersmaatregelen op het gebied van continuïteit, integriteit, kwaliteit en IT (beschikbaarheid, (data)integriteit, vertrouwelijkheid en aanpasbaarheid), onder andere via jaarlijkse ISAE- of soortgelijke rapporten. Tenminste jaarlijks voert (een delegatie uit) het bestuur evaluatiegesprekken met de externe partijen.

Het bestuur stelt zich, onder meer door het beoordelen van jaarverslagen, op de hoogte van de (financiële) gezondheid van de uitbestedingspartners, om zodoende tijdig te kunnen anticiperen op negatieve ontwikkelingen.

Het pensioenfonds heeft met de uitbestedingspartners schriftelijke afspraken gemaakt over de opzegging en beëindigingsvoorwaarden, die een goede transitie naar een andere uitvoerder mogelijk maken. Daarnaast bevatten de overeenkomsten aansprakelijkheidsbepalingen.

Het pensioenfonds verlangt van haar uitbestedingspartners dat zij een gedragscode voert dan wel beleid heeft dat in de lijn is met haar eigen gedragscode; dit is onderdeel van de jaarlijkse evaluatie. Hierbij besteedt het pensioenfonds tevens aandacht aan beheerst beloningsbeleid, fraudebeleid en belangenverstrengeling bij deze uitbestedingspartners.

Uitbestedingspartners verstrekken periodieke rapportages inzake niet-financiële risico's, waarin aandacht is voor integriteitsrisico's. Het pensioenfonds ontvangt ieder kwartaal in control statements, compliance statements of soortgelijke rapportages van de uitbestedingspartners. Eventuele volmachten zijn contractueel vastgelegd.

Er wordt gewerkt met een Service Level Agreement (SLA) en periodieke rapportages over de in de SLA vastgelegde afspraken.

Het pensioenfonds beschikt verder over een IT-beleid, waarin de eisen die door het pensioenfonds aan uitbestedingspartners worden gesteld zijn vastgelegd. Het pensioenfonds heeft haar eigen beschikbaarheids-, (data)integriteits- en vertrouwelijkheidseisen vastgesteld. Uitbestedingspartners hebben een meldplicht ten aanzien van incidenten en rapporteren over de uitkomsten van doorlopen testen (bijvoorbeeld penetratie, patch en uitwijk). Het pensioenfonds heeft verwerkersovereenkomsten met de uitbestedingspartners.

Per 31 december 2022 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

IT-risico

Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd en ondersteund worden door IT.

Het IT-risico is voor het bestuur / de bestuursorganen nader onderverdeeld in beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid. Deze risico's zijn met name intern gedreven.

Het pensioenfonds maakt gebruik van een eigen bestuurlijke IT-omgeving. Bij de inkoop van de dienstverlening is een cloud computing risicoanalyse uitgevoerd. De geïdentificeerde risico's bevinden zich, nadat op onderdelen aanvullende mitigerende maatregelen zijn genomen, binnen de tolerantiegrenzen van het pensioenfonds. Leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de auditcommissie zijn verplicht gebruik te maken van de bestuurlijke IT-omgeving. Het pensioenfonds beschikt over een IT-beleid waarin is vastgelegd hoe bestuurs(orgaan)leden dienen om te gaan met IT-middelen die zij ten behoeve van de uitoefening van hun functie bij het pensioenfonds gebruiken. Daarnaast beschikt het pensioenfonds over een datakwaliteitbeleid en monitort de functionaris gegevensbescherming de naleving van privacywetgeving, waaronder de opvolging van datalekken.

Ten aanzien van de IT-omgeving van de externe uitvoerders steunt het pensioenfonds op de beheersmaatregelen ten aanzien van beschikbaarheid, integriteit, vertrouwelijkheid en aanpasbaarheid van de diverse dienstverleners en hun rapportages daarover (zie uitbestedingsrisico).

Per 31 december 2022 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Integriteitsrisico

Het risico dat de integriteit van de instelling dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van de leiding in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen.

Dit risico is nader onderverdeeld in belangenverstrengeling, witwassen, omzeiling sancties / terrorismefinanciering, interne fraude, externe fraude, fiscale fraude, corruptie (omkoping), maatschappelijk onverantwoord gedrag en cybercrime. Deze risico's zijn met name intern gedreven.

Integer handelen is binnen het pensioenfonds verankerd in de totale compliance structuur. Alle betrokkenen bij het pensioenfonds, zowel intern als extern, worden geacht te voldoen aan het geheel van interne en externe wet- en regelgeving, dat op het pensioenfonds van toepassing is. Het pensioenfonds brengt jaarlijks de hoofd- en nevenfuncties in kaart en nieuwe nevenfuncties moeten door betrokkenen gemeld worden. Bij het aangaan van contracten met derden wordt in kaart gebracht welke mogelijke tegenstrijdige belangen gepaard kunnen gaan met de opgegeven hoofd- en nevenfuncties. Bij het nemen van bestuursbesluiten wordt altijd in oegenschouw genomen of door het besluit mogelijk sprake is van benadeling van derden. Iedere vergadering toetst het bestuur of agendapunten worden besproken waarbij sprake kan zijn van belangenverstrengeling. Daarnaast worden iedere bestuursvergadering als apart agendapunt nevenfuncties/giften besproken.

Het pensioenfonds heeft een gedragscode ingesteld voor het bestuur en het verantwoordingsorgaan en al degenen die voor, namens of in opdracht van het pensioenfonds werken en alle door het bestuur aan te wijzen betrokkenen, ter voorkoming van conflicten tussen het belang van het pensioenfonds en de privébelangen van betrokkenen alsmede ter voorkoming van het gebruik van vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds voor privédoeleinden. Elke betrokkene dient tweemaal per jaar digitaal te verklaren dat de gedragscode is nageleefd. Een externe compliance officer toetst twee keer per jaar of de gedragscode wordt nageleefd op basis van vragenlijsten. Hiervan wordt een rapport opgesteld. Het bestuur heeft daarnaast een klokkenluidersregeling, een incidentenregeling en een klachten- en geschillenregeling.

Het pensioenfonds volgt de wet- en regelgeving rondom terrorismefinanciering (sanctiewetgeving) en toetst bij wijzigingen in wet- en regelgeving de opvolging daarvan door de externe uitvoerders.

Per 31 december 2022 bevinden alle netto risico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

Binnen de risicocategorie Integriteitsrisico volgt het bestuur nadrukkelijk het risico van interne, externe en fiscale fraude. In 2022 is geen fraude geconstateerd. Het bestuur hanteert ter beheersing van frauderisico de volgende maatregelen:

- Het fonds hanteert bij alle bindende handelingen namens het fonds het vier-ogen-principe. In geval van ondertekening geldt een gezamenlijke tekenbevoegdheid.
- Het pensioenfonds heeft een gedragscode ingesteld voor het bestuur en al degenen die voor, namens of in opdracht van het pensioenfonds werken en alle door het bestuur aan te wijzen verbonden personen, ter voorkoming van conflicten tussen het belang van het pensioenfonds en de privébelangen van betrokkenen alsmede ter voorkoming van het gebruik van vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds voor privédoeleinden.
- Het pensioenfonds heeft een externe compliance officer aangesteld. De compliance officer toetst tweemaal per kalenderjaar de gedragscode en stelt daar een rapportage over op.

- Het bestuur heeft een klokkenluidersregeling en een incidentenregeling ingesteld; alle functionarissen hebben de mogelijkheid te rapporteren aan de vertrouwenspersoon over onregelmatigheden, te weten gebeurtenissen van algemene, operationele of financiële aard die een ernstig gevaar vormen of kunnen vormen voor de beheerste en integere bedrijfsvoering van het fonds. De gedragscode, de klokkenluidersregeling en de incidentenregeling maken deel uit van het integriteitsbeleid dat door het fonds is vastgesteld.
- Tijdens de benoemingsprocedures wordt expliciet aandacht geschonken aan integriteitsaspecten. Onderdeel van de benoemingsprocedures is een toetsing van geschiktheid en betrouwbaarheid door DNB.
- Fiscale risico's die het gevolg zijn van fouten (zoals de BTW problematiek) worden in de jaarrekening vermeld onder de niet in de balans opgenomen verplichtingen.
- Het fonds beschikt over een beloningsbeleid en het bestuur toetst tevens het beloningsbeleid bij de uitbestedingspartners.
- Tijdens de benoemingsprocedures wordt expliciet aandacht geschonken aan integriteitsaspecten. Onderdeel van de benoemingsprocedures is een toetsing van geschiktheid en betrouwbaarheid door DNB.
- Het fonds beschikt over een uitbestedingsbeleid, waarin het proces rondom een nieuwe uitbesteding is vastgelegd alsmede de eisen die daarbij aan een uitvoerder worden gesteld.
- Betalingen worden getoetst aan vooraf gemaakte schriftelijke afspraken. Bij het ontbreken daarvan wordt navraag gedaan of daadwerkelijk opdracht gegeven is en vindt alsnog schriftelijke vastlegging plaats.
- In de overeenkomsten met de uitbestedingspartners is opgenomen dat zij aansprakelijk zijn voor schade als gevolg van onder andere fraude.
- Het bestuur toetst of uitbestedingspartners beschikken over een procuratieregeling en een (minimaal) 4 ogen principe hanteren.
- De werkgever is verplicht om alle werknemers die aan de pensioenregelingen deel moeten nemen bij het fonds aan te melden. Daarbij dient de werkgever ervoor zorg te dragen dat het fonds de beschikking krijgt over alle door het bestuur nodig geoordeelde gegevens. De werkgever dient ervoor te zorgen dat alle vereiste gegevens volledig, juist en tijdig worden verstrekt.
- De werkgever is aansprakelijk voor schade die het fonds lijdt als gevolg van het aanleveren van onvolledige, onjuiste of niet tijdige informatie door de werkgever.
- Het pensioenreglement bevat de informatieverplichtingen voor deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.
- Via SUAG worden maandelijks wijzigingen in arbeidsgeschiktheid gemeld en verwerkt.

Juridisch risico

Het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.

Dit risico is nader onderverdeeld in wet- en regelgeving, naleving, aansprakelijkheid, afdwingbaarheid contracten en verplichtstelling. Deze risico's zijn zowel intern als extern gedreven.

Het bestuur blijft op de hoogte van wijzigingen in wet- en regelgeving door het volgen van media, vakliteratuur en nieuwsbrieven op het gebied van pensioen- en vermogensbeheer. Het pensioenfonds maakt bij de opstelling van alle voor het pensioenfonds relevante juridische documenten gebruik van de diensten van daarin gespecialiseerde partijen. Nieuwe producten, initiatieven, projecten worden voorafgegaan door een gedegen analyse van gerelateerde juridische risico's. Voor complexere zaken wordt altijd advies ingewonnen bij gerenommeerde externe juristen.

Voorleggers bij bestuursbesluiten bevatten een paragraaf waarin wordt vastgelegd of het gevraagde besluit in overeenstemming is met het beleid van het pensioenfonds. Juridisch risico wordt, indien aanwezig en onderkend, in de bestuursnotities vermeld en wordt daardoor meegenomen in de afwegingen van het bestuur voorafgaand aan de besluitvorming. Het pensioenfonds ziet erop toe dat wijzigingen in relevante wet- en regelgeving door de externe uitvoerders voldoende worden vertaald naar en geïmplementeerd in interne

processen en procedures. Voor de bestuursleden is een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten. In de contracten met externe uitvoerders zijn expliciet voorwaarden rondom aansprakelijkheid en wederzijdse verplichtingen rondom uitvoering en eventuele beëindiging vastgelegd.

Het pensioenfonds beschikt over een verplichtstellingsbeschikking en wordt door het Ministerie van Justitie en Veiligheid geïnformeerd over afgegeven vergunningen. TKP voert namens het pensioenfonds het handhavingsbeleid uit. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een overeenkomst. De verplichtingen van de werkgever zijn onderdeel van het uitvoeringsreglement.

Per 31 december 2022 bevinden alle nettorisico's zich binnen de door het bestuur vastgestelde risicotolerantie.

6.1 Marktentwikkelingen

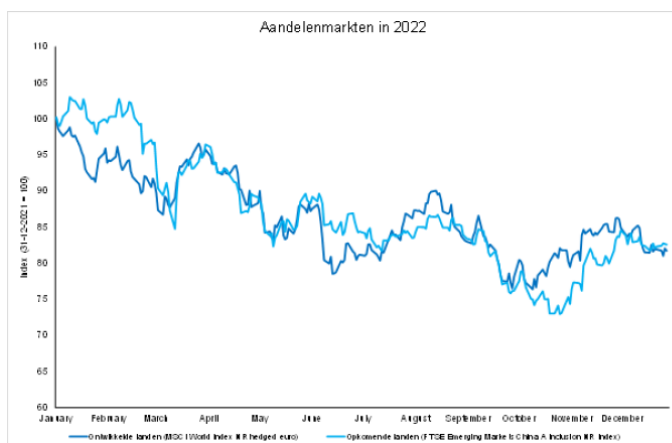
Het jaar 2022 leek goed te starten met een daling wereldwijd van het aantal nieuwe coronabesmettingen en versoepelingen, waarmee COVID-19 als dominant thema naar de achtergrond verdween. De Russische invasie in Oekraïne op 24 februari veranderde dat beeld echter bruut. Het gevolg was een humanitaire ramp in Oekraïne. Internationaal was sprake van geopolitieke spanningen, sancties, hoge energie- en voedselprijzen en inflatie, productieverstoringen, maar ook een eensgezinde EU die meer gaat investeren in defensie en de energietransitie gaat versnellen. Het gevolg was wereldwijd fors oplopende inflaties tot niveaus die tot voor kort ondenkbaar waren. Deze inflatie vertaalde zich vervolgens ook naar de rest van de economie zoals de arbeidsmarkt en de huizenmarkt. Pas in de laatste maanden van het jaar was sprake van een kentering. De inflatie in de eurozone liep op van 5,0% eind 2021 tot een piek van 10,6% in oktober 2022, om vervolgens weer iets te dalen tot 9,2% in december 2022 op jaarbasis. In de VS laat de inflatie de laatste zes maanden van het jaar al een daling zien om het jaar te eindigen op 6,5% op jaarbasis. Hoewel veel inflatie-indicatoren aan het normaliseren zijn (kosten containerschepen, geldgroei, producentenprijzen), blijven de 2e-orde inflatie-effecten (stijgende lonen en huren) een bron van zorg voor de centrale banken.

De Federal Reserve verhoogde in 2022 de beleidsrente maar liefst zes keer: in mei en juni met respectievelijk 50 bps en 75 bps (de grootste stap sinds 1994), in het derde kwartaal tweemaal met 75 bps, gevolgd door twee stappen in het laatste kwartaal van in totaal 1,25%-punt zodat de rente is uitgekomen op een range van 4,25%-4,50%. Ook de Bank of England (BoE) verhoogde de korte rente. In september greep de BoE in, toen de Britse obligatiemarkt een flinke crisis onderging, door lange staatsobligaties op te kopen. In het laatste kwartaal wijzigde de Bank of Japan (BoJ) haar beleid. In plaats van een doelstelling voor de 10-jaars rente van 0% met een bandbreedte van +/-0,25%-punt, hanteert de BoJ nu een doelstelling van 0% met een bandbreedte van +/-0,5%-punt. Deze aankondiging resulteerde in hogere rentes in Japan en een sterkere Japanse yen. Ook de ECB liet zich niet onbetuigd in het afgelopen jaar. Allereerst werden in juni de netto opkoopprogramma's stopgezet. In het derde kwartaal werd de korte rente in twee stappen verhoogd van 0% tot 1,25%, gevolgd door twee verhogingen in het laatste kwartaal van in totaal 1,25%-punt waardoor de korte rente in het eurogebied het jaar uitging op 2,5%. Zowel de Fed als de ECB geven aan dat de rente nog verder verhoogd dient te worden, en dat de inflatie –hoewel dalend- nog steeds aanzienlijk te hoog is. Met name de kerninflatie daalt niet snel genoeg.

In de laatste maanden van 2022 nam het pessimisme ten aanzien van de economisch groei toe. Dit was het gevolg van de energiecrisis in Europa, de hoge kerninflatie, een krappere monetair beleid, een wereldwijde negatieve kentering op de huizenmarkt, en een historisch laag consumentenvertrouwen. Voor Europa is een recessie in 2023 nu het basisscenario. Voor de VS is de raming verlaagd tot slechts een groei van 0,3%. En ook in China nam het groeipessimisme toe wegens de problemen in de vastgoedsector en 'lockdowns' wegens COVID-19.

Aandelen

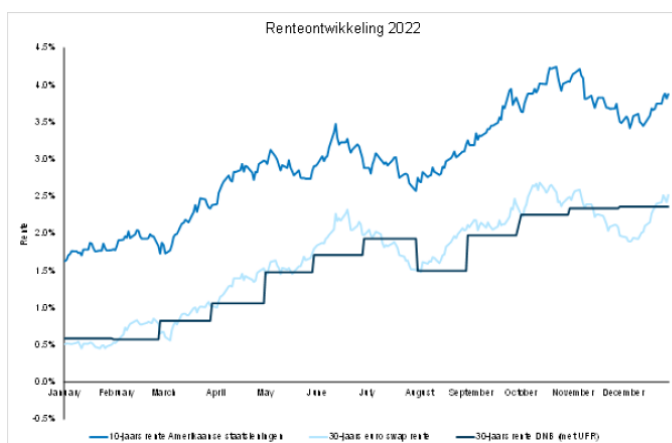
De combinatie van hoge inflatie, forse geopolitieke spanningen, toenemend pessimisme over economische groei en (de verwachting van) een krappere monetair beleid, zorgden voor forse negatieve rendementen op de aandelenmarkten in de eerste negen maanden van het jaar. Daarmee was sprake van een flinke correctie op de hoge rendementen van de voorgaande jaren. In laatste drie maanden van het jaar trad wat herstel op maar per saldo blijft 2022 een jaar om snel te vergeten voor de aandelenmarkten.

Bron: Bloomberg, Columbia Threadneedle Investments

Rentemarkten

De combinatie van hoge inflatie, forse geopolitieke spanningen, toenemend pessimisme over economische groei en (de verwachting van) een krappere monetair beleid, zorgden voor forse negatieve rendementen op de aandelenmarkten in de eerste negen maanden van het jaar. Daarmee was sprake van een flinke correctie op de hoge rendementen van de voorgaande jaren. In laatste drie maanden van het jaar trad wat herstel op maar per saldo blijft 2022 een jaar om snel te vergeten voor de aandelenmarkten.

Bron: Bloomberg, Columbia Threadneedle Investments

6.2 De beleggingsportefeuille

De totale beleggingsportefeuille van het pensioenfonds kwam eind 2022 uit op een vermogen van € 1,9 miljard wat een daling is van € 649 miljoen ten opzichte van ultimo 2021. Dit is vooral te verklaren door de fors gestegen rente.

De beleggingsportefeuille van het pensioenfonds bestaat uit een matchingportefeuille (met als doel het verminderen van het (rente)risico versus de verplichtingen en daarnaast het betalen van een deel van de verplichtingen) en een returnportefeuille (met als doel het betalen van een deel van de verplichtingen, en daarnaast het genereren van extra rendement ten behoeve van herstel van de dekkingsgraad, het creëren van goede indexatie kansen en het betaalbaar houden van de regeling). De returnportefeuille behaalde in 2022 een negatief rendement (-11,0%). Dit werd vooral veroorzaakt door de dalende aandelenkoersen.

Ook de vastrentende waarde beleggingen lieten een negatief rendement zien. Zo begon de 30-jaars euro swaprente in 2022 op 0,62% en ging deze op 2,53% het jaar uit, een stijging van 1,91%-punt. Deze forse stijging heeft een negatief effect gehad op de matchingportefeuille (-51,7%).

Het rentebeleid van het pensioenfonds is in 2022 ongewijzigd gebleven. De renteafdekking is blijven staan op 60%.

In de onderstaande tabel zijn de beleggingsvorderingen (€ 159.949) en schulden m.b.t. de beleggingen (€ 9.352) in tegenstelling tot in de jaarrekening, ook meegenomen. Daarom wijkt het totaalbedrag aan beleggingen in de onderstaande tabel (€ 1.920.522) af van het totaal in de toelichting op de balans in het verloopstaat (€ 1.769.925). Dit laatste betreft het bedrag inclusief de negatieve derivatenpositie.

De tabel toont de beleggingen eind 2022 in procenten en in euro's (x € 1.000):

CATEGORIE	Belegd Vermogen (%) 31-12-2022	Belegd Vermogen (* € 1.000) 31-12-2022
Returnportefeuille	66,31%	1.273.529
Matchingportefeuille	33,69%	646.993
Totaal Portefeuille	100,00%	1.920.522
Liquide return portefeuille		
Vastrentende waarden	20,51%	166.470
Beursgenoteerd vastgoed	2,94%	23.889
Aandelen	75,48%	612.544
Grondstoffen	0,00%	-
Liquiditeiten	1,06%	8.590
<i>Totaal Liquide returnportefeuille</i>	<i>100,00%</i>	<i>811.493</i>
Illiquide return portefeuille		
Particuliere hypotheek	31,30%	144.629
Zakelijke hypotheek	0,00%	-
Privaat vastgoed PGGM	43,06%	198.938
Privaat vastgoed SAREF	0,01%	47
Infrastructuur	23,06%	106.533
Valuta overlay	2,57%	11.889
<i>Totaal Illiquide returnportefeuille</i>	<i>100,00%</i>	<i>462.036</i>
<i>Totaal Returnportefeuille</i>		1.273.529
Matching Portefeuille		
Euro staatsobligaties	47,10%	304.706
Euro bedrijfsobligaties	44,98%	291.037
Rente swaps	-23,04%	-149.092
Liquiditeiten	30,97%	200.342
<i>Totale matching portefeuille</i>	100,00%	646.993

Aanpassingen in de beleggingsportefeuille

De belangrijkste wijzigingen die gedurende 2022 in de portefeuille van het pensioenfonds hebben plaatsgevonden, zijn de volgende:

- Het pensioenfonds introduceert een klimaatbenchmark voor de beleggingen in aandelen en obligaties. Met ingang van december 2022 wordt de wereldwijde aandelenportefeuille belegd tegen deze benchmark. De bedrijfsobligaties volgen in het eerste kwartaal van 2023.
- Het uitsluitingsbeleid binnen het MVB-beleid is uitgebreid met uitsluitingen van tabak en controversiële wapens.
- Verder zijn in 2022 geen managers vervangen. Wel is in 2022 besloten om, als gevolg van het niet langer kunnen beleggen in de liquide beleggingsoplossingen van PGGM, de allocatie naar aandelen opkomende markten en staatsobligaties opkomende markten onder te brengen bij respectievelijk BlackRock en State Street Global Advisors. Beide transities zijn in het eerste kwartaal van 2023 afgerond.

Rendementen van de beleggingsportefeuille

Het rendement van de portefeuille van het pensioenfonds wordt afgezet tegen een benchmark. Dit gebeurt om de resultaten te kunnen beoordelen. Het rendement van de totale portefeuille in 2022 was -26,8%. De benchmark was -27,48%. Dit betekent dat het pensioenfonds een 'outperformance' had van 0,94%. Na beheerkosten (42bp) blijft er voor het pensioenfonds nog steeds een outperformance over van 52bp. In de tabel hieronder staan de rendementen (voor aftrek van management fee, maar na aftrek van de transactiekosten) per categorie en van de totale portefeuille in 2022.

Liquide Returnportefeuille	Year to Date		
	Portefeuille Return	Index Return	Relatief
Aandelen			
Ontwikkelde Markten	31,5	31,07	0,33
Opkomende Markten	8,02	4,86	3,01
Obligaties			
Opkomende Markten Lokale valuta	-2,16	-1,91	-0,25
High Yield	13,33	9,06	3,92
Illiquide Returnportefeuille	Year to Date		
	Portefeuille Return	Index Return	Relatief
Infrastructuur	1,99	1,99	0,00
Privaat Vastgoed PGGM	13,82	2,92	10,59
Privaat Vastgoed SAREF	4,3	0,45	3,83
Particuliere hypotheke	3,06	-3,43	6,72
Valuta Overlay*	-14,37	-13,79	-0,67
Matchingportefeuille	Year to Date		
	Portefeuille Return	Index Return	Relatief
Euro staatobligaties	-6,96	-6,89	-0,08
Euro Bedrijfsobligaties	-1,07	-1,05	-0,02
Rente swaps & liquiditeiten*	-15,88	-15,91	0,04
Totaal Portefeuille	Year to Date		
	Portefeuille Return	Index Return	Relatief
Totaal Portefeuille	3,73	2,58	1,12

* Contributie-effect

De totale beleggingsportefeuille van het pensioenfonds haalde in 2022 een negatief rendement van -26,80%. Dit negatieve rendement werd door de Return & Matchingportefeuille gerealiseerd. Op twee categorieën na (Infrastructuur en Vastgoed PGGM) lieten alle categorieën een negatief rendement zien binnen de portefeuille. Het pensioenfonds zet het rendement van de portefeuille af tegen een meetlat. Zo'n meetlat heet een benchmark. Dit gebeurt om de resultaten goed te kunnen beoordelen. Het rendement van de totale portefeuille in 2022 was -26,80% en het rendement van de benchmark -27,48%. Dit betekent dat pensioenfonds een 'outperformance' had van 0,94%. De beleggingsportefeuille van het pensioenfonds heeft dus meer rendement gehaald dan de benchmark.

De relatieve performance van de aandelen opkomende markten en High Yield vallen op met een outperformance van respectievelijk 4,4% en 2,0%. Dit is deels te verklaren door de verschillende benchmark die het beleggingsfonds en het pensioenfonds hanteert en deels door outperformance van het beleggingsfonds versus haar eigen benchmark.

Een portefeuille die in 2022 een grote outperformance liet zien was Privaat Vastgoed (PGGM), met een outperformance van meer dan 6%. Het fonds heeft op basis van haar meerjarenplan de afgelopen jaren ingezet op het ontwikkelen en kopen van logistiek, woningen en niches. Dit betaalt zich nu uit in goede rendementen over 2022.

Z-score 2022 van de beleggingsportefeuille

De Z-score wordt ieder jaar berekend. Deze score laat het verschil zien tussen het werkelijke rendement van de portefeuille en het rendement van de benchmark. Een positief getal betekent dat de beleggingen van het pensioenfonds het beter deden dan de markt. Een negatief getal betekent dat de beleggingen van het pensioenfonds het slechter deden dan de markt. Bij de berekening worden de kosten meegenomen. Daarnaast wordt een performancetoets gedaan. Deze toets berekent de Z-scores over een periode van vijf jaar. In het Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000 staat dat vrijstelling van de verplichte deelname aan een bedrijfstakpensioenfonds mogelijk is als de performancetoets lager is dan 0%.

De Z-score voor 2022 is 0,43%. De performancetoets is 1,16% waarmee het pensioenfonds boven de toegestane norm zit, wat wil zeggen dat op basis van de performancetoets er geen vrijstelling van de verplichte deelname aan het pensioenfonds mogelijk is.

6.3 Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

Inleiding

Afgelopen jaar zijn er diverse mijlpalen behaald met onze programma's gericht op stemmen en engagement. Klimaat was een thema dat volop in de belangstelling stond. De klimaatop in Glasgow (COP26) heeft het belang van dit onderwerp en de risico's van klimaatverandering nog eens onderstreept.

De financiële sector speelt een belangrijke rol in een groenere en duurzamere economie. Op Europees niveau is er een actieplan opgesteld: het 'Action Plan on Financing Sustainable Growth'. Dit plan moet de financiële sector ertoe bewegen om meer te beleggen in activiteiten die zich richten op de lange termijn en op duurzaamheid. Het pensioenfonds is zich bewust van die rol en is hier al geruime tijd mee bezig.

Lange termijn waarde creatie is een van de leidende principes voor het beleid ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen van het pensioenfonds. Aan dit principe geeft het pensioenfonds invulling door via de beleggingen een positieve bijdrage te leveren aan lange termijn duurzame ontwikkeling en evenwichtige sociale verhoudingen.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

De SFDR heeft als doel om de informatieverschaffing over duurzame beleggingen binnen de financiële sector te verbeteren. Het pensioenfonds kwalificeerde de pensioenregeling gedurende 2022 als een artikel 6-regeling én koos voor de opt out onder artikel 4 SFDR. Het pensioenfonds heeft, in lijn met deze keuzes, gedurende 2022 middels zowel een verklaring op de website alsook een aanpassing in laag 2 van de P123 gecommuniceerd naar haar achterban.

Engagement, stemmen, uitsluitingen in 2022

Ons engagementprogramma speelt een belangrijke rol in de uitwerking van ons streven naar lange termijn waarde creatie. Het is bovendien een belangrijk instrument waarmee ESG vooronderzoek wordt vormgegeven: identificatie, beoordeling en mitigatie van duurzaamheidsrisico's van de portefeuille op maatschappij en milieu en van duurzaamheidsrisico's die mogelijk een materiële impact hebben op de beleggingsportefeuille.

Identificatie en beoordeling van materiële daadwerkelijke en potentiële negatieve impacts is het startpunt van het engagementprogramma waarmee Columbia Threadneedle Investments namens het pensioenfonds invulling geeft aan het mitigatieproces. Mitigatie vindt plaats binnen de drie werkstromen van het engagementprogramma: engagement met prioriteitsbedrijven, (reactief) engagement dat zich richt op het snel aanspreken van bedrijven in geval van controverses en thematisch engagement:

Ondernemingen met prioriteit
Intensieve en frequente dialoog met ondernemingen met hoge risico's

Thema-engagement op specifieke projecten

Reactieve engagement
Snelle actie op controverses en schendingen

Het programma engagement met prioriteitsbedrijven richt zich op potentiële negatieve impact en strategische ESG-risico's. Jaarlijks worden ondernemingen geselecteerd die als risicovol worden beoordeeld en die een groot gewicht hebben in de portefeuille. Hierbij hanteert Columbia Threadneedle Investments een systematische methode van kwantitatieve analyse op basis van ESG-data en scores, gecombineerd met een kwalitatieve beoordeling door eigen analyses.

Startpunt is een beoordeling van ESG-prestaties en risicoclassificatie van ondernemingen in de portefeuille aan de hand van ESG-ratings: absolute scores, relatieve scores (ten opzichte van de sector) en veranderingen in

de tijd. De uitkomst hiervan is inzicht in prestaties van ondernemingen op belangrijke duurzaamheidsthema's zoals CO2-uitstoot, arbeidsomstandigheden en corruptie. Daarnaast richt de analyse zich op kernpunten van corporate governance, zoals onafhankelijkheid van bestuur en belangen van minderheidsaandeelhouders. Vervolgens worden de prestaties en strategie van ondernemingen die als belangrijk en risicovol worden geclassificeerd, kwalitatief beoordeeld aan de hand van onderzoek naar bedrijfsgeschiedenis, strategie, financiële prestaties en doelen, gecombineerd met een nadere analyse van ESG- risicobeheersing en ESG-prestaties en -ambities, onder andere op basis van engagementervaring uit het verleden. Ook wordt daarbij beoordeeld of engagement succesvol kan zijn en of het de juiste mitigatiestrategie is. Voor de analyses wordt gebruik gemaakt van gegevens en inzichten van Columbia Threadneedle Investments, MSCI ESG en ISS.

Als laatste wordt er over de engagement activiteiten op kwartaalbasis gerapporteerd en gepubliceerd op de website.

Binnen de ontwikkelde aandelen & credit portefeuilles van het pensioenfonds zijn er 988 engagements gevoerd bij 406 verschillende ondernemingen, wat 144 keer resultaat heeft opgeleverd.

Aangesproken ondernemingen naar onderwerp *

Behaalde milestones naar onderwerp

* Bedrijven kunnen op meerdere beleidspunten zijn aangesproken.

Thematisch engagement

Naast ESG-risico's op het niveau van ondernemingen, worden ieder jaar ESG-thema's, trends en risico's geïdentificeerd die van invloed zijn op groepen ondernemingen, bijvoorbeeld binnen sectoren of regio's. Deze thema's worden uitgewerkt in projecten die doorgaans twee tot drie jaar lopen. In 2022 waren dat onder andere de volgende projecten:

Climate Action 100+

Wij blijven sterk betrokken bij het Climate Action 100+ (CA100+) initiatief, waarbij wij als mede-leider van de engagement met acht ondernemingen optreden en actief betrokken zijn bij nog eens 40 ondernemingen. Wij dragen ook bij aan de strategische richting van CA100+ via de nieuwe Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC) Adviesgroep.

CA100+ is een door beleggers geleid initiatief om ervoor te zorgen dat 's werelds grootste bedrijven ter wereld die broeikasgassen uitstoten actie ondernemen op het gebied van klimaatverandering. In totaal wordt met 167 bedrijven die cruciaal zijn voor de overgang naar een koolstofarme wereldeconomie engagement gevoerd door de groep van betrokken beleggers. De drie vooraf overeengekomen uitdagingen voor deze bedrijven zijn:

- Een sterk bestuurskader inzake klimaatverandering
- Actie ondernemen om de uitstoot van broeikasgassen in de hele waardeketen te verminderen.
- Meer openheid van zaken geven.

In 2022 hadden we meer dan 50 CA100+ engagementsvergaderingen. Dit resulteerde in het bereiken van verschillende belangrijke mijlpalen bij ondernemingen waarmee we betrokken waren, waaronder:

- In de automobielsector heeft Stellantis (onder andere Peugeot, Opel, Fiat en Jeep) zijn netto nul in 2050-strategie bekendgemaakt en hebben Mercedes-Benz en Toyota klimaatlobbyrapporten gepubliceerd.
- Dominion Energy heeft de reikwijdte van haar netto nul-doelstelling uitgebreid met Scope 3-emissies (toeleveranciers en klanten), die 44% van haar voetafdruk uitmaken.

Wij blijven de komende jaren actief betrokken bij Climate Action 100+.

Arbeidsomstandigheden

Verificatie van sociale audits

Dit jaar zijn we begonnen met een tweeledig project gericht op de controlepraktijken in de keten van winkelbedrijven en de controle- en assurance diensten van aanbieders van ESG-audits. Via dit project hebben we belangrijke inzichten verkregen in de manier waarop audits worden gebruikt om arbeidsomstandigheden te verbeteren en mensenrechtenrisico's te beperken. Een belangrijk onderwerp was het aanmoedigen van winkelbedrijven om hun due diligence-aanpak voor de toeleveringsketen te verbreden en te wijzen op de verantwoordelijkheden van auditdienstverleners om bredere due diligence kaders te bevorderen.

Wij constateren dat detailhandelaren in verschillende mate afhankelijk zijn van audits en dat de meeste ondernemingen meer dan alleen audits in hun due diligence-kader hebben opgenomen. Bij bedrijven die aan het begin van hun ontwikkeling van risicobeheer van de toeleveringsketen staan, zien we een focus op beleidsverklaringen, het opbouwen van capaciteit en begrip door middel van initiatieven met meerdere belanghebbenden en het laten uitvoeren van audits.

Audits zijn over het algemeen slechts een indicatie van risico's voor klanten, maar corrigerende maatregelen om problemen op te lossen zijn de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever, de winkelbedrijven. Hierop spreken wij ze aan. Bij alle auditors die wij hebben gesproken, is voorlichting over belangrijke sociale en milieurisico's en corrigerende maatregelen een integraal onderdeel van de dienstverlening.

Met de komst van wetgeving die bestuurders van ondernemingen aansprakelijk kan stellen voor een gebrek aan sociale controle (due diligence) van de toeleveringsketen, is verificatie door derden van cruciaal belang geworden. Een thema dat wij in 2023 zullen onderzoeken is de perceptie dat te veel wordt vertrouwd op beperkte zekerheid in plaats van op redelijke zekerheid. Redelijke zekerheid ('reasonable assurance') heeft een grotere reikwijdte, een hogere frequentie en vereist aanzienlijke toegang tot gegevens. Wij zullen ondernemingen vragen om meer duidelijkheid over de reikwijdte, de resultaten en de corrigerende maatregelen van hun audit- en due diligence-programma's voor de toeleveranciers.

Stemmen

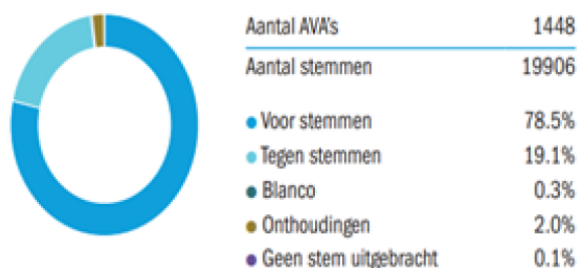
Het pensioenfonds maakt gebruik van haar stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen binnen de wereldwijde aandelenportefeuilles. Hierbij wordt kritisch gekeken naar de maatschappelijke context waarin een onderneming opereert.

Wij zien stemmen als een belangrijk onderdeel van actief aandeelhouderschap. De verwachtingen van de ondernemingen waarin wordt belegd en de uitvoering van ons stembeleid, vloeien voort uit de Nederlandse Corporate Governance Code en de OESO en ICGN (International Corporate Governance Network) principes van goed ondernemingsbestuur.

Voor het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen onderschrijven wij de corporate governance richtlijnen, waarin rekening wordt gehouden met duurzaamheid op het gebied van milieu en sociale factoren, mede gebaseerd op de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de VN mensenrechten-richtlijn. Door middel van stemmen op afstand (proxy voting) is het pensioenfonds in staat wereldwijd van haar stemrecht gebruik te maken.

In 2022 zijn 19.906 stemmen uitgebracht op 1.448 aandeelhoudersvergaderingen.

Stemresultaten: *

Stemmen tegen en onthoudingen naar onderwerp

* Een vergadering/stemming/voorstel wordt beschouwd als 'niet gestemd' als de stemming wordt afgewezen door de tussenpersoon (bijv. niet de juiste documentatie); als de instructie 'Niet stemmen' is afgegeven (bijv. in markten met aandelenblokkering); of a

Uitsluitingen

Gegeven de uitkomsten van het deelnemersonderzoek van het pensioenfonds is er na een analyse besloten om de bestaande uitsluitingenlijst uit te breiden voor tabak en controversiële wapens.

Voor controversiële wapens is besloten om alle genoemde soorten controversiële wapens en vormen van betrokkenheid van ondernemingen uit te sluiten. Hieronder vallen ABC-wapens (Atomair, Biologisch, chemisch), wapens met verarmd uranium, verblindende wapens, niet-traceerbare wapens, ontvlammende wapens, cluster-munitie en landmijnen.

Voor tabak is besloten om alle producenten uit te sluiten, om alle grondstoffenleveranciers uit te sluiten, voor distributeurs en licentiehouders een omzetsdrempel van 10% te hanteren en voor verkopers ook een omzetpercentage van 10% te hanteren.

Daarnaast worden landen die op de sanctielijst van de VN Veiligheidsraad staan, uitgesloten.

Landen of ondernemingen waarin op basis van wetgeving (zoals de EU sanctielijst) niet mag worden belegd worden door de vermogensbeheerders van het pensioenfonds uitgesloten. Op de website van het pensioenfonds wordt de uitsluitingen lijst gepubliceerd. Deze lijst wordt op kwartaal basis bij wijzigingen geactualiseerd.

6.4 Vooruitzichten 2023

Geopolitiek is de wereld lange tijd niet zo turbulent geweest als nu, met onder andere een oorlog in Oekraïne, een energiecrisis, klimaatverandering, en spanningen tussen de VS en China. Deze ontwikkelingen zullen de financiële markten ook in het komende jaar beroeren. De economische groei zal naar verwachting in het grootste deel van de wereld vertragen mede als gevolg van de opgelopen inflatie.

De verwachting is ook dat de centrale banken van de ontwikkelde markten blijven verkrappen door de korte rente verder te verhogen. Maar omdat de inflatieverwachtingen eind 2022 fors zijn afgenomen, zal het verhogen van de korte rente in kleinere stapjes gaan plaats vinden dan eerder gedacht. Mogelijk dat, vanwege de terugvallende economische groei, de korte rente later in het jaar zelfs weer iets verlaagd kan gaan worden. De centrale banken zullen daarbij op hun hoede blijven en zullen kosten wat het kost een oplopende inflatie als gevolg van een loon-prijsspiraal willen voorkomen. Dit betekent dat de voorzichtigheid op de financiële markten ook het komende jaar zich zal voortzetten. Daarbij zijn de vooruitzichten voor de opkomende economieën wat positiever onder andere omdat deze landen eerder zijn begonnen met een minder ruim monetair beleid.

7.1 Verslag verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het verantwoordingsorgaan heeft in het kader van haar taakuitoefening kennis genomen van het concept bestuursverslag 2022, de beoordelingslijst Prudent Person, het actuariael rapport van TKP en het rapport van de waarmede actuaris.

In haar vergaderingen heeft het verantwoordingsorgaan kennis genomen van het in 2022 gevoerde bestuursbeleid en de behaalde resultaten.

Bevindingen

Bezetting verantwoordingsorgaan en bestuur

Per 31 december 2022 bestond het verantwoordingsorgaan uit vijf leden: de heren Dost, De Groot, Zeegers, Hoogendoorn en Dijksterhuis (voorzitter).

Bij toekomstige vacatures is diversiteit ook een aandachtspunt voor het verantwoordingsorgaan. De agenda voor de vergaderingen van het verantwoordingsorgaan wordt in een call door het verantwoordingsorgaan, ongeveer twee weken voor de vergaderdatum, vastgesteld. De vergaderingen van het verantwoordingsorgaan bestaan uit twee gedeeltes, namelijk een gedeelte zonder het bestuur en een gedeelte met het bestuur. In het gezamenlijke deel geeft het bestuur een toelichting op het gevoerde beleid en de belangrijkste *high - lights*. Het verantwoordingsorgaan waardeert de transparantie van het bestuur in haar besluitvorming.

Opleiding

In 2022 hebben diverse leden van het verantwoordingsorgaan bijeenkomsten van de Pensioenfederatie bijgewoond. In deze bijeenkomsten werd aandacht geschonken aan de rol van het verantwoordingsorgaan in met name het traject Wet toekomst pensioenen. Ook tijdens de vergaderingen van het verantwoordingsorgaan is aandacht besteed aan opleiding. Een bepaald onderwerp werd aan de hand van een presentatie inhoudelijk uitgediept.

Wet toekomst pensioen (Pensioenakkoord)

Een belangrijk aandachtspunt voor het verantwoordingsorgaan de komende jaren is de implementatie van de Wet toekomst pensioenen. Het verantwoordingsorgaan ontvangt de maandelijkse rapportage van de regiegroep. De leden van het verantwoordingsorgaan beseffen dat er de komende jaren veel op hen afkomt. Geregeld worden de leden van het verantwoordingsorgaan bericht over de ontwikkelingen. De projectleider van de regiegroep informeert de leden over de planning en wanneer het verantwoordingsorgaan gevraagd wordt een advies uit te brengen.

Jaarverslag

Het verantwoordingsorgaan toetst of besluiten genomen door het bestuur voor alle betrokken belanghebbenden evenwichtig zijn genomen. Het verantwoordingsorgaan vindt het belangrijk dat bestuursbesluiten voldoende gemotiveerd worden. Het verantwoordingsorgaan heeft vastgesteld dat het bestuursverslag en het overleg met de bestuursleden voldoende inzicht geeft in de gedachtegang van het bestuur die tot grondslag lag aan die besluitvorming.

Financiële positie van het fonds

Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat in 2022 de beleidsdekkingsgraad van het fonds ten opzichte van 2021 verder is gestegen en dat geeft een mooie basis. De financiële positie gaf ook de ruimte om (ook op basis van de versoepelde regelgeving) in 2022 een extra beperkte indexatie door te voeren en per 1 januari 2023 een indexatie van 7% (regulier 3,7% + aanvullend 3,3%) te verlenen.

Het bestuur heeft aan het verantwoordingsorgaan aangetoond door middel van het overleggen van een notitie dat op basis van de toetsing aan de normen het besluit voor de groepen belanghebbenden, die geraakt worden voldoende evenwichtig is.

Sociale partners

Het verantwoordingsorgaan constateert en waardeert dat het bestuur veel tijd en energie investeert in de overlegstructuur met sociale partners (via de werkgroep pensioen). Dit is ook belangrijk in de grote trajecten die de komende tijd op stapel staan.

Risicobeleid

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het fonds de risico's goed in kaart heeft gebracht en in het jaarverslag heeft opgenomen.

Beleggingsbeleid

Het verantwoordingsorgaan heeft kennisgenomen van de resultaten van het beleggingsbeleid 2022.

Uitvoeringskosten

In de afgelopen jaren heeft het verantwoordingsorgaan diverse malen een opmerking gemaakt over de gestegen uitvoeringskosten en beheerskosten van het vermogensbeheer. De leden van het verantwoordingsorgaan begrijpen dat de implementatie van de Wet Toekomst pensioenen en steeds meer eisen vanuit wet- en regelgeving leiden tot kostenstijgingen, maar roepen het bestuur op te blijven streven naar een verlaging van deze kosten. Zeker wanneer de kosten per deelnemer worden afgezet tegen de gemiddelde opbouw per jaar voor de medewerker.

Oordeel

Op grond van het voorgaande komt het verantwoordingsorgaan tot het volgende oordeel:

- het bestuur afdoende informatie aan het verantwoordingsorgaan heeft verstrekt om zich een oordeel te vormen over het gevoerde beleid in 2022;
- de samenwerking tussen bestuur en verantwoordingsorgaan goed is en door de leden van het verantwoordingsorgaan wordt gewaardeerd;
- de ontwikkeling van uitvoeringskosten en beheerskosten van het vermogensbeheer een zorg blijft;
- het verantwoordingsorgaan er van uitgaat dat de opmerkingen van de accountant nog worden verwerkt in het definitieve bestuursverslag;
- het verantwoordingsorgaan de bestuursleden erkentelijk is voor hun inzet.

7.2 Reactie bestuur op Verslag verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft kennis genomen van het verslag van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur is verheugd over het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur is ook verheugd over het feit dat het verantwoordingsorgaan in 2022 uitgebreid aandacht heeft geschonken aan het onderwerp Wet toekomst pensioenen. Onder andere door actief kennis te vergaren via bijeenkomsten van de Pensioenfederatie. Het verantwoordingsorgaan vraagt het bestuur blijvend aandacht voor de uitvoeringskosten, het verzoek is om deze kosten te blijven bewaken, zeker nu als gevolg van de Wet toekomst pensioenen de kosten oplopen. Het bestuur blijft deze kosten middels haar 'cost control' activiteiten nadrukkelijk bewaken. Een verantwoording van de kosten wordt in het jaarverslag opgenomen.

Voor 2023 wenst het bestuur een continuering van de prettige samenwerking met het verantwoordingsorgaan. Partijen werken in het kader van de uitwerking van het pensioenakkoord nu nog nauwer met elkaar samen. Om een zo optimaal mogelijke samenwerking te bestendigen, worden de leden van het verantwoordingsorgaan onder andere actief geïnformeerd en betrokken bij de ontwikkelingen bij sociale partners op het gebied van de nieuwe pensioenregeling en de activiteiten die het bestuur onderneemt rondom de implementatie van het nieuwe pensioencontract. Het bestuur blijft het verantwoordingsorgaan informeren over de ontwikkelingen. Over de voortgang, maar uiteraard ook voorafgaand aan en tijdens de momenten waarop het verantwoordingsorgaan gevraagd wordt een advies uit te brengen.

8.1 Samenvatting Rapport compliance officer

De compliance officer heeft op verzoek van het bestuur over 2022 gemonitord hoe de gedragscode van het pensioenfonds is nageleefd door de Verbonden Personen. Daarnaast heeft de compliance officer in 2022 een oordeel gegeven over de naleving van het beleid inzake integriteit en compliance. Het doel is bij te dragen aan de gewenste continue verbetering en te zorgen dat het beleid actueel en effectief is en blijft.

De beoordeling is gebaseerd op de volgende bronnen:

- Gedragscode versie 1 januari 2022.
- Klokkenluiders- en Incidentenregeling.
- Risicorapportages.
- Integriteitsrisicoanalyse.
- Geschiktheidsplan.
- IT-beleidsplan.
- IT-beleid.
- Compliance charter.
- Privacyreglement.
- Uitbestedingsbeleid.
- Reglement van de geschillencommissie.
- Procedure datalekken.
- Overzicht Verbonden Personen en Insiders.
- Nalevingsverklaringen van medewerkers van het bestuursbureau.
- Verklaring naleving Gedragscode van de Verbonden Personen.
- Overzicht bijeenkomsten en seminars bestuur 2022.
- Overzicht zakelijke relaties van het pensioenfonds per juli en december 2022.
- Beleggingsoverzichten verstrekt over 2022.

De compliance officer heeft het volgende verklaard:

“Naleving van de Gedragscode over het jaar 2022 en monitoring integriteit

De externe compliance officer – die toeziet op de naleving van de Gedragscode van het pensioenfonds en hierover halfjaarlijks rapporteert – heeft geconstateerd dat de Gedragscode in 2022 grotendeels is nageleefd. De compliance officer heeft een paar kleine bevindingen geconstateerd met betrekking tot het doorgeven van nevenfuncties door leden van het verantwoordingsorgaan en of verbonden personen die insider zijn dit als zodanig aangeven bij de jaarlijkse uitvraag.

Naar aanleiding van de bevindingen van de compliance officer zijn een paar aanbevelingen in de rapportages opgenomen. De aanbevelingen zien op doorgeven van nevenfuncties door alle leden van het verantwoordingsorgaan en het nogmaals onder de aandacht brengen bij de insiders dat zij als insider zijn aangewezen.

Zevenbergen, 6 april 2023

De bevingen en aanbevelingen over het verslagjaar 2021 zijn door het bestuur als onderstaand samengevat:

Bevindingen

De compliance officer toetst de naleving van de gedragscode en rapporteert eventuele bevindingen aan de hand van de naleving van de navolgende gedragsregels:

Aanvaarden en geven van relatiegeschenken, aanvaarden van uitnodigingen:

- Deze gedragsregel is over geheel 2022 nageleefd.

Nevenfuncties:

- Deze gedragsregel is over geheel 2022 nageleefd, behoudens door een aantal leden van het verantwoordingsorgaan die de nevenfuncties niet hebben doorgegeven in de uitvraag van de compliance officer.

Financiële belangen in zakelijke relaties:

- Deze gedragsregel is over geheel 2022 nageleefd.

Fondsleveranciers, aannemers e.d.:

- Deze gedragsregel is over geheel 2022 nageleefd.

Fondseigendommen:

- Deze gedragsregel is over geheel 2022 nageleefd.

Acceptatie giften:

- Deze gedragsregel is over geheel 2022 nageleefd.

Melding van (potentiële) belangenconflicten:

- Deze gedragsregel is over geheel 2022 nageleefd.

Ondertekening Gedragscode en verklaring:

- In 2022 heeft de compliance officer van alle verbonden personen een Verklaring naleving van de Gedragscode ontvangen.

Aanbevelingen

De compliance officer deed in 2022 de navolgende aanbevelingen:

- Een aantal verbonden personen uit het verantwoordingorgaan heeft in de uitvraag niet aangegeven of sprake is van nevenfuncties, respectievelijk dat geen sprake is van nevenfuncties. Dit is een punt van aandacht.
- Wij raden u aan om nog eens onder de aandacht te brengen wie als insider is aangewezen, zodat duidelijk is wie insider zijn bij het pensioenfonds.
- Wij raden het pensioenfonds voor 2023 aan om het Geschiktheidsplan aan te passen aan de gewijzigde Beleidsregel Geschiktheid 2012 en de Handreiking Besturen van een pensioenfonds van de Pensioenfederatie.
- Wij raden het pensioenfonds voor 2023 aan om de klokkenluidersregeling te actualiseren naar aanleiding van de Wet bescherming klokkenluiders die op 18 februari 2023 in werking is getreden.

8.2 Reactie bestuur op Rapport compliance officer

Het bestuur is van oordeel dat de monitoring door de compliance officer bijdraagt aan het in control zijn en blijven ten aanzien van integriteit door eventuele integriteitsrisico's tijdig te signaleren en adequaat af te handelen. Het bestuur herkent de bevindingen en constatering van de compliance officer en pakt de aanbevelingen op.

Ondertekening bestuur

Hoofdstuk 1 tot en met hoofdstuk 8 betreft het bestuursverslag over 2022. In hoofdstuk 10 is de jaarrekening 2022 opgenomen met daarin de financiële gegevens over het boekjaar 2022 vermeld. De verklaringen van de certificeerders zijn opgenomen in hoofdstuk 11 en tenslotte zijn in hoofdstuk 12 de bijlagen met overige gegevens opgenomen.

Het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging,

Breukelen, 14 juni 2023

De heer drs. J.C.A. Kestens
Voorzitter

De heer mr. P. Priester
Bestuurslid

Mevrouw ir. E.M.C. Eelens FRM CAIA
Bestuurslid

De heer drs. R.J. de Vries
Bestuurslid

De heer ir. M. Verbrugge
Bestuurslid

De heer L.R. van Gelder
Bestuurslid

De heer C.A. van Loon
Bestuurslid

De heer ir. W.J. Boot
Bestuurslid

Mevrouw E.R. Schuring
Bestuurslid

10.1 Balans per 31 december 2022

(bedragen x € 1.000)		31-12-2022	31-12-2021
	Ref.		
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1		
Vastgoed beleggingen		222.874	206.783
Aandelen		611.593	1.034.712
Vastrentende waarden		955.762	1.244.179
Derivaten		105.917	213.430
Overige beleggingen		119.831	91.258
		2.015.977	2.790.362
Vorderingen en overlopende activa	2	178.859	31.722
Overige activa	3	10.989	12.585
TOTAAL ACTIVA		2.205.825	2.834.669
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	4	399.607	500.526
Technische voorzieningen	5	1.547.690	2.094.761
Derivaten	6	246.053	47.625
Overige schulden en overlopende passiva	7	12.476	191.757
TOTAAL PASSIVA		2.205.825	2.834.669

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans in paragraaf 10.5.

10.2 Staat van baten en lasten

(bedragen x € 1.000)		2022	2021
	Ref.		
BATEN			
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	8	78.370	79.838
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	9	-691.381	96.111
Overige baten	10	5	31
TOTAAL BATEN		-613.006	175.980
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	11	19.773	17.554
Pensioenuitvoeringskosten	12	6.151	5.633
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	13		
Pensioenopbouw		75.067	81.938
Toeslagverlening		112.136	10.185
Rentetoevoeging		-10.194	-11.876
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-19.993	-18.204
Wijziging marktrente		-719.887	-158.596
Wijziging actuariële uitgangspunten		19.634	-18.439
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten		-8.336	6.277
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		4.502	-2.842
		-547.071	-111.557
Saldo overdrachten van rechten	14	9.055	-5.950
Overige lasten	15	5	0
TOTAAL LASTEN		-512.087	-94.320
SALDO VAN BATEN EN LASTEN		-100.919	270.300
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Algemene reserve		-18.257	278.582
Weerstandsreserve		-82.662	-8.282
Totaal saldo van baten en lasten		-100.919	270.300

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten in paragraaf 10.10.

10.3 Kasstroomoverzicht

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Ontvangen premies	76.442	79.085
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	14.858	12.168
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	0	1.302
Overig ontvangsten	5	31
	91.305	92.586
Uitgaven		
Betaalde pensioenuitkeringen	-19.820	-17.479
Betaald in verband met overdracht van rechten	-23.913	-6.218
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-6.410	-5.832
	-50.143	-29.529
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	41.162	63.057
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	2.070.928	1.278.464
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	39.556	39.589
	2.110.484	1.318.053
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-2.149.550	-1.376.985
Betaalde kosten vermogensbeheer	-3.692	-3.334
	-2.153.242	-1.380.319
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-42.758	-62.266
Netto kasstroom	-1.596	791
Mutatie liquide middelen	-1.596	791
Liquide middelen per 1 januari	12.585	11.794
Liquide middelen per 31 december	10.989	12.585
Mutatie liquide middelen	-1.596	791

10.4 Toelichting op de jaarrekening

10.4.1 Algemeen

Activiteiten

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging (hierna 'het pensioenfonds'), is statutair gevestigd te Amsterdam. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41209638.

Het doel van het pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het pensioenfonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in de branche verplicht gestelde aangesloten werkgevers. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) van het pensioenfonds.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfondsen.

Het bestuur heeft op 14 juni 2023 de jaarrekening vastgesteld.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

10.4.2 Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in € 1.000, mits anders is aangegeven. De grondslagen zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig boekjaar, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

	31 december 2022	Gemiddeld 2022	31 december 2021	Gemiddeld 2021
USD	1,0673	1,1011	1,1372	1,1788
GBP	0,8873	0,8628	0,8396	0,8665
JPY	140,8183	135,7073	130,9543	128,5982

Schattingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Schattingwijzigingen

In september 2022 heeft het Koninklijk Actuarieel Genootschap de Prognosetafel AG2022 gepubliceerd. Uw pensioenfonds is per 30 november 2022 overgegaan op deze prognosetafel. Dit heeft een verhogend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 12.948 en daardoor een negatief effect op de dekkingsgraad van 1,0%-punt. Ook heeft een aanpassing van de correctiefactoren op de sterftekansen plaatsgevonden. Deze aanpassing is ook per 30 november 2022 doorgevoerd. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 1.996 en daardoor een positief effect op de dekkingsgraad van 0,2%-punt.

De PVI-opslag is verhoogd van 8,5% naar 10,5%. Dit heeft een verhogend effect op de technische voorziening met € 3.355 en een verlagend effect op de dekkingsgraad van -0,3%-punt.

Met ingang van 2023 is het opbouwpercentage op de toekomstige opbouw van arbeidsongeschikten verhoogd van 1,35% naar 1,60%. Deze aanpassing heeft geleid tot een stijging van de technische voorzieningen met € 5.327 en een negatief effect op de dekkingsgraad van -0,4%-punt.

Dekkingsgraden

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Hierbij wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

De (actuele) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden (inclusief negatieve derivatenpositie) te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde.

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waarde berekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen.

Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vorderingen, schulden en liquide middelen uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden als vorderingen dan wel schulden opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Participaties in vastgoedfondsen die beleggen in vastgoed worden gewaardeerd tegen reële waarde per 31 december van het boekjaar welke is bepaald op basis van het aandeel in de nettovermogenswaarde van het vastgoedfonds.

De reële waarde van de Nederlandse vastgoedfondsen is bepaald middels gedurende het jaar uitgevoerde externe taxaties. Per kwartaal wordt een kwart van het aantal registergoederen op basis van "full valuation" getaxeerd door externe taxateurs, conform de richtlijnen ROZ/IPD. De beheerder bepaalt aan het begin van ieder jaar welke registergoederen in welk kwartaal worden getaxeerd. Dit dient een representatieve doorsnede te zijn van de gehele portefeuille. Het deel dat niet extern wordt getaxeerd zal door de externe taxateur een markttechnische update krijgen. De waarde wordt vastgesteld op basis van de externe taxatie welke eerder in het jaar is verricht en wordt opnieuw uitvoerig bekeken en herberekend met de laatste marktgegevens, verhuringen, leegstanden en andere object specifieke omstandigheden.

De reële waarde van de vastgoedfondsen die in internationaal vastgoed beleggen (AREA Funds) worden gewaardeerd op basis van de door de onderliggende vastgoedfondsen opgegeven beleggingswaarden van die fondsen, zoals deze op het moment van waardering aan de Beheerder ter beschikking staan. Overige vermogensbestanddelen van het pensioenfonds worden gewaardeerd volgens algemeen aanvaarde verslaggevingsgrondslagen. De internationale beleggingen zijn allemaal in een fund-to-fund structuur opgezet en afhankelijk van het onderliggende fonds wordt de taxatie 1x per kwartaal, 1x per jaar, of anders uitgevoerd. Hier is geen algemene afspraak over. Wel analyseert de vermogensbeheerder te allen tijde de waarde mutaties elk kwartaal en zal bij grote sprongen altijd navraag worden gedaan bij het betreffende onderliggende fonds.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de officiële slotkoersen per balansdatum.

Participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in aandelen worden gewaardeerd op het aandeel in de nettovermogenswaarde van het beleggingsfonds.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde obligaties waarbij sprake is van een actieve markt worden gewaardeerd tegen de officiële slotkoersen, verhoogd met de lopende rente.

Participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in obligaties worden gewaardeerd op het aandeel in de nettovermogenswaarde van het beleggingsfonds.

Participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in hypothecaire leningen worden gewaardeerd op reële waarde, hiervoor wordt nettovermogenswaarde gehanteerd zoals gepubliceerd door de fondsbeheerder.

Derivaten

De valutaderivaten en niet-beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd op basis van een model waarbij de variabelen uit actieve markten worden afgeleid of waarbij een of meerdere variabelen niet uit een actieve markt zijn af te leiden.

Creditposities in derivaten, voor zover niet voldaan aan salderingsvereisten, worden separaat verantwoord aan de passiva zijde van de balans.

Overige beleggingen

Infrastructuurfondsen

Participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in infrastructuur worden gewaardeerd op het aandeel in de nettovermogenswaarde van het beleggingsfonds zoals gepubliceerd door de fondsbeheerder.

Securities lending

Het pensioenfonds neemt deel aan een securities-lendingprogramma, waarbij bepaalde effecten voor een korte periode worden uitgeleend aan andere marktpartijen. Beleggingen die in het kader van een securities-lendingcontract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor deze beleggingen. Indien uit hoofde van een securities-lendingprogramma als zekerheid beleggingen zijn ontvangen worden deze beleggingen en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans van het pensioenfonds opgenomen. Alle uit het securities-lendingprogramma voortvloeiende baten en lasten worden volgens het toerekenbeginsel over de looptijd van de desbetreffende transacties verantwoord in de beleggingsresultaten in de staat van baten en lasten.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Algemene reserve

Deze reserve is dat deel van het vermogen dat resteert nadat via de resultaatbestemming de vereiste reserves, de weerstandsreserve, op het gewenste niveau zijn gebracht.

Weerstandsreserve

De hoogte van de weerstandsreserve is minimaal gelijk aan nul en maximaal gelijk aan de grens die in het Financieel ToetsingsKader is gesteld voor het vereist vermogen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen.

Voor de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds worden de opgebouwde pensioenaanspraken contant gemaakt op basis van de rentetermijnstructuur, zoals door De Nederlandsche Bank gepubliceerd per de datum van vaststelling.

Het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen in 2022 is gebaseerd op grondslagen van ultimo 2021, met uitzondering van de volgende wijzigingen:

- Voor de overlevingskansen van mannen en vrouwen wordt gebruik gemaakt van de gepubliceerde AG Prognosetafel AG2022 opgesteld door het Koninklijk Actuarieel Genootschap.
- Voor de correctiefactoren op de sterftetekansen is gebruik gemaakt van de fondsspecifieke ervaringssterfte op basis van het Ervaringssterftemodel 2022 van Willis Towers Watson.
- De opslag op de actuariële koopsom ter dekking van het risico van premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid (PVI-opslag) is in 2022 verhoogd van 8,5% naar 10,5% van de actuariële koopsom, exclusief excassokosten en exclusief risicokoopsom.
- Met ingang van 2023 is het opbouwpercentage op de toekomstige opbouw van arbeidsongeschikten verhoogd van 1,35% naar 1,60%.

Gelijk gebleven grondslagen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 31 december toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichtingen voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum, of de AOW-datum als deze eerder is, in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voorgezette pensioenopbouw.
- De leeftijd wordt in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld, waarbij is aangenomen dat deelnemers zijn geboren op de eerste dag van de geboortemaand.
- Voor niet gepensioneerde deelnemers is een leeftijdsverschil gehanteerd van 3,5 jaar, waarbij de man ouder is dan de vrouw.
- Vóór de pensioenleeftijd wordt het systeem van onbepaalde partner gehanteerd met daarbij horende partnerfrequenties. Op pensioenleeftijd is de partnerfrequentie 100% en wordt overgeschakeld naar het systeem van bepaalde partner.
- Voor latent wezenpensioen is de voorziening pensioenverplichtingen voor latent nabestaandenpensioen, ten behoeve van (huwelijks)partners van verzekerden jonger dan 67 jaar, verhoogd met 1,5%.
- Voor de wezen zijn geen sterftetekansen in aanmerking genomen.
- Voor toekomstige uitvoeringskosten wordt 3% van de netto voorziening pensioenverplichtingen opgenomen in de stand ultimo 2022.
- Om rekening te houden met revalidatie wordt de voorziening pensioenverplichting voor de premievrije toekomstige opbouw bij arbeidsongeschiktheid verlaagd met 10%.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve en niet actieve deelnemers per 31 december jaarlijks te verhogen op 1 januari met de stijging van het consumentenprijsindexcijfer alle bestedingen, afgeleid. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter, die afhankelijk is van de financiële positie van het pensioenfonds. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is opgerent met -0,486% (2021: -0,533%), op basis van de éénjaarsrente van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur aan het einde van het voorgaande verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van het pensioenfonds wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan onder andere door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten

Overige baten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

10.5 Toelichting op de balans per 31 december 2022

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	206.783	1.034.712	1.244.179	165.805	91.258	2.742.737
Aankopen	12.274	134.690	1.648.391	0	15.433	1.810.788
Verkopen	-9.022	-436.628	-1.703.810	80.064	-1.533	-2.070.928
Herwaardering	12.839	-121.182	-232.998	-386.005	3.870	-723.477
Mutatie liquide middelen	0	0	0	0	10.804	10.804
Stand per 31 december 2022	222.874	611.593	955.762	-140.136	119.831	1.769.925
Schuldpositie derivaten (credit)						246.052,600
Totaal						2.015.977,400

De verwerking van de beleggingen in de jaarrekening 2022 is gewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren. Voor de inzichtelijkheid en de leesbaarheid is ervoor gekozen om geen saldering meer toe te passen op de rentederivaten. Dit betekent dat alle vorderingen en schulden van de rentederivaten per 31 december niet meer gesaldeerd worden opgenomen, maar afzonderlijk worden weergegeven. Het pensioenfonds maakt nog wel gebruik van central clearing binnen de beleggingen.

Daarnaast is ervoor gekozen om de vorderingen en schulden met betrekking tot de beleggingen niet meer te presenteren onder de verschillende asset categorieën binnen de beleggingen, maar deze op te nemen onder de overige vorderingen en overige schulden in de jaarrekening. De liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille zijn opgenomen onder de 'Overige beleggingen'.

De vergelijkende cijfers voor 2021 zijn ook aangepast op basis van bovenstaande aanpassingen in de jaarrekening 2022.

In bovenstaand verloopoverzicht zijn de aankopen en verkopen van fx forwards gesaldeerd opgenomen.

Het bedrag aan negatieve derivaten van € 246.053 bestaat voor € 245.409 uit rentederivaten en voor € 644 uit valutaderivaten. Een toelichting inzake de derivatenposities is weergegeven in paragraaf 10.6 Risicobeheer bij de 'Derivaten'.

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2021	200.774	931.641	1.053.129	341.696	202.578	2.729.818
Aankopen	54.736	41.922	1.126.332	0	13.856	1.236.845
Verkopen	-90.024	-159.414	-904.392	18.760	-143.393	-1.278.463
Herwaardering	41.297	220.563	-30.890	-194.651	26.704	63.023
Mutatie liquide middelen	0	0	0	0	-8.486	-8.486
Stand per 31 december 2021	206.783	1.034.712	1.244.179	165.805	91.258	2.742.737
Schuldpositie derivaten (credit)						47.625
Totaal						2.790.362

Vastgoedbeleggingen

	31-12-2022	31-12-2021
Participatie vastgoedbeleggingsfondsen	198.985	181.038
Indirect vastgoedbeleggingen, beursgenoteerd	23.889	25.745
Totaal	222.874	206.783

Aandelen

	31-12-2022	31-12-2021
Beursgenoteerde aandelen	529.331	905.425
Aandelen beleggingsfondsen	82.262	129.287
Totaal	611.593	1.034.712

Vastrentende waarden

	31-12-2022	31-12-2021
Obligaties beursgenoteerd	588.463	711.356
Hypotheekfondsen	144.628	155.589
Obligatiebeleggingsfondsen	222.671	377.234
Totaal	955.762	1.244.179

Derivaten

	31-12-2022	31-12-2021
Valutaderivaten	12.538	1.103
Rentederivaten	93.379	212.327
Totaal	105.917	213.430

Het pensioenfonds heeft eind 2022 € 136.127 (2021: € 170.037) aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten en € 113.563 aan onderpand verstrekt in de vorm van (staats) obligaties als initial margin als gevolg van de negatieve waardeontwikkeling van de derivaten. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking. De verstrekte (staats)obligaties zijn verantwoord onder de vastrentende waarden.

Voor de toelichting op de derivaten wordt verder verwezen naar paragraaf 10.6 Risicobeheer bij de 'Derivaten'.

Overige beleggingen

	31-12-2022	31-12-2021
Infrastructuurfondsen	106.533	88.763
Liquide middelen	13.298	2.495
Totaal	119.831	91.258

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bepaalde vastgoedbeleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

31 december 2022	Directe markt-noteringen	Afgeleide markt-noteringen	Waarderings-modellen	Totaal
Vastgoed beleggingen	23.842	0	199.032	222.874
Aandelen	529.331	82.262	0	611.593
Vastrentende waarden	643.713	167.421	144.629	955.762
Derivaten	0	-140.136	0	-140.136
Overige beleggingen	0	119.831	0	119.831
Totaal per 31 december 2022	1.196.886	229.378	343.660	1.769.925

31 december 2021	Directe markt-noteringen	Afgeleide markt-noteringen	Waarderings-modellen	Totaal
Vastgoed beleggingen	25.599	0	181.184	206.783
Aandelen	905.425	129.287	0	1.034.712
Vastrentende waarden	821.973	266.617	155.589	1.244.179
Derivaten	0	165.805	0	165.805
Overige beleggingen	0	91.258	0	91.258
Totaal per 31 december 2021	1.752.998	652.966	336.773	2.742.737

Vastgoed

Het deel van de waarde aan vastgoedbeleggingen dat is opgenomen op basis van waarderingsmodellen en -technieken bestaat alleen uit indirect vastgoed. De waarde is gebaseerd op de taxatiewaarde. De eerste waardering is verkrijgingsprijs inclusief transactiekosten. Deze taxaties worden verricht door verscheidene externe erkende taxateurs. Iedere externe taxateur hanteert, binnen de algemene richtlijnen zoals binnen de branche gelden, eigen uitgangspunten. De richtlijnen binnen de branche geven aan dat voor de waardebepaling in dit geval moet worden uitgegaan van de verkoopwaarde van een object met als doelstelling om met het object huurinkomsten te genereren. Als basis wordt hiervoor een contante waardeberekening gebruikt van de toekomstige kasstromen.

Vastrentende waarden

Het deel van de vastrentende waarden waarvan de reële waarde op basis van schatting wordt vastgesteld, betreft volledig hypotheek.

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2022	31-12-2021
Beleggingsvorderingen	159.949	14.726
Vorderingen werkgevers	18.776	16.977
Vorderingen op deelnemers van het pensioenfonds	117	2
Overige vorderingen en overlopende activa	17	17
Totaal	178.859	31.722

Voor de specificatie van de beleggingsvorderingen is onderstaand een tabel opgenomen.

De vorderingen op werkgevers betreffen de premies voor november en december van € 12.131 (2021: € 12.498). Daarnaast nog openstaande premie over het huidig jaar van € 6.930 (2021: € 4.744) en voorgaand jaar van € 230 (2021: € 240). De voorziening dubieuze debiteuren van € 515 is hierop in mindering gebracht. Zie voor de specificatie hiervan de onderstaande tabellen

De overige vorderingen en overlopende activa bestaan uit vooruitbetaalde verzekeringskosten.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Beleggingsvorderingen

	31-12-2022	31-12-2021
Nog af te wikkelen transacties	1.624	162
Te vorderen dividend	1.309	2.112
Te vorderen dividendbelasting	1.237	937
Lopende interest	19.009	11.503
Collateral	136.127	0
Overige beleggingsvorderingen	643	12
Totaal	159.949	14.726

Vordering werkgevers

	31-12-2022	31-12-2021
Vorderingen op werkgevers	19.291	17.482
Voorziening dubieuze debiteuren	-515	-505
Totaal	18.776	16.977

Verloop van de voorziening dubieuze debiteuren

	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	505	647
Afgeschreven vorderingen	-23	-240
Dotatie ten laste van de rekening van baten en lasten	33	98
Stand per 31 december	515	505

3. Overige activa

	31-12-2022	31-12-2021
Liquide middelen	10.989	12.585
Totaal	10.989	12.585

Onder de overige activa worden opgenomen de tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk danwel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder, zijn onder de betreffende beleggingscategorieën gerubriceerd.

Er is geen kredietfaciliteit van toepassing.

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene reserve	Weerstands- reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2021	-210.694	440.920	230.226
Uit bestemmingssaldo van baten en lasten	278.582	-8.282	270.300
Stand per 31 december 2021	67.888	432.638	500.526
Uit bestemmingssaldo van baten en lasten	-18.257	-82.662	-100.919
Stand per 31 december 2022	49.631	349.976	399.607

Het weerstandsreserve wordt meegenomen in de berekening van de (actuele) dekkingsgraad.

Dekkingsgraden, vermogenspositie en herstelplan

De dekkingsgraden zijn ultimo jaar als volgt:

	31-12-2022	31-12-2021
Nominale dekkingsgraad	125,8%	123,9%
Beleidsdekkingsgraad	129,0%	117,5%

De (nominale) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden (inclusief de negatieve derivatenpositie) te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het rekenkundig gemiddelde van de nominale dekkingsgraden van de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het pensioenfonds gebruik van het standaard model van DNB. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het pensioenfonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen in paragraaf 10.6 Risicobeheer.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist vermogen op 31 december:

	31-12-2022		31-12-2021	
Stichtingskapitaal en reserves	399.607	125,8%	500.526	123,9%
Minimaal vereist eigen vermogen	66.943	104,3%	90.708	104,3%
Vereist eigen vermogen	349.976	122,6%	432.638	120,7%

Als het eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien het eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen, maar wel tenminste gelijk is aan het minimaal vereist eigen vermogen, bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van reservetekort.

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan als gevolg van bovenstaande worden gekarakteriseerd als een toereikende solvabiliteit (2021: idem).

Herstelplan

DNB heeft op 27 januari 2022 laten weten dat voor het pensioenfonds geen herstelplan hoefde in te dienen. Waar eerder de beleidsdekkingsgraad leidend was voor het herstelplan, heeft DNB besloten dat ondanks het feit dat er wettelijk gezien een tekort is, geen herstelplan ingediend hoeft te worden als de gerapporteerde actuele dekkingsgraad per 31 december 2021 (123,9%) hoger is dan de dekkingsgraad behorend bij het vereiste vermogen (120,7%).

Per 31 december 2022 is de beleidsdekkingsgraad (129,0%) hoger dan de vereiste dekkingsgraad per 31 december 2022 (122,6%), waardoor het pensioenfonds uit herstel is.

Voorstel tot resultaatbestemming

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN. Het voorstel van de verdeling van het negatieve resultaat over boekjaar 2022 van € 100.919 is als volgt:

	31-12-2022	31-12-2021
Algemene reserve	-18.257	278.582
Weerstandsreserve	-82.662	-8.282
	-100.919	270.300

5. Technische Voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	2.094.761	2.206.318
Pensioenopbouw	75.067	81.938
Toeslagverlening	112.136	10.185
Rentetoevoeging	-10.194	-11.876
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-19.993	-18.204
Wijziging marktrente	-719.887	-158.596
Wijziging actuariële uitgangspunten	19.634	-18.439
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	-8.336	6.277
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	4.502	-2.842
Stand per 31 december	1.547.690	2.094.761

Ultimo boekjaar bedraagt de gemiddelde gewogen discontovoet 2,43% (2021: 0,62%).

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling. Het opbouwpercentage is verlaagd van 1,36% per 1 januari 2021 naar 1,35% per 1 januari 2022.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve en niet actieve deelnemers per 31 december jaarlijks te verhogen op 1 januari met de stijging van het Consumentenprijsindexcijfer alle bestedingen, afgeleid. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter, die afhankelijk is van de financiële positie van het pensioenfonds. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Per 1 januari 2023 is een toeslag verleend van 7,0% (2022: 0,50%) aan de actieve en niet actieve deelnemers. Er zijn geen inhaaltoeslagen verleend.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is opgerent met -0,486% (2021: -0,533%), op basis van de éénjaarsrente van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur aan het einde van het voorgaande verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de voorziening pensioenverplichtingen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Daarnaast heeft DNB in 2020 ervoor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De tweede aanpassing heeft per 1 januari 2022 plaatsgevonden. Het totale effect van de wijziging van de rente bedraagt € -719.887. Hiervan wordt € -723.371 veroorzaakt door de reguliere wijziging van de (markt)rente en € 3.484 door de aanpassing van de UFR-methodiek.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

In september 2022 heeft het Koninklijk Actuarieel Genootschap de Prognosetafel AG2022 gepubliceerd. Het pensioenfonds is per 30 november 2022 overgegaan op deze prognosetafel. Dit heeft een verhogend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 12.948. Ook heeft een aanpassing van de correctiefactoren op de sterftekansen plaatsgevonden. Deze aanpassing is ook per 30 november 2022 doorgevoerd. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 1.996.

Daarnaast is de PVI-opslag verhoogd van 8,5% naar 10,5%. Dit heeft een verhogend effect op de voorziening pensioenverplichtingen met € 3.355.

Tenslotte is met ingang van 2023 is het opbouwpercentage van de toekomstige opbouw van de arbeidsongeschikten verhoogd van 1,35% naar 1,60%. Deze aanpassing heeft geleid tot een verhoging de voorziening pensioenverplichtingen met € 5.327.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	31-12-2022	31-12-2021
Toevoeging aan de technische voorziening	15.294	11.847
Onttrekking aan de technische voorziening	-23.630	-5.570
Totaal	-8.336	6.277

Overige mutaties voorziening.pensioenverplichtingen

	31-12-2022	31-12-2021
Resultaat op kanssysteem:		
- Sterfte	-4.314	-4.592
- Arbeidsongeschiktheid	8.331	2.032
- Mutaties	485	-282
Totaal	4.502	-2.842

Het resultaat op sterfte is een gevolg van het feit dat de werkelijke sterfte afwijkt van de veronderstelde sterfte.

Actuariële resultaten op arbeidsongeschiktheid ontstaan doordat de werkelijke schade als gevolg van invalidering afwijkt van de in de premiestelling veronderstelde invalidering.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën als volgt samengesteld:

	31-12-2022		31-12-2021	
	Voorziening	Aantallen	Voorziening	Aantallen
Actieven deelnemers	760.769	22.717	1.077.732	23.248
Pensioengerechtigden	285.117	5.734	319.761	5.296
Gewezen deelnemers	501.804	36.228	697.268	34.831
Totaal	1.547.690	64.679	2.094.761	63.375

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling van het pensioenfonds betreft een middelloonregeling.

Het ouderdomspensioen is gelijk aan 1,35% (2021: 1,36%) van de pensioengrondslag, waarover premie aan het pensioenfonds is betaald. De pensioengrondslag is gelijk aan het (gemaximeerde) pensioensalaris minus de franchise. Onder het pensioensalaris vallen alle elementen in het loon die meetellen bij het bepalen van de op te bouwen aanspraken. Het bijbehorend partnerpensioen bedraagt 70% van het ouderdomspensioen. Tevens is het wezenpensioen verzekerd.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om toeslagen op de opgebouwde pensioenen te verlenen. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Er bestaat geen recht op jaarlijkse toeslagverlening.

De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toezegging voor toekomstige toeslagverlening voorwaardelijk is.

Het bestuur van het pensioenfonds hanteert de volgende leidraad voor het verlenen van toeslagen:

- bij een beleidsdekkingsgraad onder de 110% wordt geen toeslag verleend;
- bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en circa 135% (bovengrens) wordt gekeken welke toeslag kan worden toegekend op basis van de wettelijke voorschriften voor toekomstbestendige toeslagverlening;

- bij een beleidsdekkingsgraad boven de circa 135% wordt volledige toeslag toegekend en wordt gekeken in hoeverre extra toeslagen kunnen worden toegekend.

Bij het toekennen van toeslagen kijkt het bestuur ook naar de economische situatie en kan worden afgeweken van het toeslagbeleid.

Het bestuur heeft op basis van de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad besloten een toeslag te verlenen per 1 januari 2023 van 7,0% aan de actieve en inactieve deelnemers van het pensioenfonds (2021: 0,50%). In het boekjaar zijn geen inhaaltoeslagen verleend.

6. Derivaten

	31-12-2022	31-12-2021
Derivaten	246.053	47.625
Totaal	246.053	47.625

Het bedrag aan negatieve derivaten bestaat voor € 245.409 (2021: € 46.499) uit rentederivaten en voor € 644 (2021: € 1.126) uit valutaderivaten.

7. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2022	31-12-2021
Schulden m.b.t. beleggingen	9.352	188.253
Te verrekenen premies	977	1.172
Pensioenuitkeringen	9	6
Belastingen en premie sociale verzekeringen	442	377
Vermogensbeheerkosten	1.016	1.015
Administratiekosten	315	411
Overige schulden en overlopende passiva	365	523
Totaal	12.476	191.757

De schulden m.b.t. beleggingen bestaan uit de lopende interest (€ 8.791), nog af te wikkelen transacties (€ 386) en overige schulden uit beleggingen (€ 175).

De te verrekenen premies betreffen opgelegde ambtshalve facturen, waar geen opbouw tegenover staat in de voorziening pensioenverplichtingen, maar wel zijn opgenomen onder de premiebaten.

De administratiekosten betreffen de kosten voor TKP Pensioen B.V. voor de afrekening 2022 (€ 256). Daarnaast zijn hieronder de nog te betalen kosten bestuursondersteuning van Montae Bestuurscentrum B.V. verantwoord (€ 59).

De overige schulden en overlopende passiva bestaan uit de nog te betalen bestuurskosten (€ 101), kosten voor de accountantscontrole (€ 69), kosten voor de certificerend actuaris (€ 41) en overige schulden (€ 155).

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

10.6 Risicobeheer

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor het pensioenfonds.

Het bestuur heeft de mogelijke risico's van het pensioenfonds in kaart gebracht en bepaald hoe het bestuur met deze risico's om wil gaan. Op basis van een actueel en volledig beeld van alle relevante risico's kan het bestuur gepaste beheersmaatregelen nemen en is het bestuur in control. Dit vormt mede de basis voor het beleid van het pensioenfonds en toelichting hierna. Dit beleid is verwoord in de ABTN van het pensioenfonds. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) die in 2020 is uitgevoerd. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2022	2021
Dekkingsgraad per 1 januari	123,9%	110,4%
Premie	-0,9%	-0,6%
Uitkeringen	0,2%	0,1%
Toeslagverlening	-6,3%	-0,5%
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	64,9%	8,6%
Beleggingsrendementen (exclusief renteaftrekking)	-32,6%	5,0%
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	0,1%	0,0%
Wijziging Actuariële grondslagen	-1,6%	1,1%
Overige oorzaken	-21,9%	-0,2%
Dekkingsgraad per 31 december	125,8%	123,9%

De overige mutaties bestaan hoofdzakelijk uit zogenaamde kruiseffecten. De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB allen uitgedrukt ten opzichte van de primo dekkingsgraad. Dit zorgt ervoor dat de optelling van de primo dekkingsgraad plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de ultimo dekkingsgraad. Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer 'overige oorzaken' en betreft de kruiseffecten. In het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de verschillende effecten in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter worden.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het pensioenfonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenfonds specifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2022	2021
S1 Renterisico	88.619	26.407
S2 Risico zakelijke waarden	261.804	349.167
S3 Valutarisico	64.172	109.177
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	54.536	88.532
S6 Verzekeringstechnische risico	47.874	67.743
S7 Liquiditeitsrisico	0	0
S8 Concentratierisico	0	0
S9 Operationeel risico	0	0
S10 Actief beheerrisico	55	7.451
Diversificatie-effect	-167.084	-215.839
Vereist Eigen Vermogen per 31 december	349.976	432.638

	2022	2021
Vereist pensioenvermogen	1.897.666	2.527.399
Voorziening pensioenverplichting	1.547.690	2.094.761
Vereist eigen vermogen	349.976	432.638
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	399.607	500.526
Surplus	49.631	67.888

Het pensioenfonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Onderstaand in deze risicoparagraaf worden per risico een aantal cijfermatige overzichten getoond. De totalen per beleggingscategorie in deze overzichten sluiten niet in alle gevallen aan bij de beleggingsstanden in de balans. De reden hiervoor is dat de gegevens in de risicoparagraaf op basis van look through op detailniveau (2021: idem) zijn gepresenteerd. Dit geeft een getrouw beeld van de werkelijke risico's.

Marktrisico (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, vastgoed en private equity (risico zakelijke waarden) of grondstoffen (grondstoffenrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds gevoelig is voor het marktrisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het pensioenfonds loopt nader toegelicht.

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Op balansdatum is de duratie van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duratie van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde 'duratie-mismatch'. Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur); waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het bestuur monitort de renteafdekking ultimo iedere maand. Indien het renteafdekkingspercentage zich buiten de bandbreedte van +/- 3%-punt bevindt wordt geherbalanceerd. De renteafdekking ultimo jaar bedraagt 60% (2021: idem).

De duratie en het effect van de renteafdekking kan per 31 december 2022 als volgt worden samengevat:

	31-12-2022		31-12-2021	
	Waarde	Duration	Waarde	Duration
Vastrentende waarden (excl. derivaten)	976.612	7,0	1.251.469	10,1
Vastrentende waarden (incl. derivaten)	963.788	22,5	1.252.323	29,3
(Nominale) pensioenverplichtingen	1.547.690	22,9	2.094.761	25,3

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2022		31-12-2021	
Resterende looptijd < 1 jaar	63.706	6,8%	109.246	8,9%
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	320.481	34,0%	380.112	30,8%
Resterende looptijd > 5 jaar en < 10 jaar	172.173	18,3%	251.899	20,4%
Resterende looptijd > 10 jaar en < 20 jaar	247.657	26,3%	296.290	24,0%
Resterende looptijd > 20 jaar	137.409	14,6%	195.920	15,9%
Totaal	941.426	100,0%	1.233.467	100,0%

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van het pensioenfonds en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen.

De resterende looptijd van de verplichtingen kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2022		31-12-2021	
Resterende looptijd < 5 jaar	126.484	8,2%	113.347	5,4%
Resterende looptijd 5 < > 10 jaar	166.597	10,8%	174.523	8,3%
Resterende looptijd 10 < > 20 jaar	402.571	26,0%	510.554	24,4%
Resterende looptijd > 20 jaar	852.038	55,1%	1.296.337	61,9%
Totaal	1.547.690	100,0%	2.094.761	100,0%

Risico zakelijke waarden (S2)

Risico zakelijke waarden is het risico van waardewijzigingen van aandelen en vastgoed als gevolg van onzekerheid in de marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het risico zakelijke waarden wordt beheerst door het pensioenfonds, met als belangrijkste beheersmaatregel een weloverwogen spreiding van de onderliggende beleggingen. Voor deze beleggingen wordt verwezen naar de tabellen onder het prijsrisico.

Valutarisico (S3)

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat niet in euro's wordt belegd bedraagt ultimo 2022 € 964.332 (2021: € 1.415.757). Van dit bedrag is 53% (2021: 54%) afgedekt door valutaderivaten.

De valutapositie per 31 december 2022 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Totaal voor afdekking	Valutaderivaten afdekking	Netto positie na afdekking
EUR	793.664	523.578	1.317.242
GBP	38.758	-19.722	19.036
JPY	43.354	-32.231	11.123
USD	569.475	-385.349	184.126
Overige	312.746	-74.346	238.400
Totaal	1.757.997	11.930	1.769.927

Onder de overige zijn onder andere de Hong Kong dollar, de australische dollar, de canadese dollar en de Zwitserse frank opgenomen.

De valutapositie per 31 december 2021 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Totaal voor afdekking	Valutaderivaten afdekking	Netto positie na afdekking
EUR	1.326.968	768.214	2.095.182
GBP	54.234	-29.754	24.480
JPY	65.931	-45.057	20.874
USD	867.904	-605.712	262.192
Overige	427.688	-87.679	340.009
Totaal	2.742.725	12	2.742.737

In de solvabiliteitstoets van het pensioenfonds is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het pensioenfonds. In aanvulling hierop maakt het pensioenfonds voor afdekking van het prijsrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Naast de strategische mix heeft het pensioenfonds in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld aan het maximaal percentage dat namens het pensioenfonds in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd. Naleving van deze richtlijnen vindt plaats door de beleggingscommissie op basis van onafhankelijke rapportages van de custodian.

De segmentatie van de aandelen naar regio is per 31 december 2022 als volgt:

	31-12-2022		31-12-2021	
Europa	63.018	10,4%	103.652	10,0%
Europa (niet EU)	43.580	7,2%	69.677	6,8%
Noord-Amerika	372.374	61,3%	658.571	63,8%
Midden- en Zuid-Amerika	9.030	1,5%	5.314	0,5%
Pacific	50.411	8,3%	114.387	11,1%
Azië	57.170	9,4%	65.246	6,3%
Overige	11.828	1,9%	15.353	1,5%
Totaal	607.411	100,0%	1.032.200	100,0%

De segmentatie van aandelen naar sectoren per 31 december 2022 is als volgt:

	31-12-2022		31-12-2021	
Energie	23.176	3,8%	35.342	3,4%
Bouw- en grondstoffen	23.016	3,8%	45.414	4,4%
Industrie	68.892	11,3%	105.285	10,2%
Duurzame consumentengoederen	111.185	18,3%	205.617	19,9%
Gezondheidszorg	87.238	14,4%	122.601	11,9%
Financiële dienstverlening	109.162	18,0%	151.552	14,7%
Informatietechnologie	124.610	20,5%	244.389	23,7%
Telecommunicatie	43.275	7,1%	91.845	8,9%
Nutsbedrijven	15.750	2,6%	29.182	2,8%
Overige	1.107	0,2%	973	0,1%
Totaal	607.411	100,0%	1.032.200	100,0%

Grondstoffenrisico (S4)

Grondstoffenrisico is het risico van prijsfluctuaties in de grondstoffen als gevolg van veranderingen in de marktomstandigheden.

Het pensioenfonds belegt vanaf 31 december 2021 niet meer in het NN Commodity Fund, daarmee is het grondstoffenrisico gereduceerd tot nihil.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing van dit risico door het pensioenfonds vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het pensioenfonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het pensioenfonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

Het kredietrisico ten aanzien van de te ontvangen pensioenpremies is gespreid over een groot aantal verschillende werkgevers.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's per 31 december 2022 kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2022		31-12-2021	
Europa EU	698.783	74,2%	877.375	71,1%
Europa (niet EU)	36.980	3,9%	56.189	4,6%
Noord-Amerika	127.615	13,6%	188.473	15,3%
Midden- en Zuid-Amerika	18.623	2,0%	28.611	2,3%
Azië	37.707	4,0%	53.652	4,3%
Pacific	10.376	1,1%	16.111	1,3%
Overige	11.342	1,2%	13.056	1,1%
Totaal	941.426	100,0%	1.233.467	100,0%

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren per 31 december 2022 is als volgt:

	31-12-2022		31-12-2021	
Bouw en grondstoffen	4.885	0,5%	17.918	1,5%
Industrie	11.181	1,2%	37.750	3,1%
Duurzame consumentengoederen	25.140	2,7%	123.218	10,0%
Informatietechnologie	7.019	0,7%	14.626	1,2%
Telecommunicatie	10.741	1,1%	47.494	3,9%
Nutsbedrijven	16.305	1,7%	62.025	5,0%
Overheid en overheidsinstellingen	414.485	44,0%	562.110	45,6%
Financiële instellingen	70.426	7,5%	347.312	28,2%
Niet-gespecificeerd binnen beleggingsfondsen	370.861	39,4%	20.060	1,6%
Overige	10.383	1,1%	954	0,1%
Totaal	941.426	100,0%	1.233.467	100,0%

Voor de bepaling van de kredietwaardigheid wordt afhankelijk van beschikbaarheid gebruik gemaakt van Standard & Poor's, Moody's of Fitch.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille wordt per 31 december 2022 het volgende overzicht gegeven:

	31-12-2022		31-12-2021	
AAA	323.055	34,3%	388.492	31,5%
AA	165.540	17,6%	217.855	17,7%
A	149.740	15,9%	205.229	16,6%
BBB	174.979	18,6%	241.951	19,6%
Lager dan BBB	76.103	8,1%	113.817	9,2%
Geen rating	52.009	5,5%	66.123	5,4%
Totaal	941.426	100,0%	1.233.467	100,0%

De vastrentende waarden waarvoor geen rating geldt, betreffen met name vorderingen en liquide middelen inzake vastrentende waarden.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Met de publicatie van de Prognosetafel AG2022 op 13 september 2022 geeft het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) haar meest recente inschatting van de toekomstige overlevingskansen voor de Nederlandse bevolking. De Prognosetafel AG2022 vervangt de Prognosetafel AG2020. Volgens de nieuwe prognosetafel neemt de levensverwachting bij geboorte voor mannen met ongeveer een half jaar toe. Voor vrouwen is deze toename ongeveer één jaar. De resterende levensverwachting voor een 65-jarige stijgt met een paar maanden.

Verondersteld is dat de COVID-19 pandemie nog enkele jaren van invloed is op de overlevingskansen. Deze invloed neemt echter snel af. Voor de langere termijn verwacht het Koninklijk Actuarieel Genootschap dat COVID-19 geen rol meer speelt bij de verwachte overlevingskansen.

Ultimo 2022 zijn de technische voorzieningen van het pensioenfonds vastgesteld op basis van de Prognosetafel AG2022, wat leidt tot een daling van de dekkingsgraad.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het beleid van het pensioenfonds is om het arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Het pensioenfonds voert periodiek stress scenario's van haar liquiditeitspositie uit gedurende het verslagjaar. Hiermee is beoordeeld in hoeverre het pensioenfonds, ten tijde van stress op financiële markten, in staat is om aan haar financiële verplichtingen op korte termijn te voldoen. Op basis van de uitgevoerde stress scenario's is

geconcludeerd dat het pensioenfonds in staat is haar financiële verplichtingen na te komen in geval van stress op financiële markten. Bij de bepaling van het vereist vermogen is het liquiditeitsrisico vooralsnog op nihil gesteld.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat het pensioenfonds bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Per 31 december 2022 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

Vastrentende waarden

	31-12-2022		31-12-2021	
Europa	229.772	10,4%	284.670	10,0%
Totaal	229.772	10,4%	284.670	10,0%

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

Een portefeuille van beleggingen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het concentratierisico vooralsnog op nihil gesteld.

Op grond hiervan heeft het bestuur geconcludeerd dat geen sprake is van concentratie in de activa of verplichtingen en dat daarom geen buffer voor concentratierisico wordt aangehouden.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts.

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij SSgA, BlackRock, SAREF, PGGM Vermogensbeheer B.V. en Columbia Threadneedle Investments. Caceis is de custodian van het pensioenfonds. De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP Pensioen B.V. Het niveau van de dienstverlening van zowel Caceis als TKP Pensioen B.V. is vastgelegd in een Service Level Agreements (SLA). Op basis van periodieke rapportages wordt de kwaliteit van de dienstverlening door het bestuur getoetst.

Aanvullend tonen zowel de pensioenbeheerder als de vermogensbeheerders met een ISAE3402-type II verklaring aan dat zij de operationele risico's van de uitvoering van de pensioenregeling en het vermogensbeheer op een adequate wijze beheersen.

Het bestuur is van mening dat hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, en heeft besloten om geen buffers aan te houden voor het operationeel risico in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

De mate waarin het actieve beleggingsbeleid bijdraagt aan het totale risico van de beleggingen is mede afhankelijk van de correlatie die verondersteld wordt te bestaan tussen het benchmark rendement en het extra rendement als gevolg van actief beheer. Het bestuur is van mening dat er geen sprake is van een actief beleggingsbeleid van het pensioenfonds, heeft besloten om hiervoor geen buffers aan te houden voor het actief beheer risico in de solvabiliteitstoets.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Aandelenderivaten / Futures: Deze zijn op de beurs genoteerde termijncontracten met verplichte levering van onderliggende waarden / goederen in de toekomst tegen een vooraf vastgestelde prijs. Het pensioenfonds gebruikt deze contracten voornamelijk om het aandelenrisico af te dekken.
- Renteswaps: dit betreft met een betrouwbare partij via de Clearingorganisatie afgesloten contracten, met als doel om vaste en variabele rentes met elkaar uit te wisselen. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Vanwege de aanpassing van de verwerking van de rentederivaten in de jaarrekening 2022, zijn in onderstaande tabellen de positieve en negatieve waarden van de rentederivaten toegevoegd. Dit is gewijzigd ten opzichte van de presentatie voorgaande jaren. Ook 2021 is hier voor vergelijkingsdoeleinden op aangepast.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2022:

Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract-omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Valutaderivaten	< 10-01-2023	591.101	11.894	12.538	644
Aandelenderivaten	< 03-12-2053	1	0	0	0
Rentederivaten	< 17-12-2044	1.774.656	-152.030	93.379	245.409
Totaal		2.365.758	-140.136	105.917	246.053

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract-omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Valutaderivaten	< 28-02-2022	796.543	-22	1.103	1.125
Aandelenderivaten	< 31-03-2022	1	0	0	0
Rentederivaten	< 01-09-2044	1.534.240	165.827	212.327	46.500
Totaal		2.330.784	165.805	213.430	47.625

10.7 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Administratiekostenvergoeding

Inzake het uitvoeren van de pensioenregeling heeft het pensioenfonds in 2022 een nieuwe uitbestedingsovereenkomst met TKP Pensioen B.V. afgesloten. Het contract loopt vanaf 1 januari 2022 tot en met 31 december 2028. De administratiekostenvergoeding bedragen ca. € 3.350 per jaar.

Vermogensbeheerkosten

Met de custodian Caceis is een overeenkomst afgesloten voor onbepaalde duur die direct opzegbaar is met inachtneming van een opzegtermijn van 90 dagen. De custodykosten bedragen ca. € 790 per jaar.

Met de vermogensbeheerder Columbia Threadneedle Investments (voorheen BMO Global Asset Management) is een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 6 maanden afgesloten. Het pensioenfonds kan bij bepaalde gebeurtenissen tot onmiddellijke beëindiging overgaan. De beheerkostenvergoeding bedraagt ca. € 2.200 per jaar.

Met de vermogensbeheerder State Street Global Advisors is een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 3 maanden afgesloten. Het pensioenfonds kan bij bepaalde gebeurtenissen tot onmiddellijke beëindiging overgaan. De beheerkostenvergoeding bedraagt ca. € 380 per jaar (incl. btw).

Met de vermogensbeheerder Syntrus Achmea Real Estate & Finance loopt een contract voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 6 maanden. De beheerkostenvergoeding bedraagt ca. € 450 per jaar.

Het beheercontract met PGGM is beëindigd per 1 juli 2016, maar het pensioenfonds heeft nog de verplichting om de kosten voor informatievoorziening en accountmanagement te betalen, zolang het pensioenfonds nog belegt in PGGM beleggingsfondsen. De beheerkostenvergoeding hiervan bedraagt ca. € 75 per jaar.

Met de vermogensbeheerder BlackRock is een contract voor onbepaalde tijd afgesloten, deze is direct opzegbaar. De beheerkostenvergoeding hiervan bedraagt ca. € 160 (incl. btw).

Investeringsverplichtingen

Vooruitlopend op verwachte inkomende kasstromen bestaan er per balansdatum de volgende investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

	2022	2021
Infrastructure Fund	22.088	38.568
Totaal per 31 december	22.088	38.568

Securities lending

Het pensioenfonds stelt een deel van de aandelen- en obligatieleningen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten (securities lending). Het pensioenfonds behoudt economisch eigendom. Per balansdatum is een bedrag van € 29.629 (2021: € 25.640) uitgeleend aan obligaties en een bedrag van € 59.495 (2021: € 62.416) aan aandelen uitgeleend. Het pensioenfonds heeft hiervoor in 2022 voor 89.749 (inclusief haircut) (2021: € 90.010, inclusief haircut) aan obligaties ontvangen. Voor uitleg over de haircut zie de begrippenlijst in paragraaf 12.2 van dit jaarverslag.

10.8 Verbonden partijen

Transacties met (voormalige) bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders wordt nader toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten bij de pensioenuitvoeringskosten. Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan (voormalige) bestuurders. Ook heeft het pensioenfonds geen vorderingen op (voormalige) bestuurders.

10.9 Gebeurtenissen na balansdatum

Gewijzigde Ultimate Forward Rate (UFR)

DNB heeft eind 2022 aangegeven dat de nieuwe UFR-methode zoals geadviseerd door de Commissie Parameters 2022, per 1 januari 2023 wordt ingevoerd. Het advies van de Commissie is om de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur dichter aan te laten sluiten bij de marktrente. Onder andere het startpunt voor het extrapoleren verschuift van 30 naar 50 jaar. Deze wijziging wordt in boekjaar 2023 verantwoord. Met de invoering van deze nieuwe UFR-methode komt de vorige UFR-methode, die vanaf 1 januari 2021 in vier gelijke stappen werd ingevoerd, te vervallen.

Voor het pensioenfonds is de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode een verlaging van de dekkingsgraad per 31 december 2022. Het toepassen van de nieuwe UFR-methode heeft per 1 januari 2023 een effect van ongeveer -0,9%-punt op de dekkingsgraad.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Het bestuur van Pensioenfonds Particuliere Beveiliging heeft de ambitie uitgesproken om gedurende het jaar 2022 naar een artikel 8-classificatie te groeien per 1 januari 2023. Het pensioenfonds heeft gedurende 2022 onder andere besloten tot de introductie van klimaatbenchmarks voor de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille. Met ingang van 1 januari 2023 beschouwt het pensioenfonds de pensioenregeling dan ook als een artikel 8-regeling én kiest het voor de opt in onder artikel 4 SFDR. Daarmee committeert het zich aan het rapporteren over de belangrijkste ongunstigste effecten op duurzaamheidsfactoren (ook wel “Principle Adverse Impacts” (PAI's) genoemd).

10.10 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2022

8. Premiebijdragen voor risico pensioenfonds

	2022	2021
Premiebijdragen verplichte verzekering werkgevers	47.042	47.961
Premiebijdragen verplichte verzekering werknemers	31.361	31.975
Mutatie inzake voorziening premievorderingen	-10	142
Afschrijving premievorderingen	-23	-240
Totaal	78.370	79.838

De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2022	2021
Kostendekkende premie	96.608	102.228
Gedempte premie (ex-ante)	55.043	47.620
Gedempte premie (ex-post)	56.035	51.557
Feitelijke premie	77.954	79.700

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

Onderstaand wordt de samenstelling van de kostendekkende premie, de vooraf bepaalde gedempte kostendekkende (ex-ante) premie en de achteraf bepaalde gedempte kostendekkende (ex-post) premie weergegeven:

Kostendekkende premie

	2022	2021
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	75.456	81.076
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	15.587	16.199
Opslag voor uitvoeringskosten	5.565	4.953
Totaal	96.608	102.228

Gedempte kostendekkende premie (ex ante)

	2022	2021
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	29.816	25.546
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	6.053	5.033
Opslag voor uitvoeringskosten	5.024	4.745
Premie voorwaardelijke onderdelen	14.150	12.296
Totaal	55.043	47.620

Gedempte kostendekkende premie (ex post)

	2022	2021
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	29.894	27.939
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	6.175	5.582
Opslag voor uitvoeringskosten	5.565	4.953
Premie voorwaardelijke onderdelen	14.401	13.083
Totaal	56.035	51.557

De premie voor 2022 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK op basis van de ex-ante berekende premie. De ex-ante gedempte kostendekkende premie is € 55.043. De ex-ante feitelijke premie bedraagt € 77.049. De gedempte kostendekkende premie is lager dan de feitelijke premie. Omdat de feitelijke premie hoger is dan de ex-ante gedempte kostendekkende premie is de feitelijke premie kostendekkend.

De in het boekjaar ontvangen premie bedraagt € 78.403. Hiervan heeft € 449 betrekking op pensioenopbouw over voorgaande boekjaren. De feitelijke premie (ex-post) bedraagt € 77.954.

De ex-post gedempte kostendekkende premie is € 56.035. De ex-post feitelijke premie is € 77.954. Ook op basis van de achteraf berekende bedragen is de feitelijke premie kostendekkend.

De verschillen tussen zowel de ex-post feitelijke premie en de ex-ante verwachte premie en de ex-post gedempte kostendekkende premie en de ex-ante gedempte kostendekkende premie worden verklaard door mutaties in het deelnemersbestand van het pensioenfonds.

9. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

2022	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten vermogens-beheer	Totaal
Vastgoed beleggingen	731	12.839	-110	13.460
Aandelen	13.784	-121.182	-525	-107.923
Vastrentende waarden	13.894	-232.998	-3.006	-222.110
Derivaten	5.741	-386.005	0	-380.264
Overige beleggingen	1.883	3.626	-52	5.457
Totaal	36.033	-723.721	-3.693	-691.381

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2022 € 3 (2021: € 4).

2021	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten vermogens-beheer	Totaal
Vastgoed beleggingen	668	41.297	-58	41.907
Aandelen	14.398	220.563	-590	234.371
Vastrentende waarden	12.837	-30.890	-2.906	-20.959
Derivaten	7.437	-194.651	-1	-187.215
Overige beleggingen	4.249	23.785	-27	28.007
Totaal	39.589	60.104	-3.582	96.111

10. Overige baten

	2022	2021
Intrest baten overig	5	24
Andere baten	0	7
Totaal	5	31

De intrest baten overig bestaat uit een ontvangen intrest bedrag met betrekking tot een uit handen gegeven vordering aan het incassobureau.

11. Pensioenuitkeringen

	2022	2021
Ouderdomspensioen	15.090	13.177
Partnerpensioen	3.190	2.947
Wezenpensioen	119	114
Afkopen	1.374	1.316
Totaal	19.773	17.554

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 520,35 (2021: € 503,24) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

12. Pensioenuitvoeringskosten

	2022	2021
Bestuurskosten	573	525
Verantwoordingsorgaan en auditcommissie	26	27
Administratiekostenvergoeding	3.988	3.864
Accountantskosten	69	73
Certificerend actuaar	42	46
Controle en advieskosten	322	359
Contributies en bijdragen	235	218
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige pensioenuitvoeringskosten	896	521
Totaal	6.151	5.633

Onder de administratiekostenvergoeding zijn zowel de kosten voor TKP Pensioen B.V. van € 3.362 (2021: € 3.247) als de kosten voor Montae & Partners van € 625 (2021: € 617) verantwoord.

De overige kosten bestaan met name uit de kosten voor het project Wet toekomst pensioenen (€ 600) (2021: € 310) en daarnaast uit de communicatiekosten van € 171 (2021: € 73), de kosten voor looncontroles van € 76 (2021: € 51) en de bank- en incassokosten € 49 (2021: € 87).

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging aan bestuurders heeft betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met de bestuurs- en commissievergaderingen en overige bestuurswerkzaamheden. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten en overige bestuurskosten, en bedragen in 2022 € 523 (2021: € 525). Afgezien hiervan zijn geen bezoldigingen toegekend.

Accountantshonoraria

De honoraria van de onafhankelijke externe accountant(s) zijn als volgt:

	2022	2021
Controle van de jaarrekening	64	62
Controle van de jaarrekening voorgaand jaar	0	6
Andere controle werkzaamheden	5	5
Totaal	69	73

Voor 2022 wordt voor € 64 aan accountantskosten verwacht voor de certificering van het jaarwerk 2022 door Mazars Accountants N.V. Onder de andere controleopdrachten is voor € 5 aan verwachte kosten voor de controle normportefeuille en Z-score 2022 door Mazars Accountants N.V. verantwoord.

Personeelsleden

Het pensioenfonds heeft in 2022 geen personeel in dienst (2021: idem). De beheeractiviteiten worden op basis van een uitvoeringsovereenkomst verricht door personeel in dienst van TKP Pensioen B.V., Montae & Partners en de vermogensbeheerders.

13. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

	2022	2021
Pensioenopbouw	75.067	81.938
Toeslagverlening	112.136	10.185
Rentetoevoeging	-10.194	-11.876
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-19.993	-18.204
Wijziging marktrente	-719.887	-158.596
Wijziging actuariale grondslagen	19.634	-18.439
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	-8.336	6.277
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	4.502	-2.842
Totaal	-547.071	-111.557

14. Saldo overdracht van rechten

	2022	2021
Ontvangen waardeoverdrachten	-3.057	-1.016
Ontvangen WOD KP	-11.801	-11.152
Uitgaande waardeoverdrachten	17.214	1.846
Uitgaande WOD KP	6.699	4.372
Totaal	9.055	-5.950

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

15. Overige lasten

	2022	2021
Andere lasten	4	0
Interest lasten overig	1	0
Totaal	5	0

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Ondertekening bestuur

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging heeft de jaarrekening vastgesteld in de vergadering van 14 juni 2023.

De heer drs. J.C.A. Kestens
Voorzitter

De heer mr. P. Priester
Bestuurslid

Mevrouw ir. E.M.C. Eelens FRM CAIA
Bestuurslid

De heer drs. R.J. de Vries
Bestuurslid

De heer ir. M. Verbrugge
Bestuurslid

De heer L.R. van Gelder
Bestuurslid

De heer C.A. van Loon
Bestuurslid

De heer ir. W.J. Boot
Bestuurslid

Mevrouw E.R. Schuring
Bestuurslid

11.1 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging te Amsterdam is aan Mercer (Nederland) B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een Actuariële Verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaire ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 3,1 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 292 duizend te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendeekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Het pensioenfonds heeft in 2022 gebruik gemaakt van het 'Besluit toeslagverlening in bijzondere omstandigheden' van 7 juni 2022 (Staatsblad 2022, 211) bij het besluit tot toeslagverlening per 1 september 2022 en 1 januari 2023. Daarbij heeft het pensioenfonds onderbouwd dat is voldaan aan de in het Besluit gestelde voorwaarden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amstelveen, 14 juni 2023

Ir. M.W. Heemskerk AAG
verbonden aan Mercer (Nederland) B.V.

11.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van
Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging (hierna ook: "het pensioenfonds") statutair gevestigd te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging op 31 december 2022 en van de staat van baten en lasten over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2022;
2. de staat van baten en lasten over 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn van materiële omvang indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op een bedrag van circa € 9,7 miljoen. De materialiteit is vastgesteld op basis van een percentage van 0,5% van de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen gelet op het feit dat deze relevant is voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 292.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's en niet naleven van wet- en regelgeving

Frauderisicobeheersing door het pensioenfonds

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en de omgeving waarin zij opereert, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het toezichthoudend orgaan het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

In paragraaf 5.3 van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude.

Onze frauderisico-analyse

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

Het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording is weerlegd, gezien de aard van de opbrengsten. De opbrengsten bestaan uit premiebijdragen die per deelnemer over de pensioengrondslag met een vastgesteld tarief wordt berekend en daardoor op objectieve wijze zijn vast te stellen. Daarnaast bestaan de opbrengsten uit beleggingsopbrengsten die eveneens op objectieve wijze zijn te bepalen.

Bij al onze controles besteden wij aandacht aan de risico's van het doorbreken van interne beheersing door het bestuur. Wij hebben bijzondere aandacht gehad voor posten met een hoge schattingsonzekerheid, waaronder de technische voorzieningen. We verwijzen hierbij ook naar de kernpunten van onze controle voor onze specifieke controle-aanpak voor dit risico.

Onze specifieke controle-aanpak voor het frauderisico

Ten aanzien van het risico op doorbreking van de interne beheersing door het bestuur hebben wij werkzaamheden uitgevoerd zoals het toetsen van de aanvaardbaarheid van journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht.

Verder hebben wij geëvalueerd of de keuze en toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving door het pensioenfonds mogelijk wijzen op frauduleuze financiële verslaggeving. Tevens hebben we elementen van onvoorspelbaarheid opgenomen in onze controlewerkzaamheden. Ook hebben wij de uitkomsten van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur en toezichthoudend orgaan.

Niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben inzicht verworven in de relevante wet- en regelgeving voor het pensioenfonds. Wij hebben gesprekken gevoerd met het bestuur en het toezichthoudend orgaan om inzicht te verkrijgen in welke mate er is voldaan aan wet- en regelgeving. Ook hebben wij communicatie met De Nederlandsche Bank (DNB) en Autoriteit Financiële Markten (AFM) doorgenomen. Wij hebben een schriftelijke bevestiging verkregen van het bestuur dat alle bekende aangelegenheden van (vermoede) non-compliance aan ons zijn gemeld.

Onze observaties

De hiervoor vermelde werkzaamheden zijn uitgevoerd in het kader van de controle van de jaarrekening. Ze zijn daarom niet gepland en uitgevoerd als een specifiek onderzoek gericht op fraude en het niet voldoen aan wet- en regelgeving. Deze werkzaamheden hebben niet geleid tot bevindingen die van materieel belang zijn voor de jaarrekening.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden voor de periode van minimaal twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.

Wij hebben de beoordeling van de continuïteitsveronderstelling met het bestuur besproken en geëvalueerd. Bij deze beoordeling hebben wij in ogenschouw genomen dat de vermogenspositie van het pensioenfonds toereikend wordt geacht en het niet nodig is een herstelplan in te dienen bij De Nederlandsche Bank. Deze beoordeling levert geen informatie op die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur met betrekking tot de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
Waardering van beleggingen De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en bestaan naast beursgenoteerde effecten uit belangen in beleggingsfondsen en derivaten. In de algemene toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In paragraaf 10.4.2 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet. De beoordeling van de reële waarde van deze beleggingen is significant voor onze controle, omdat de waardering subjectieve elementen bevat.	Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het: • beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen bij de uitvoeringsorganisaties, waaronder Caceis. Voor zover relevant en mogelijk hebben wij gebruikgemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II rapportages; • Voor beursgenoteerde effecten: toetsen van de juiste waardering van de beleggingen gebaseerd op marktnoteringen; • voor een deel van de beleggingen in beleggingsfondsen: het instrueren van de accountant belast met de controle van deze beleggingsfondsen waar het fonds in belegt en kennis nemen van zijn rapportages; • voor het overige deel van de beleggingen in beleggingsfondsen: vaststellen dat de waarderingsgrondslagen van de beleggingsfondsen vergelijkbaar zijn met die van het pensioenfonds en dat de waarde per participatie volgens de laatste door een onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekening overeenkomt met de door het pensioenfonds gehanteerde waarde. Voor zover geen recente jaarrekening beschikbaar is: verrichten van andere werkzaamheden, waaronder afstemming met de opgave van de vermogensbeheerder en "backtesting"; • voor de derivaten: beoordelen of de gehanteerde waarderingsmethoden en technieken geschikt zijn om binnen de geldende verslaggevingsregels te komen tot de marktwaarde van deze beleggingen. Daarnaast uitvoeren van re-pricing waarvoor wij een eigen waarderingsspecialist hebben ingeschakeld; • voor de rentederivaten waarvoor "central clearing" wordt toegepast: kennis nemen van de processen met betrekking tot deze "central clearing" en waar mogelijk beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen en vaststellen dat de rentederivaten en daarbij horende collateral zijn afgestemd met de tegenpartij; • toetsen of de in de jaarrekening opgenomen toelichting adequaat is gegeven de geldende verslaggevingsregels.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
Waardering van de technische voorzieningen De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen, zijn gevormd ter dekking van de belangrijkste verplichtingen van het pensioenfonds. In de algemene toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In paragraaf 10.4.2 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de technische voorzieningen uiteengezet. In paragraaf 10.6 (toelichting op de balans - risicobeheer) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.	Bij de vaststelling van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorziening, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaaris en zijn de bevindingen en het certificeringsrapport door ons met hem besproken. Door ons is tevens nagegaan of: • de administratieve basisgegevens van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaaris worden gehanteerd bij het certificeren van de technische voorzieningen, in alle van materieel belang zijnde aspecten juist, volledig en in overeenstemming met de pensioenregeling zijn opgesteld. • de toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's; • de door het bestuur gebruikte aannames en schattingen in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast; • de interne beheersing met betrekking tot de volledigheid van de aangesloten deelnemers is geborgd; • de verwerking van mutaties juist en volledig heeft plaatsgevonden.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van het bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur met betrekking tot de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 14 juni 2023

Mazars Accountants N.V.

Origineel ondertekend door: drs. J.A. van Muijlwijk-Duijzer RA

12.1 Deelnemersbestand

	Stand ultimo 2021	Bij	Af	Stand ultimo 2022
Actieven	23.248	3.672	4.203	22.717
Slapers	34.831	4.359	2.962	36.228
Pensioengerechtigden	5.296	623	185	5.734
Waarvan:				
(tijdelijk) Ouderdomspensioen	3.891	486	124	4.253
Arbeidsongeschiktheidspensioen	0	-	-	0
Partnerpensioen	1.272	120	38	1.354
Wezenpensioen	133	17	23	127
Totaal	63.375	8.654	7.350	64.679

12.2 Begrippenlijst

Abtn

Actuariële en bedrijfstechnische nota, hierin wordt de organisatorische en integrale financiële opzet van het pensioenfonds en de actuariële grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.

Actuariële grondslagen

De berekeningsgrondslagen waarop de premie en het liquidatievermogen van het pensioenfonds zijn gebaseerd: onder meer de rekenrente, overlevingskansen, arbeidsongeschiktheidskansen, loongroei- en kosten.

Actuariële analyse

In deze analyse wordt de invloed verklaard van opgetreden verschillen tussen de actuariële grondslagen en werkelijke ontwikkelingen.

AFM

Autoriteit Financiële Markten.

Allocatie

Verdeling belegd vermogen voor diverse beleggingscategorieën.

Asset Liability Management (ALM)

Het in kaart brengen van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille. Met behulp van ALM-simulatiemodellen worden beelden geschetst van de kansen en bedreigingen voor het pensioenfonds in diverse economische scenario's.

Beleggingsmix

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, bijvoorbeeld: aandelen, onroerend goed en vastrentende waarden mogelijk met een nadere onderverdeling naar subcategorieën.

Beleggingsbeleid

Een pensioenfonds is verplicht om op prudente wijze in het belang van alle betrokkenen te beleggen. Het beleggingsbeleid van een pensioenfonds zoekt een balans tussen enerzijds het uitsluiten van beleggingsrisico's en anderzijds het behalen van een zo hoog mogelijk rendement. Bovendien moet de afstemming van beleggingen op de verplichtingen juist zijn: het pensioenfonds moet op het juiste moment aan haar verplichtingen kunnen voldoen. Om optimaal aan deze uitgangspunten te voldoen is een juiste samenstelling van de beleggingsmix noodzakelijk, die met behulp van een ALM-studie kan worden vastgesteld. In het Beleggingsbeleid wordt omschreven op welke manier het pensioenfonds hieraan invulling geeft.

Beleggingsfondsen

Een beleggingsfonds is een collectieve belegging in diverse effecten, afhankelijk van de doelstelling van het pensioenfonds. Het opgebouwde kapitaal wordt beheerd door specialisten. Dit gebeurt op basis van een overeengekomen beleggingsbeleid.

Beleidsdekkingsgraad

Het voortschrijdende gemiddelde van de actuele maanddekkingsgraden over de afgelopen twaalf maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor:

- het moment dat het pensioenfonds in een tekortsituatie komt, dan wel uit een tekortsituatie komt;
- de evaluatie van een eventueel herstelplan;
- het doorvoeren van eventuele kortingen;
- de indexaties.

Benchmark (index)

Vergelijkingsmaatstaf. Vooraf vastgestelde, objectieve maatstaf voor de prestatie van een beleggingsportefeuille of beleggingsfonds.

Contante waarde aanspraken/verplichtingen

Het bedrag dat op een bepaald moment nodig is om in de toekomst de betalingen van de toegezegde uitkering te kunnen doen. Hierbij is rekening gehouden met renteontwikkeling en de actuariële grondslagen.

Corporate Governance

Corporate governance is een term voor de wijze waarop ondernemingen worden bestuurd en de wijze waarop toezicht wordt gehouden op dat bestuur. Voor pensioenfondsen geldt de Code pensioenfondsen. Deze is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid, die hiermee normen formuleren voor “goed pensioenfondsbestuur”. De Code staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van het volledige stelsel van bestaande wet- en regelgeving.

Custodian

Custodian is de financiële instelling die de effecten bewaart en administreert.

(Actuele) Dekkingsgraad

De verhouding op een bepaald moment tussen enerzijds de waarde van de beleggingen en anderzijds de contante waarde van de pensioenverplichtingen.

Dekkingstekort

Situatie dat de aanwezige middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om de voorzienig pensioenverplichtingen en het minimaal vereist eigen vermogen te dekken. Hiervan is sprake zodra de beleidsdekkingsgraad onder de dekkingsgraad behorende bij het minimaal vereist vermogen uitkomt.

Derivaten

Afgeleide financiële instrumenten, dat wil zeggen financiële contracten, waarvan de waarde wordt afgeleid van een onderliggende waarde (bijvoorbeeld een aandeel), een referentieprijs of een index (bijvoorbeeld de AEX-index). De hoofdvormen van derivaten zijn opties, termijncontracten en forward contracten.

DNB

De Nederlandsche Bank.

Duration

Maatstaf voor rentegevoeligheid van obligaties. Hoe langer de resterende looptijd, des te sterker obligatiekoersen reageren op een renteverandering en hoe hoger de duration.

Ervaringssterfte

Omdat aangenomen wordt dat de werkende bevolking gezonder is dan de niet werkende bevolking wordt op basis van ervaringscijfers op de sterftetekansen zoals ontleend aan de prognosetafel een leeftijdsafhankelijke afslag toegepast. Door rekening te houden met deze ervaringssterfte hoeven geen leeftijdscorrecties te worden toegepast.

Fed

De Federal Reserve System of Federal Reserve of informeel ook wel The Fed is de federale, centrale bank van de Verenigde Staten van Amerika, vergelijkbaar met de Europese Centrale Bank.

Franchise

Het deel van het salaris waarover geen pensioenopbouw plaatsvindt.

FTK

Financieel toetsingskader, hoofdstuk 6 van de Pensioenwet, geldend vanaf 1 januari 2015.

Grondstoffen

Beleggen in grondstoffen is het direct investeren in grondstoffen of indirect via bijvoorbeeld termijncontracten, waarbij de waarde is gebaseerd op grondstoffen. Verhandelde termijncontracten zijn onder andere energie, metalen en landbouwproducten.

Haalbaarheidstoets

Dit is een toets waarmee het pensioenfonds laat zien in hoeverre naar verwachting de ambities worden waargemaakt. Het pensioenfonds voert deze toets jaarlijks uit danwel bij een wijziging van de regeling.

Haircut

Een percentage dat wordt afgetrokken van de (markt) waarde of van de nominale waarde van posities die als onderpand worden gebruikt, waardoor de gehanteerde waarde voor die posities wordt afgewaardeerd. De haircut wordt vastgesteld op basis van het risico: hoe lager de risico-inschatting, des te lager het haircut-percentage (en hoe hoger de onderpandswaarde).

High Yield (obligaties)

Hoogrenderende obligaties, uitgegeven door ondernemingen met een lagere kredietwaardigheid.

Kostendekkende premie

De premie die nodig is om de onvoorwaardelijk en voorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst in dat jaar en voor de langere termijn na te komen.

Liquide middelen

Alle geldmiddelen waarover een bedrijf op korte termijn kan beschikken.

Marktwaaarde

Waarde van een beleggingsobject als het op dit moment zou worden verkocht.

Monitoring

Monitoring is het continue proces van overzicht van de consequente en juiste werking van de controlemaatregelen. Deze monitoring kan door het pensioenfonds zelf gebeuren of uitbesteed worden aan een onafhankelijk orgaan (bijvoorbeeld audit). Monitoring maakt integraal deel uit van het controlesysteem van het pensioenfonds.

Normportefeuille

Dit is de fictieve beleggingsportefeuille die jaarlijks door het pensioenfonds wordt vastgesteld en waarmee de feitelijke beleggingsperformance wordt vergeleken.

Obligaties / staatsobligaties

Een schuldbewijs van een lening die door een overheidsinstelling, een onderneming of een instelling is aangegaan. Als een bedrijf geld nodig heeft kan het door het uitgeven van een obligatielening aan de benodigde financiering komen. De koper van de obligatie ontvangt van de uitgever een rentevergoeding.

Onroerend goed

Men kan direct en indirect beleggen in onroerend goed. Direct beleggen kan men door specifieke woningen of winkels aan te kopen. Indirect kan men investeren middels participaties in beleggingsfondsen aan te kopen die beleggen in onroerend goed.

Outperformance

Het verschil (positief of negatief) tussen het behaalde rendement en het rendement van de betrokken benchmark. Dit verschil geeft aan hoeveel waarde is toegevoegd door middel van beleggingsbeleid.

Pensioenfederatie

Koepelorganisatie die als doel heeft de gemeenschappelijke belangen van de bij haar aangesloten pensioenfondsen te behartigen.

Pensioengrondslag

Het gedeelte van het loon dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw en premiebetaling.

Pensioenovereenkomst

Hetgeen tussen cao-partijen is overeengekomen met betrekking tot pensioen zoals kan blijken uit bijvoorbeeld een cao, een protocol of het pensioenreglement inzake de verplichte deelneming in het pensioenfonds.

Pensioenreglement

Het pensioenreglement is een samenstel van regels, waarin de pensioenregeling is beschreven. Het bevat de rechten en verplichtingen van het pensioenfonds, de deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden.

Pensioenvermogen

Het totale vermogen van het pensioenfonds.

Pensioenwet

De wettelijke regels betreffende pensioenen; voor het laatst bijgesteld per 1 januari 2015.

Pensioen 1-2-3

Pensioen 1-2-3 biedt de deelnemer gelaagde informatie over zijn pensioenregeling. Pensioen 1-2-3 is bestemd voor nieuwe en bestaande deelnemers. De deelnemer bepaalt zelf hoe gedetailleerd hij de informatie tot zich neemt: op hoofdlijnen (laag 1), met toelichting op de hoofdlijnen (laag 2) of gedetailleerd (laag 3).

- Laag 1: De pensioenregeling 'in 5 minuten'. In deze eerste laag worden alle belangrijke onderdelen genoemd.
- Laag 2: De pensioenregeling 'in 30 minuten'. Deze tweede laag gaat dieper in op alle informatie uit laag 1;
- Laag 3: De pensioenregeling 'in detail'. Deze derde laag bevat documenten, zoals het pensioenreglement, het jaarverslag en de statuten.

Performance

De performance van (een deel van) het vermogen is het totale rendement op marktwaaarde. Deze performance wordt normaliter vergeleken met de performance van de benchmark(index). Door middel van een zogenoemde performance attributie-analyse wordt het verschil tussen deze beiden op een kwantitatieve wijze verklaard.

Rating

De rating van een belegging of een onderneming geeft het kredietrisico of debiteurenrisico van deze belegging of onderneming weer. De ratings worden vastgesteld door gespecialiseerde bureaus en kennen verschillende indelingen.

Rekenrente

Het rendementspercentage dat wordt verondersteld dat het belegde vermogen in de toekomst opbrengt.

Renterisico

Het risico dat het pensioenfonds loopt door een verschil in de rentegevoeligheid (duration) van de beleggingen en de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Reservetekort

Situatie dat de aanwezige middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om de voorzienig pensioenverplichtingen en het vereist eigen vermogen te dekken. Hiervan is sprake zodra de beleidsdekkingsgraad onder de dekkingsgraad behorende bij het vereist vermogen uitkomt.

Securities Lending

Securities lending is het proces waarbij effecten worden uitgeleend tegen een vergoeding. Daarbij is onderpand van toepassing om het tegenpartijrisico te mitigeren.

Solvabiliteit

Het benodigde vermogen van het pensioenfonds om op langere termijn aan haar verplichtingen te kunnen voldoen.

Solvabiliteitsopslag

Is de opslag voor de opbouw en instandhouding van de vereiste solvabiliteit.

Sterftegrondslag

Berekeningsmethode gebaseerd op een statisch overzicht van sterftekansen per leeftijd van een bepaalde groep personen.

Strategische beleggingsmix

De lange termijn verdeling van het belegd vermogen over de verschillende beleggingscategorieën (aandelen, vastrentende waarden, onroerend goed). Deze verdeling wordt gebaseerd op een ALM-studie.

Swap

Een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Het pensioenfonds maakt gebruik van renteswaps waarbij korte en lange rentes worden uitgewisseld.

Toekomstbestendige toeslagverlening

Van toekomstbestendige toeslagverlening is sprake indien redelijkerwijs mag worden verondersteld dat deze toeslag ook in de daaropvolgende jaren kan worden verleend.

Toeslag pensioen

Verhoging van een pensioen of van een aanspraak op pensioen, die op voorwaarden wordt verleend.

Toeslagambitie

Hoogte van de toeslag die op de lange termijn wordt nagestreefd.

Uitvoeringsreglement

De overeenkomst over de uitvoering van de pensioenovereenkomst tussen het pensioenfonds en de aangesloten werkgevers.

Ultimate Forward Rate (UFR)

Pensioenfonds zijn verplicht om bij de berekening van hun financiële verplichtingen gebruik te maken van de door toezichthouder DNB vastgestelde rentetermijnstructuur, die is afgeleid van de rentes voor verschillende looptijden in de markt. Omdat voor lange looptijden niet altijd voldoende marktinformatie beschikbaar is, wordt gebruik gemaakt van de zogeheten ultimate forward rate (UFR) methode. Kenmerkend voor toepassing van de UFR-methode op de rekenrente is dat de rente voor de waardering van pensioenverplichtingen op zeer lange termijn tendeert naar het niveau van de UFR. De richting voor de rente voor lange looptijden wordt bepaald op basis van een voortschrijdend 120-maandsgemiddelde van de 20-jaarsforward rentes.

Vastrentende waarden

Verzamelnaam voor beleggingen waarop in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt. Voorbeelden van vastrentende waarden zijn obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen.

Vermogensbeheerder

Een professionele beheerder van vermogens voor organisaties (zoals pensioenfonds, verzekeringsmaatschappijen enzovoorts) en/of vermogende particulieren. Vermogensbeheerders zijn vaak onderdeel van een bank, dan wel financiële instelling, maar kunnen ook een onafhankelijke organisatie zijn. In Nederland kunnen vermogensbeheerders zich onder bepaalde voorwaarden laten registreren bij Autoriteit Financiële Markten.

Vereist eigen vermogen

Het vereist eigen vermogen wordt zodanig vastgesteld dat het pensioenfonds met een wettelijke zekerheidsmaat van 97,5% voorkomt dat binnen een jaar over minder waarden / vermogen beschikt dan de hoogte van de technische voorzieningen.

Waardeoverdracht

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een tot dat moment opgebouwde pensioenaanspraak, in het geval de deelnemer verandert van werkgever.

WIA

Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen, in werking getreden per 1 januari 2006 als opvolger van de Wet op de Arbeidsongeschiktheid (WAO).

Z-score

Gestandaardiseerde jaarlijkse meting van de beleggingsresultaten van verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfonds. Gemeten wordt de mate waarin het werkelijke rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille.

12.3 Overzicht nevenfuncties bestuursleden

Naam	Nevenfunctie
W. J. Boot	
Reiswerk Pensioenen i.l.	Werknemersvoorzitter
Opf Witteveen en Bos	Lid verantwoordingsorgaan
FNV	Pensioenbestuurder
Lions Utrecht Domstad	Past President
Bedrijfstakpensioenfonds Schilders	Werknemersvoorzitter
E.M.C. Eelens	
Bedrijfstakpensioenfonds Schilders	Bestuurslid
Pensioenfonds PostNL	Bestuurslid
Investment committee Getronics UK pension fund	Lid
R. de Vries	
Erithakos	Zelfstandig ondernemer
Stichting Orsima	Roulerend voorzitter/vice voorzitter
Stichting opleidingen contractcatering	Roulerend voorzitter/vice voorzitter
Stichting Vakraad contractcatering	Roulerend voorzitter/vice voorzitter
Stichting Vrijwillig Vervroegd Uittreden voor de Contractcateringbranche II	Roulerend voorzitter/vice voorzitter
Stichting Fonds Bevordering Arbeidsverhoudingen contractcatering	Roulerend voorzitter/vice voorzitter
Stichting Fonds Bevordering Sociale verhoudingen contractcatering	Roulerend voorzitter/vice voorzitter
Sociaal Fonds Particuliere Beveiliging	Adviseur
Fonds Bevordering Arbeidsverhoudingen Particuliere Beveiliging	Adviseur
Werkgroep controle-orgaan Particuliere Beveiliging	Lid
Stuurgroep servicecentrum Particuliere Beveiliging	Lid
Vereniging van Nederlandse Cateringorganisaties	Adviseur
Nederlandse Veiligheidsbranche	Adviseur
Vereniging van Werkgevers in Scheeps-, Industrie, Milieu- en Technische Onderhoudsactiviteiten	Adviseur
Werkgevers en de Zwemscholen en Zwembaden	Adviseur
Nederlandse Brood,- en Banketbakkers Ondernemers Vereniging	Adviseur
Pensioenfonds Horeca en Catering	Bestuurslid
P. Priester	
Stichting Pensioenfonds Robeco	Voorzitter raad van toezicht
Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven	Uitvoerend bestuurslid Risk en Pensioen & Communicatie
Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie	Voorzitter raad van toezicht (tot 1 april 2022)
Pensioenfonds Thales	Lid raad van toezicht
L. van Gelder	
Manager processes & rewards	G4S
C. van Loon	
Uitvaartverzekeraar DELA	Lid Algemene Vergadering
Harmonie Kolping's Zonen Bergen op Zoom	Penningmeester
M. Verbrugge	
Sociaal Fonds Particuliere Beveiliging (SFPB)	Bestuurslid
Centraal Beheer APF	Voorzitter samengevoegd belanghebbendenorgaan
NVD Beveiligingen	Financieel en Operationeel directeur

Naam	Nevenfunctie
E. Schuring	
Thales Nederland	Operations Program Manager
Stichting Pensioenfonds Thales Nederland	Lid Verantwoordingsorgaan
Nederlandse Gereformeerde Kerk te Hardenberg-Baalderveld	Bestuurlijke Diaken